مورخین قدیمهٔ عثمانیه آراسنده ایلك اول ویکانه اولەرق عالی افندی مرحوم طرفندن « کنه‌الاخبار » ده بیان اولنان سلطان محمد خان ثانی قانوننامەسنك استانبول کتبخانەلرنده نسخەسی موجود اولمدیغندن ویانه کتبخانهٔ ایمپراطوریسنده موجود بولنان نسخەسی فطوغرافیسنك اخذ ایتدیریلەرك ارسالی ویانه سفارت سنیەسندن رجا اولنمش ایدی . سفارت مشار الیهادن جواباً وارد اولان تحریراتده ذکر اولنان کتبخانەده سلطان محمد خان ثانی‌یه عائد اولەرق موجود اوچ عدد قانوننامەدن ایکیسنك فطوغرافیلری ارسال ایدلدیکی ودفترده (قانون‌پادشاهی‌سلطان محمد بن مراد خان) دیه مقیداولان و ۸۹۳ سنهٔ هجریەسنده تحریرایدلمش بولنان‌اوچنجیسنك کتبخانه مأمورینندن دوقتور قرەلیچ جانبندن قریباً طبع ونشر اولنەجغی بیان اولنمشدر .

انجمنجه فطوغرافیلری جلب اولنان مذکور ایکی‌قطعه قانوننامەدن برنجیسی بدی وایکنجیسی یکرمی درت‌که جمعاً اوتوز بر پارچه یعنی بیوك صحیفەدن مرکبدر . هرایکیسی‌ده دیوانی قیرمه‌ی خط ایله محرردر. یازیلری بربرندن فرقلیدر . سطرلری ایسه بعضاً یکرمی سکز بعضاً اوتوز و اوتوزاوچ اولمق اوزره متفاوتدر . برنجیسنك ۱۰۲۹ سنهٔ هجریەسنده تحریراولندیغی نهایتنده بیان ایدلمش ایسەده ایکنجیسنك تاریخ تحریری کوسترلمامشدر .

بو قانوننامەلرك برنجیسی دفترده (قانون نامهٔ آل عثمان) نامیله‌مقید اولوب دولتك‌بالجمله تأسیسات وتشکیلات‌عمومیهٔ قدیمەسنی جامع وبرازده احکام جزائیه‌یه عائد خصوصاتی‌حاویدر . مقدمەسنده دخی بیان اولندیغی اوزره بوقانون نامه دولت عثمانیەنك تشکلندن اعتباراً الجا آت‌زمانیه‌ایله پیدرپی اتخاذاولنوب تدوین ایدلمیان واستانبولك فتحیله دولتك اکتساب ایتدیکی‌شکل جدیددن‌طولایی نقصانیتی‌تحقق واتمامی ایجاب ایدەرك حضرت فاتحك همت مجددانەسی ایله اکمال ومجدداً وضع وتأسیس اولنان احکامی احتوا ایتمك‌اوزره‌ترتیب وتحریرایدلمشدر. ایکنجیسی‌تشکیلات‌قدیمهٔ‌دولتك مالی‌وعدلی قسملرینه‌عائددر. کتبخانه فهرستنده‌اشبوایکنجی‌مجلەنك‌دخی: سلطان‌مشارالیهه عائد وقانون اساسینك‌جزا وویرکولر قسمنه متعلق ایکی بابی‌محتوی » اولدیغی‌بیان ایدیلیور ایسەده بو جهت یاکلش‌قیداولنمشدر . حتی ذکر اولنان کتبخانه مدیریتی ویانه سفارت سنیەسنك تحریراتنه مطوی تقریرنده : اقرب‌احتماله کوره سلطان احمدخان اول زماننده جمع ایدلمشدر » دییور . بو قانونك مالی‌جهتی کتبخانەلرمزك ۹ کثریسنده موجود وسلطان سلیمان خان قانونی‌یه نسبتله معروف (قانون آل عثمان) ك مالی قسمنه مشابهدر ، لکن عدلی قسملری متفاوتدر . قارشیلشدیریلور ایسه قانون‌سلیمانیده اولان شدیدجزالرك بزم‌مجلەده‌اولدقجه‌تعدیل ایدلدیکی تظاهر ایدر . بناءً علیه ایکنجی مجلەنك تاریخ ترتیبی مؤخردر .

ذکر اولنان سلطان سلیمان خان قانوننامەسنده‌کی موادذن بعضیلری سلطان بایزید خان ثانی وبعضیلری سلطان سلیم خان اول زماننده تنظیم وتعدیل ایدلدیکی‌کورلدیکندن بوقانونك اصلی سلطان محمد خان ثانی زماننده‌تحریر وتدوین اولنەرق بعده خلفینی عصرلرنده برخیلی تعدیلات اجرا ونهایت سلطان سلیمان خان زماننده ابوالسعود افندی کبی برفاضلك همت وخافان مشارالیهك مساعدەسی‌ایله اتمام واکمال ایدلدیکی وبوصورتله سلطان مشارالیه نامنه نسبت اولندیغی آکلاشیلیور . سلطان سلیمان‌خان

زماننده اكمال ایدیلان مذكور قانون طبیعت ملیه مزك تكاملی و زمانك تأثیری جهتلریله بعد بعد تبدل و تغیر كلی یه دوچار اولمش وبوده بالخاصه عدلی جهتده اجرا ایدلدیكی مستبان بولنمشدر .

تأسیسات وتشكیلات دولتك اساسنی محتوی اولان وپك یقین زمانلره قدر احكامی امور حكومتده آزچوق تعدیلات ایله مرعی بولنان برنجی قانوننامه‌ده ایكی جهت شایان تدقیقدر : زمان تنظیمی ومحرری اولان توقیعی لیس زاده محمد بن مصطفی . بوایكی جهتدن برنجیسی قانون نامه‌نك بعض محللرنده كوریلان قیوداتك تاریخه تطبیقیله حل ایدیله‌جكدر . بو صورتله زمان تنظیمی قطعی دكلسه ده هرحالده طوغری یه قریب اوله‌رق بولنه‌جقدر. حالبوكه محرری حقنده تاریخلرده بر كونه معلومات بولنه‌میور. مكركه زمان بوبابده شایان احتجاج وثیقه‌لر میدانه چیقاره ویا بعض یازمه مجموعه‌لرده معلومات لازمه بولنه .

بوقانوننامه سلطان محمد خان ثانینك اواخر سلطنتنده تنظیم وتحریر ایدلمشدر . زیراقانوننامه‌نك متننده : حالا بنا ایلدوكم مدارس عالیه‌یه صحن دیو اسم قونلمشدر» دینمسنه و بو مدارسك سلطان مشار الیه نامنه منسوب جامع شریفله برابر ۸۷۵ سنهٔ هجریه‌سنده رسیدهٔ حدختام اولدیغی تاریخلرده بیان ایدلمسنه نظراً تاریخ مذكوردن صوكره یازلدیغی، ویریلان علوفه‌دن اوزمان قاضیعسكرك بر اولدیغی آكلاشلمسنه [۱] وخاقان مشارالیهك صوك صدر اعظمی اولان قرەمانی محمد پاشا قاضیعسكر بولنان مولی مصلح الدین مصطفی القسطلانی‌نك صلابتندن ومتكلم بالحق اولمسندن قوشقولانه‌رق خاقان مشارالیهه وزرانك درت اولدیغی جهتله قاضیعسكرك دخی متعدد

---

[۱] متن قانوننامه‌ده قاضیعسكر كلمه‌سی بعضاً مفرد وبعضاً جمع اوله‌رق استعمال اولنمشدر . علوفه‌سنه نظراً اوزمان قاضیعسكرلكك هنوز ایكی یه تفریق اولنمدیغی آكلاشلدیغندن مستنسخ متن قانون نامه‌ده كوریلان دیكر سهولری مثللو - زیرا زمان استنساخده قاضیعسكر ایكی ایدی - بو كلمه‌یی ده بعضاً جمع اوله‌رق زیامشدر .

اولمسنی القا ایتمكله قاضیعسكرلكك روم ایلی و آناطولی ناملریله ایكی یه تقسیمنه سبب اولمش وبوخصوص ۸۸٦ سنهٔ هجریه‌سنده وقوعبولمش اولمسنه نظراً تاریخ مذكوردن اول تحریر اولندیغی تبین ایدر . لكن بو تاریخلر آره‌سنده اولان سنه‌لرك هانكیسنده تنظیم اولندیغنه دائر قانوننامه‌دن بر قیداستنباط اولنه‌ماز ، فقط قرەمانی محمد پاشا صدارتنده اولمسی اغلب احتمالدر. آشاغیده نشانجیلغه دائر اولان ایضاحات بو جهتی دها زیاده تنویر و توضیح ایده‌جكدر .

مطالعه‌سندن مستبان اولدیغی اوزره بو قانوننامه‌یی حضرت فاتحك امریله ولساندن اوله‌رق قلمه آلان ذات كندیسنی توقیعی لیس زاده محمد بن مصطفی دیه تعریف وبیان ایدییور . توقیعی منصبی حضرت فاتح زماننده وضع واحداث اولنمشدر . لكن زمان احداثنه دائر تاریخلرده بر كونه قیده تصادف اولنه‌میور . بو منصبه ایلك تعیین اولنان ذات مشاهیر علمادن شیخ محمد جزرینك اولادندن (ابوالخیر محمد) اولدیغی ظن اولنور .

سلطان محمد خان ثانی زماننده بو منصبده بولنانلرك اسامیسی مرتباً مضبوط دكلدر . یالكز بعض وقوعات وحادثات سببیله معلوم بولنانلر (قرەمانی محمد پاشا) و (مولی سراج الدین) در. آكلاشلدیغنه كوره جزری زاده‌دن صوكره قرەمانی محمد پاشا مدرس ایكن بو منصبه تعیین اولنمش ومسند صدارته اعتلاسنه قدر موقعنی محافظه ایتمشدر [۱]. آندن صوكره مشاهیر علمای عصر فاتحدن مولی سراج الدین تعیین اولنمشدر [۲] .

---

[۱] حدیقة الوزرا : ص ۱٤

[۲] سجل عثمانیده بوذاتك ترجمهٔ حالنده نشانجیلغه تعییننده‌ن صوكره پاشالق ویریله‌رك ۸۸۷ سنه‌سنده وفات ایتدیكی وفناری زاده احمد پاشا ترجمهٔ حالنده دخی باش دفتردارلقدن ۸۸۰ سنه‌سنده نشانجی اولوب ۸۸۷ سنه‌سنده عزل ایدلدیكی بیان اولنمشدر . نشانجیلرك متعدد اولدیغنه دائر تاریخلرده قید یوقدر، بوحالده ایكیسنك عینی زمانده بومنصبی اشغال ایتمسی قابل دكلدر . باخصوص فناری زاده‌نك ۸۸٤ سنه‌سنده سلطان بایزیدك لالاسی بولندیغی محققدر .

٨٨٢ سنهٔ هجریه‌سندن صوکره قانوننامه‌نك محرری اولان لیس‌زاده محمدبن مصطفی‌نك ملا سراج الدینه خلف اولدیغی آکلاشیلیور . شو حالده قانوننامه‌نك ٨٨٢ سنه‌سندن صوکره [١] وقره‌مانی محمد پاشانك زمان صدارتنده ترتیب وتحریر ایدلدیکنه‌یقین حاصل اولیور وتاریخلرده بوذات ایچون بیان اولنان « حالا دستورالعمل اولان قوانین نافعه‌نك اکثری آنك نتیجهٔ تدبیر اصابت پذیریدر » افاده‌لریله تأید ایدییور .

لکن بومناسبتله اسمی‌میدانه چیقان مذکورذاته دائر بوقاریده دخی بیلدیرلدیکی‌اوزره تاریخلرمزده وتراجم احوال کتابلرمزده‌معلوماته‌تصادف اولنه‌مامش ، وقوعبولان تحریات ثمره‌سز قالمشدر.

سلطان محمد خان ثانی‌وخلفی‌سلطان بایزید خان‌ثانی زمان سلطنتلرنده یشامش لیس چلبی نامنده برذات اولدیغی تاریخلرده وتراجم احوال کتابلرنده کوریلیور. بوذاتك اسمی « نورالدین‌حمزه » وپدرینك اسمی دخی«علی» در. حضرت فاتح زماننده تفیض وبر روایته کوره‌دفتردارلغه قدر ترقی ایدوب سلطان بایزیدخان ثانی زماننده اوچ دفعه دفترداراقده بولنمش و ٩١٢ یاخود ٩١٣ سنه‌سنده معزولاً بروسه‌ده وفات ایتمشدر . بعض تاریخلرده بوذات لیس زاده دیه مذکور واسمی محی‌الدین اوله‌رق مقید ایسه‌ده اوزمانده یازلمش برمجموعهٔ قدیمه‌ده کوریلن قید آتی بوایکی کمسه‌نك بر اولدیغنی تبیین ایدییور و زماننده لیس چلبی دنیلدیکی تعین ایلیور : تاریخ عزل عیسی فقیه دفتردار ونصب لیس بجای او

روم ملکن ینه قلماغه خراب — لیس چون کلدی وعیسا کتدی
اهل دللر ددلر تاریخن — ایس عیسایی عجب نفی اندی
٨٩١

---

[١] قاضیعسکر اولان مغنیسا جلبیسی دیمکله معروف محی‌الدین افندی عربی بریتك قائلی‌حقنده حضرت فاتح طرفندن ایرادایدیلان سؤالك جوابنی بعدالتدقیق ویره‌جکنی عرض ایلمش ایدی . سلطان مشارالیه‌نشانجی بولنان مولی سراج‌الدینی بالجلب عین‌سؤالی ایرادودرحال جوابنی آلمش‌ایدی . بوخصوص محی‌الدین افندینك قاضیعسکرلکدن عزلنی موجب اولدی ، بوده ٨٨٢ سنه‌سنده‌در .

بونك اوغلی اولوب لیس زاده دیه معروف اولان پیر احمد چلبی سلطان سلیمان خان قانونی دوری علماسندندر ، ٩٥٢ سنه‌سنده وفات ایتمشدر . بالاده‌کی ایضاحاته نظراً هرایکیسنك دخی بوقانوننامه‌نك محرری اولان لیس زاده محمد بن مصطفی اولمدیغی‌تبین ایدر. یازیسندن وبعض محللرنده موجود قیوداتدن بوقانوننامه‌نك زمان تحریرنده قلمه آلندیغی استنباط اولنان بر مجموعهٔ عتیقه‌ده مندرج بعض مباحث‌علمیه‌نك نهایتلرنده لیس زاده محمد افندی اسمی مذکور اولمله مومی‌الیهك فاتح عصری علماسندن اولدیغی تعین ایدییور .

بوقانوننامه دولتك قدیم تأسیسات وتشکیلات اساسیه‌سنی حاویدر . بالجمله‌مأمورین‌ومستخدمین دولتك وظائفنی‌وصورت‌نشوونماسنی‌وبووظائفی ایفا ایچون آله‌جغی عائداتی ومراسمده مراتب تشریفاتیه‌سنی وهرحالده بونلره عائد برچوق خصوصاتی جامعدر ویوقاریده بیان اولندیغی اوزره تأسیساتك جزایه عائد احکامندن یالکز برنبذه بحث ایدر . بو قدیم تأسیسات وتشکیلاتك احکامی برخیلی تعدیلات ایله برابر امور دولتده برچوق زمان بقابولمش ومرعی بولنمشدر .

خصوصات مذکوره متن قانون نامه‌ده کوریله‌جکی اوزره مراتب اعیان‌واکابر ، سلاطین عظامه لازم اولان ترتیب وآیین، احوال جرایم واهل مناصبك عائداتی اولمق اوزره اوچ بابه تقسیم اولنمشدر ، مع مافیه شوجهت نظر دقته تصادف ایدرکه کرك کاتبنك قصوری وکرك سائر بعض‌تأثیرات بونك پك قاریشیق قلمه آلنمسنه سبب اولمشدر . مراسمدن بحث ایدیلیر ایکن وظائفه کچلمش ومراتبدن بحث اولنور ایکن منشاء مأمورین یازلمش وبوصورتله افاده‌ده اطراد کوستریله‌رك عدم انتظامه دوشولمش وآره صره پك مهم پارچه‌لر صیقشدیرلمشدر .

ابتدای کلامده بیان اولندیغی اوزره مورخلرمز آره‌سنده عالی افندی مرحوم تأسیساته دائر آچدیغی فصلده برنجی دفعه بوقانونك

اسمنی ذکر ایدر ونظر مطالعه‌دن کچیردیکنی سویلامکله برابر مواد
مندرجه‌سندن پك چوق استفاده ایتدیکی آکلاشیلور . عالینك افاداتی
ایله بوقانوننامه مقایسه‌اولندیغی تقدیرده حضرت فاتح‌عصرنده‌کی احکامدن
هانکیلرینك مورخك زماننده معمول به ویا معدل اولدیغی نمایان اولور.
متن قانوننامه‌ده مبهم قالمش بعض خصوصاتی دخی‌تعریف وایضاحه همت
ایتمشدر . مورخ هامر ایسه عالینك افاده‌سنی عیناً اقتباس ایلمشدر .

لطفی پاشا مرحومك « آصفنامه‌سی » و بر نسخه ی روان
اوطه‌سنده‌کی کتبخانه‌ده موجود اولوب‌تدقیقندن سلطان‌ابراهیم خانه تقدیم
ایدلدیکی آکلاشیلان امور دولته عائد رساله بو قانوننامه‌نك تأسیسات
ومراسمه عائد اولان موادینك برشکل دیکره افراغی وبعض جهتلرینك
ایضاحی صورتیله حصوله کتیرلمشدر . (عبیدی [١]) نك « خزائن
القانون » ی ایسه آصفنامه‌نك نظماً قلمه آلنمسندن حصوله کلمش وهیچ
برشی علاوه ایدلمامشدر.

انجمنجه جلب ایدیلان مذکور قانوننامه‌لرك ایجاب ایدن جهتلرینك
بالتحشیه نشرینه‌قرار ویرلدی . بوحاشیه‌لر ایچون عالینك کنه‌الاخبارنده
و آصفنامه‌ده وسلطان ابراهیمه تقدیم ایدیلان رساله‌ده بولنان ایضاحاتدن
وقوچی بك وعین علی افندی وقوجه سکبان باشی رساله‌لرندن وموجود
تشریفات وپك چوق قوانین آل عثمان کتابلرندن استفاده ایدلمشدر .

محمد عارف

[١] اسمی عبدالصمددر . (کوکرجنلك) شهرلندر . اوزون مدت
استانبول وعربستان ومصر طرفلرنده سیر وسیاحت ، بعده (بودین) شهرنده
اختیار اقامت ایتدی . اوراده کاتب احکام بعده روزنامه‌جی اولدی . والی
عثمان پاشا نامنه ١٠٤٩ سنه‌سنده بوکتابی نظم ایلمشدر .

قانون نامهٔ آل عثمان صورت خط همایون سلطان
محمد خان انارالله برهانه

بسم الله الرحمن الرحیم

بوقانون بوقانون نامه اتام ودده‌م قانونیدر وبنم دخی قانونمدر
اولاد کرامم نسلاً بعد نسلٍ بونکله عامل اوله‌لر

حمدبی‌حدوثناء لایعد اول‌خالق بیچون جل عن‌الریب والمنون‌درکاهنه
اولسونکه نظام وانتظام عالمی احسن ترتیب اوزره ایجاد ایدوب احوال
موجوداتی قانون حکمت مقرونی اوزره بی مشیر تدبیر خلق ایلدی
وصلوات بی‌غایت اول سرور کائنات ومفخر موجودات اولان سلطان
المرسلین و اشرف النبیین اوزرینه اولسونکه انك دخی سنت شریعت
شریفه‌سی سبب ترتیب دین متین تهذیب شرع مبیندر بعد ذلك
بواوراق قواعد سلطانی وتحفهٔ قوانین خاقانینك جامعی اولان عبد حقیر
کثیرالتقصیر محمد بن مصطفی المعروف بلیس زاده التوقیعی حالا پادشاه
روی زمین و شهنشاه سپهر تمکین فلك رفعت خورشید منزلت سلطان
سلاطین جهان وخاقان کامران عالیشان فاتح بلادالروم بنصرالله الملك
القیوم ناظم امور دین ودولت ومعین قوانین قدر وسلطنت صاحب
المغازی المشهورة فی‌الافاق مالك سریرالخلافة بالاستحقاق قهرمان زمان
صاحب الامن والامان السلطان الاعظم خلیفة الله فی‌العالم السلطان

ابن السلطان محمد خان ابن السلطان مراد خان ابن السلطان محمد خان ابدالله دولته وابد سلطنته حضرتلرینك زمان شریفلرینده بو عبد حقیر خدمت طغرای غراده استخدام اولنوب وقتا که سعادتلو پادشاه خورشید اشتهار حضرتلری تشریف سریر سلطنت ایتدکده ایام سلطنتلرینده بونجه فتوحات عظیمه میسر اولوب خصوصا حالا دارالسلطنت اولان محروسۀ عظمی ومدینۀ کبری اولوب مطمح انظار سلاطین جهان اولان محمیۀ مرعیۀ قسطنطنیه فتح میسر اولدقده سابقا اجداد عظاملری زماننده اولان قوانین مضبوطه دفتر اولنمیوب اکسك اولان یرلرین دخی کندولری رأی منیر ولایت تأثیرلری ایله تکمیل بیوروب دیوان همایونده ابدالاباد معمول به اولمق ایچون برقانون نامه تحریر اولنمق لازم کلمکین بو عبد حقیر فرمان جلیللری اوزره نظم وانشا ایدوب . هر کس مستفید اولمق ایچون اصطلاح وعبارتدن فراغت اولنوب لسان پادشاه کردون وقاردن نقلله یازیلوب واچ باب اوزره قلندی

مراتب اعیان واکابر بیاننده در

سلاطین عظامه لازم اولان ترتیب وآیین بیاننده در

احوال جرایم وهر اهل منصبك عایدلری بیاننده در

بلکل که اولا وزرا وامرانك وزیر اعظم باشیدر جمله نك اولوسیدر جمله امورك وکیل مطلقیدر ومالك وکیلی دفتردارمدر واول ناظریدر واوتورمده وطورمده ومرتبه ده وزیر اعظم جمله دن مقدمدر

وشیخ الاسلام علمانك رئیسیدر ومعلم سلطان دخی کذلك سردار علمادر وزیر اعظم الری رعایةً اوستنه المق مناسبدر امامفتی وخواجه سایر وزرادن برنجه طبقه یوقاریدر وتصدر دخی ایدرلر

وبرجمعیت عالی وبرمجمع اهالی اولسه اهل دیوانه اخردن ادم قرشمسون اولا وزرا انلردن صکره قاضیعسکرلر اندن صکره دفتردارلر اندن صکره

یکیچری اغاسی وسائر اوزنکی اغالری [١] میرعلم [٢] وقپوجی باشی [٣] ومیراخور اوتورر .

مال دفتردارلرم جمله استانۀ سعادتمده اولان اغالرمدن یوقارو اوتوررلر وجمله سنجاق بکیلرندن یوقارودر ویوقارو اوتوررلر التی کره یوز بیك اقچه بلکه دخی اولورسه انلردن یوقارو اوتوررلر وبکلر دفتردارلرك التنه اوتوررلر

واغالردن یکیچری اغاسی سایر اغالرك بیوکیدر باش یکیچری اغاسی انك التنه میرعلم انك التنه قپوجی باشی انك التنه میراخور حالا میراخور

[١] یکیچری آغاسی ، میرعلم ، قپوجی باشی ، میراخ.ر ، چاوش باشی ، چاقرجی باشی ، چاشنکیر باشی ، بلوك باشی آغالری یعنی آلتی بلوك دنیلن سپاه و سلحدار وغربای یمین ویسار وعلوجیان یمین ویسار اوجانلری آغالرینه اوزنکی آغالری یاخود آغایان رکاب همایون تسمیه اولنور ایدی . بونلر پادشاهك آتنك یاننده یوریمك امتیازینه مالك ایدیلر.

[٢] مرتبه جه یکیچری آغاسنك مادونی ودیکر اوزنکی آغالرینك مافوق اولا . میرعلم لوای سلطانینك حاملی وعلم مهترلرینك آمری ایدی . بتون بکلر بکیلردن اون ... ك وسنجاق بکلرندن بیك آقچه عائداتی واردی . دولت عثمانیه ده پك قدیم برمأموریتدر . بعد بعد مراتب تشریفاتیه جه میرعلملك خاصه دنیلن بو مأمورلره بیوك وکوچك میراخورلرله قپوجیلر کتخداسنك تقدم ایتدیکی توجیهات پوصله لرندن آکلاشیلیور . مع مافیه دائما درکاه عالی قپوجی باشیلرینك پیشواسی بولنمشدر . بو مهترلر ایکی قسمدر: برنجیسی سفرهمایونده اوتاغ همایونی قوروب قالدیرمغه مأمور اولان چادرمهترلری درکه آنرلری مهتر باشی ایدی . ایکنجیسی سفرهمایونده اوتاغ همایون او کنده نوبت چالمغه مأمور اولان علم مهترلری اولوب ضابطلری سازنده باشی ایدی .

[٣] دولت عثمانیه ده قپوجی باشیلق مأموریتی پك قدیمدر ، اوائلده بر اولدیغی حالده صوکره درت بعده اون عدده ابلاغ اولنوب بریسی باش قپوجی باشی اولدی . بونك عائداتی ممالك عثمانیه ده بولنان محضر باشیلقلره متعلق تیمارلر اولوب سائرلرینك معین عائداتی یوق ایدی . افلاق وبغدان بکلری تبدیل وتجدید اولندقجه نصب اولنان بکی محلنه کوتوروب بکامکه بونلردن بری مأمور اولور ، ملك چوق نقود وسائره ایله عودت ایدر ایدی .

دولت پادشاهیده ایکی اولمشدر [١] امیر اخور آلتنه چاقرجی باشی [٢] انوك آلتنه چاشنیکر باشی [٣] انوك آلتنه سایر بلوك اغالری انلرك آلتنه چاوش باشی [٤] انوك آلتنه قپوجیلر کتخداسی [٥] انوك آلتنه

[١] میراخورلر بیوك وکوجك نامیله معروف ایدیلر. برنجیسی آخور خلقنك، سراجلرك، بدکجیلرك آمری ایدی. پادشاهك قشله ده موجود بیك قطار دوه سنك وایکی یوز قطار قاطرلرینك خدمتنه مأمور اولان دوه جیلرك وقاطرجیلرك ضابطلری بولنان ساربان وخربنده باشیلر دخی بونك زیر اداره سنده ایدی . چایر زماننده اطرافده بولنان بکلك مرعالرك اوتلرینی صاتەرق اثمانندن بیك یوك آقچه قدرینی رکاب همایونه تسلیم وبقیه سنی درجیب ایدر ایدی . بیوك میراخور قپوجیلر کتخدالغنك مافوقی ایدی . شیمدیکی اصطبل عامره مدیریدر . ایکنجیسی کوجك آخور خلقنك وعربه جیلرك ضابطی اولوب سفر همایونده ایچ اوغلانلرینه بارکیر اعطا وپادشاهك عربه لرینی محافظه ایتمك دخی جملهٔ وظائفندن بولنیور ایدی .

[٢] سرای همایونده بولنوب شکار خلقی دنیلن کروهك آمری وپادشاهك آوجی باشیسی ایدی . علوفه سی یومی یوز التمش آقچه ایدی . بو کروه بعده چاقرجیان خاصه ، شاهینجیان ، آتمجه جیان نامیله اوچ قسمه تقسیم اولندی ، صوك ایکیسنه طوغانجی باشی وآتمجه جی باشی ناملریله ضابطلر تعیین ایدلدی . معمافیه خیلی وقت چاقرجی باشی چاقرجیان خاصه نك ضابطی ودیکرلرینك آمری ایدی .

[٣] سرایده بولنان چاشنکیرلرك ضابطی ایدی . دولت عثمانیه ده پك قدیم برمأموریتدر . پادشاه دیوان کونلری خاص اوطه ده طعام ایتدکده یمك صحنلرینی کوتورمك چاشنکیرلرك وظیفه سی اولوب چاشنکیرباشی دخی اوکارنده بولنور ایدی.

[٤] چاوشان درکاه عالینك ضابطی ایدی . چاوش باشی یوم مخصوصنده الندە کوموش دکنك اولدیغی حالده دیوانده طورر ، وقوعبولان دعاویده اجرا مأموریتنی ایفا ایلر ایدی . صدارت کتخدای رسمیسی اولدیغی زمان آنك بعض مصالحنی دخی اجرا ایلر ایدی . بومقام اکثر رجال دولتك مافوقی اولوب بیوك وکوجك تذکره جیلر دخی معاون اول وثانیسی ایدی .

[٥] سرای جدید همایونك باب السعاده دن ماعدا بتون قپولرینی بکلیان وقپوجی دنیلن اوجاغه منسوب بولنان بوابان درکاه عالی وباب همایونك آمری ایدی . بو درکاه عالی بوابلری بیك طقوزیکرمی بش وباب همایون بوابلری درتیوز اون یدی که جمعاً ایکی بیك اوچیوز قرق ایکی نفر اولوب برر بلوك باشی اداره سنده اولمق اوزره اولکیسی قرق ایکی وایکنجیسی بش بلوکه منقسم ایدی . علوفه لری بیك التی یوز اوچ آقچه اولوب اوچ آیده برآلورلر ایدی .

جبه جی باشی [١] انك آلتنه طوپجی باشی [٢] اوتورر .

و دیوان همایونده صدرده اوتورمق وزرانك و قاضی عسکرك ودفتردارلرك ونشانجیلرك یولیدر اولا وزرا اوتوروب بر جانبه قاضی عسکرلر انلرك آلتنه دفتردارلر اوتوررلر واول بر جانبه نشانجی اوتورر

ونشانجینك مرتبه سی اکر وزارت و بکلر بکیلك ایسه دفتردارلره تصدر ایدر وسنجاق ایله نشانجی ایسه دفتردارلردن اشغه اوتورر القابی دفتردارلر القابیدر مرتبه سی انلر مرتبه سیدر

ومال دفتردارلرم شاه زاده لاله لرینك اوستنه اوتوررلر

وخلعت وقشلق ویازلق وا کمکده وزرا وقاضی عسکرلر ودفتردارلر برابر کیدر

وصفهٔ دیوان عالیده اوتورمق بکلربکیلرك یولیدر وبکلربکیلر وزرا آلتنه دفتردارلر قاضی عسکرلر آلتنه اوتوررلر سنجاق بکلری طشره ده اوتوررلر

وجمله مال دفتردارلرم کرك استانه مده وکرك ممالك محروسه مده اوله لر مرتبه اوتورمده والقابده برابردرلر

وبکلربکیلر وزرادن برطبقه آشغه در وتخت قاضیلرینه تصدر ایدرلر دار السلطنتم قاضیسندن غیریسی دفتردارلرمدن اشغه اوتوررلر

بالذات رکاب همایونمه صاحب عرض اولانلر قاضی عسکرلرم و دفتردارلرمدر و ایچ خلقندن قپو اغاسی [٣]

[١] قدیم عثمانلی اوردوسنك قپو قولی دنیلن خاصه عسکرینك پیاده قسمندن اولوب بونلرك مهمات حربیه سنك تجدید وتعمیر ووقت حضرده محافظه سنه، زمان سفرده توزیعنه مأمور بولنان جبه جی اوجاغنك آغاسی ایدی .

[ ] شیمدیکی طوپخانه نظارتنك سلفیدر .

[٣] قپو آغاسی یاخود باب السعاده آغاسی سرای همایونده اولان خادم آغالرینك ضابطی ، بالجمله اندرون مأموریتلرینك آمری ؛ حرم وعموم دائره همایونك ضبط و ربطنه مأمور ایدی . ٩٩٠ سنه سنده دار السعادة الشریفه آغالغی احداث اولنه رق قپو آغاسنك زیر نظارتنده بولنان حرمین همایون اوقافی ایله اوقاف محاسبه جیلکی و اوقاف همایون مفتشلکی بونك اداره سنه تودیع قلنمش وبوصورتله دار السعاده آغاسی تمایز ایده رك سرای همایونك برنجی ضابطی اولمش وبعدبعد باب السعاده آغالغی دخی آنك تحت امرینه داخل اوله رق اهمیتنی غائب ایتمشدر .

واوده‌باشی[١] وخزینه‌دارباشی[٢] وکیلارجی باشی[٣] وسرای عامره‌مك اغاسی [٤] صاحب عرضدر اما قپو اغاسی اولان اختیار باشـدر اکثریا اوده‌باشی وقپواغاسی عرض ایتمك کرکدر ونامه ایله عرض ایتمك کوتری بکلربکیلرك وامرانك وقضاتك یولیدر بالذات عرض ایتمك مرتبه‌سی عالیدر

وبکلر بکیلك درت کمسنه‌نك یولیدر مال دفتردارلرینك وبکلك ایله نشانجی اولانك وبشیوز اقچه قاضیلرك ودرت یوز بیك اقچه‌یه وارمش سنجاق بکلرینك یولیدر وسنجاق بکلر کوتری اغالرك اوستنه اوتوررلر

ونشانجیلق داخل وصحن مدرسلرینك یولیدر ومال دفتردارلکندن نشانجی اولسه اول بکلر بکیلك حکمی ایله اولور ورئیس الکتاب نشانجی اولسه سنجاق حکمی ایله اولور [٥]

---

[١] اندرون ویاخود ایچ آغالری تسمیه اولنانلرك برنجیسی بولنوب پادشاهی کیدیروب صویمغه مأمور ایدی . بوندن طولایی ذات همایونه جمله‌دن زیاده مقرب اولمغله قپو آغاسی پایه‌سنده ایسه‌ده ظاهراً آکا تابع ایدی . اکثریا ایچ اوغلانلرندن وبعضاً خادم آغالرندن تعیین اولنور ایدی. یومی آلتمش آقچه علوفه‌سی وسنوی جامهٔ خاصهٔ پادشاهیدن بش پارچه اثوابی وار ایدی .

[٢] ایچ آغالرینك ایکنجیسی ایدی . خزینهٔ همایون خدمه‌لرینك ضابطی اولوب بونلرك انضباط حاللرینه دقت ایدر و خزینهٔ همایونك محافظه‌سنه اهتمام ایلر ایدی . پادشاهك دستار وسجاده‌سی دخی النده بولنوردی. آق آغالردن انتخاب ایدلیردی .

[٣] اندرون آغالرینك اوچنجیسی ایدی. خاص کیلار خدمه‌لرینك آمری اوله‌رق بونلره وکیلار خرجنه ومطبخه نظارت ایدر ، شربت وطاتلی اعمال ایلر ایدی .

[٤] ایچ آغالرینك دردنجیسی اولوب اندرون همایون نامنی آلان خاص، بیوك ، کوجك اوطه‌لرك وسرایك محافظه‌سنه نظارت ایدر ومعیتنده قرق نفر آق آغا بولنور ایدی.

[٥] متن قانوننامه‌نك دیکر محلنده نشانجیلغك وظیفه‌سی طغرا چکمك اولدیغی بیان ایدلدیکی حالده بوراده علمادن نصبنك بالخاصه ذکر وایرادایدلمسی دولتلره یازیلان نامهٔ همایونلر تحریرینك دخی بونلره محول بولنمسنه مبنیدر . علمانك دخی علوم ادبیه‌یه واقف و اصول تحریره آشنا ذواتی تحری اولنه‌رق تعیین ایدیلیردی. نشانجیلغك احداثندن اول دخی نامهٔ همایونلر علمانك بوخصوصده صاحب اقتدار بولنانلری جانبندن یازلمش ایدی. بعده علمادن نصب خصوصی ترك ورئیس الکتابلر تمایز ایتمکله نشانجیلق وظیفه‌سی

ومال دفتردارلری سنجاق قبول ایتسه درت یوز للی بیك ایله ویریلور ویکیچری اغاسی وسائر اوزنکی اغالرینه درت یوزاوتوز بیك ایله ویریلور و درت یوز بیك اکسکای سنجاق بکی بکلر بکیلر اولمز آستانه‌مده دار السعادتم اغالری سنجاغه چیقسه درت یوز بیك ایله چیقر

ودیوان همایونمده طعامده وزیر اعظم ایله باش دفتردار وسائر وزرا ایله دفتردارلر ونشانجی یی‌یه‌لروقاضی‌عسکرلر بشقه یرلر

ومال دفتردارلرینك وبکلك ایله نشانجیدن وزیر دخی دفعةً اولمق یولدر وقانونمدر .

وزیر اعظم اوکندن قالقان طعام چاوش باشنه یولداشدلر ایله یسون واول وزرا اوکندن قالقان طعام رئیس الکتابه نفرلریله یسون وقاضی عسکرلر اوکندن قالقان طعام قپوجیلر کتخداسنه ویرلسون

چاوش‌باشی ورئیس الکتاب وقپوجیلر کتخداسی خدمتکاردر دیوانده اوتورمزلر واغالردن میر علم وقپوجی باشی کلمك لازم کلسه آنلر دخی اوتورمزلر وبر مصلحت ایچون معزول بکلر بکیلر کیرسه ویامعزول بك کیرسه معزول بکلربکیلر وزرا آلتنه نشانجی آلتنه ومعزول بکلر دفتردارلر آلتنه اوتوره‌لر معزول بکلر بکیلر اکریکی یولیله منصبلردن کلمش مال دفتردارلغنده ویاخود اوزنکی اغالغنده اولمش بکلر بکی ایسه اوتوره‌لر وخدمتکارلرینه مجوزه [١] کیدرمك وزرانك وقاضی عسکرلرك

یالکز طغرا چکمکدن عبارت قالدی ، اراضی وقرایه متعلق یعنی دفترخانهٔ عامره‌ده مسطور اولان زعامت وتیمار وخواص واوقاف قریه‌لری انتقال ایتدکجه قیدینك توقیعی قلمی ایله تصحیحی اموری دخی بوکا تفویض اولندی .

[١] دولت عثمانیه‌ده مستعمل عمامه‌لردن بری ایدی . سلطان سلیم اول طرفندن احداث اولندیغی جهتله « سلیمی » تسمیه اولنان قاووقدن اوستنده بولنان قرمزی وفس کبی بر شی ایله تفریق اولنوردی . رجال بیرون واندرون ایام عادیه‌ده وقپو کتخدالری ، شهر امینی ، احتساب آغاسی وسائر بعض مأمورین آلای کونلری کیرلر ایدی . عثمانلیلرجه ابتدای استعمالنه دائر تاریخلرده معلومات یوق ایسه‌ده قدیم اولدیغی آکلاشیلیور .

ودفتردارلرك یولیدر وبكلر بكیلر وسنجاق بكیلر اسكفلری [١] یورتمك كركدر

وسلام چاوشی [٢] وزرایه ودفتردارلره تعیین اولنمق كركدر

وطغرای شریفی وزرالر چكوب نشانجی‌یه یاردم ایتمك قانونمدر

وباش دفتردار جمله مالمك ناظری اولوب امور عالم اكا مفوضدر انك امر نسوز اولماز براقچه نه داخل ونه خارج اولور وانك قدری روم ایلی بكلر بكیلرم ایله برابردر وجمله مالم دفتردارلری مالمك وكیللریدر قبض وبسطی انلره مفوضدر وجمله كتابك عزل ونصبی انلره مفوضدر

مشاوره امور سلطنتی وزیر اعظم سایر وزرا ایله ودفتردارلرم ایله مشاورت ایده‌لر انلردن غیری كمسنه واقف اولمیه

وطغرای شریفم ایله احكام بیورلمق اوچ جانبه مفوضدر امور عالمه متعلق احكامی وزیر اعظم بیورلدیسی ایله یازیله ومالمه متعلق اولان احكام دفتردارلرم بیورلدیسی ایله یازه‌لروشرع شریف اوزره دعوا حكمن قاضی عسكرلرم بیورلدیسی ایله یازه‌لر

وباش دفتردارلرم دخی امورنی وزیراعظم ایله مشاوره ایده‌لر امور مخفیه ثانی دونمیه

واولادمدن وفات ایدنلرك میتنه وزرام وقاضی‌عسكرلرم ودفتردارلرم حاضر اوله‌لر

ومال دفترداولری باش دفتردار اولمق یوللریدر ودفتردارلغه اوچ

[١] اسكف یاخود اسكوف روجه‌در . بر بچق اندازه‌دن زیاده اوزونلغنده اولوب كیلدكده نصفی آرقه‌یه صارقان ویكیچری كچه‌لری طرزنده اولان بر نوع سرپوش ایدی . بونك قرمزی قطیفه‌لیسنی ایكی طرفنه برده زلف طاقه‌رق سلحدارلر كیرلر ایدی . اسكوفك آلتون ایله تزیینی سلطان مراد خان اول زماننده ابتدار ایتمشدر . سببی تاریخلرده مسطوردر .

[٢] وزرانك ایچ كدكلیسی تعبیراولنان یكرمی‌درت آغاسنك مرتبه‌جه ایكنجیسی ایدی . مادونی بولنان قپوجیلر كتخداسی ایله تشریفاتی وظیفه‌سنی ایفا ایدرلردی .

پایه‌ده چقرلر ولا دفتر امینی [١] و شهرامینی دفتردار اولمق قانونمدر وبیوك اوچیوز اقچه قاضی دفترداراولمق قانونمدر واوچیوز اقچه قاضی بشیوز اقچه مرتبه‌سنده‌در وحالا اوچیوز اقچه قاضی بر كمسنه واردر اوچیوزه واردقدن صكره مال دفترداری اولمق قانونمدر ورئیس الكتاب رعایت اولنورسه دفتردار اولمق قانونمدر [١]

[١] شمدیكی دفترخاقانی ناظریدر . ممالك عثمانیه‌ده بولنان تیمارلر وزعامتلر وخاصلر واراضی‌یه متعلق بالجمله معاملات قدیماً دفتر خاقانی اداره‌سنه عائد اولدیغی جهتله تیمار وزعامت توجیهاتی وبوبابده وقوعبولان منازعاتك محل فصلی دائره‌مز كوره ایدی . حین تحریرده خاص وتیمار وزعامت قید اولنان قریه‌لر اجمال . هرقریه‌نك مقدار اهالی واعشار وسائره كبی رسوماتی مفصل ووقوعبولان توجیهات براتلری روزنامچه نامله‌رنده اولان دفترلره قید اولنور ایدی . دفتر امینی اولجه نشانجیلمك معیتنده ایكن صوكره آكا تقدم ایلشدر . مناوبه مناصبندن ایدی .

[٢] دولت علیه‌نك مالیه‌سی قدیماً دفتردار نامنده‌كی مأمورلره محول اولوب بونلردن مركزده اولانلره قپو دفتردارلری وطشره‌ده بولنانلره كنار دفتردارلری دینلور ، دفتر امینه مربوط تیمار دفتردارلری ایله التباس وقوعبولامق ایچون جمله‌سنه خزینه یاخود مال دفتردارلری تسمیه ایدیلور ایدی . تأسس دولتدن بك آزمدت صوكره امورمالیه دفتردار نامنده برمأموره تودیع . سلطان محمدخان ثانی زماننده بومأموریت روم ایلی وآناطولی نامله ایكی‌یه تقسیم اولندی . بعده بونلرك اداره‌لرنده‌كی روم ایلی وآناطولی قلملرندن براز معامله تفریق اولنوب استانبول مقاطعاتیله برلشدیریله‌رك شق ثانی نامیله بر دفترداراق دها احداث ایدلدی ، بوصورتله دیوان همایونده اولان دفتردار اوچ عدده ابلاغ اولندی . مؤخراً روم ایلی وآناطولی دفتردارلری لقبلری ترك اولنوب اولكی‌یه باش دفتردار و شق اول دفترداری نامی ویرلدیكی كبی آناطولی دفتردارینه شق ثانی ودیكرینه شق ثالث دفترداری تسمیه اولندی . بعد بعد دفتردار رابع اسمیله برمأموریت دها احداث اولندی ایسه‌ده متعاقباً الغا ایدلدی . باش دفتردار مالیه‌یه متعلق دعوالری فصل ایدر ، اقتضاسنده ظهرینی امضا ایتمك اوزره طغرالو امرلر ویرر ؛ امور معظمه‌یی عرض ایدر ووزرا ایله حضور پادشاهی‌یه كیرر ایدی . دیكر ایكیسنك وظائفی بك خفیف ونوادر حكمنده قالدیغندن بونلر قید حیات وجهله عظمای رجال دولته توجیه اولنمغه باشلادی . تنظیمات خیریه‌دن صوكره شق اول دفترداری نامی مالیه ناظرینه تبدیل ودیكر دفتردارلقلر الغا اولندی . مصر حكومتی النده اولان محللر ضمیمهٔ ممالك ایدلدكده حلبده اقامت وحلب وشام وآناطولینك منتهای شرقیسی امور مالیه‌سنه

ومراتبده دفتر امینی انوك التنه شهر امینی انوك التنه رئیس الکتاب اوتوررلر

وشهر امینی یوز یکرمی اقچه علوفه‌یه متصرف اولور[١]

کتاب مراتبنده رئیس الکتاب [٢] انوك التنه یکیچری کاتبی انوك آلتنه روزنامه‌جی انك آلتنه مقابله‌جی مقاطعه‌جی انك التنه تذکره‌جی انك التنه رئیس کاتبلری اوطورر

یوقاروده مذکور اولان کتاب خواجه مقامنده‌در انلر دیوانه اوزون یکلی اوست کیرلر رئیس کاتبلری نفردر وبوذکر اولنان کتابك عزل ونصبی دفتردارلرمه مفوضدر انلرك خدامیدر .

وعلوفه‌لی متفرقه چاشنکیرلردن مقدمدر چاشنکیرلر[٣]دن صکره

نظارت ایتمك اوزره عرب وعجم دفتردارلغی نامیله بردفترداراق احداث اولندی. بعده بودفتردارلق حلب ، دیاربکر ، شام ، طرابلس‌شام ، ارضروم نامیله بش دفترداراه آیرلدی . استانبولده اولان آناطولی قلمندن دخی اولا سیواس بعده قرەمان آیریلەرق وآناطولی ایالتی امور مالیه‌سی دخی مرکزدن تفریق ایدیله‌رك اوچ دفتردرلق اتخاذ اولندی . مؤخراً اکثر ایالاتده برر دفتردارلق احداث ایدلدی . ایشته بونلره کنار دفتردارلری تسمیه اولنوردی .

[١] شیمدیکی کبی اموربلدیه ایله مشتغل اداره‌نك رأس کارنده بولنان ذات اولییوب صرف سرای همایونه مخصوص برمأموریت ایدی . سرایده وقوعبولان انشا آتك ملزمه وسائره‌سنی بالتدارك اثمانی و چالیشانلرك استحقاقنی تسویه ایله حسابلرینی طوتار وسرای‌همایون اندرون وبیرونی‌مستخدمینك‌بعضیلرینك علوفه‌لرینی توزیع ایلر ایدی .

[٢] شیمدیکی خارجیه ناظریدر . بومأموریت اوائلده دیوان همایون یاخود رئیس کاتبلری دنیلان کتابك آمری ونشانجینك معیتی ایدی . بعده درسعادتده سفرای‌اجنبیه تکثرایتدیکندن آنلرله مکالمه خصوصی دخی مأموریتنه منضم‌اولدی، بوصورتله رتبه‌سی ترفع ونشانجیلره تقدم ایلدی . تنظیمات خیریه‌دن صوکره‌ده نامی خارجیه ناظرینه تبدیل اولندی .

[٣] چاشنکیرلر قانوناً قرق نفر اولوب سرای همایونده‌کی خاص اوطه‌ده اولانلردن چیقاریلورلر ایدی . علوفه‌لری نقصان وزیاده اولمامق اوزره قرق آقچه اولوب کوچوك روزنامه‌جیدن آلورلرایدی. مؤخراً یوزاون یدی‌نفره ابلاغ‌اولنمشلر ایسه‌ده مقدار علوفه‌لری تزیید وتنقیص ایدلمدی .

تیمار متفرقه‌سیدر انلردن اشغه چاوشلردر [١]

چاوشلرله کاتبلر قنغی‌سی اسکی ایسه اکا اعتبار اولنور

وچاوش وکاتب تیماری سربستدر

وعلوفه متفرقه‌لرینك یولی تیمار دفتردارلغیدر تیمار دفتردارینك یولی دفترکتخدالغیدر [٢] وروم‌ایلینك دفترکتخداسی رعایت اولندقده مال دفترداری اولمق جائزدر

ورئیس‌کاتبلرینك یولی خزینه کاتبی‌اولوب‌مقاطعه‌جی[٣] ومحاسبه‌جی اولمقدر

[١] چاوشان درکاه عالی اوچیوز یکرمی‌درت نفرایدیلر ، سرایك بوستانجی وسائر اوجاقلرندن آلنورلردی . علوفه‌لری آلتمش وقرق واوتوز آقچه اولمق اوزره متفاوت ایدی . چاوشلق بیزانتنلر سلجوقیلرده ده وار ایدی . اوائل دولت عثمانیه‌ده سفارت . مخابرات سیاسیه واسطه‌لریله اجرا قلندیغی کبی اداره وتفحص وتحقق احوال مملکتنه دخی بونلر مأمور ایدیلیر ایدی . مؤخراً بوخدمتلرك بعضیسی قپوجی باشیلره انتقال وسفارت کبی خصوصات دخی دیکر مأمورلره تودیع اولنمغه باشلادی . چاوشلرك وظیفه‌لری دیوان همایونده خدمت ایتمك ، بادشاه شهری طولاشمغه چیقدقده طاشیدقلری طپوزلرینی اوموزلرینه قویوب آلای اوکنجه یوریمك وسفر پادشاهی وقوعبولدقده باشلرینه تللرطاقوب اوتاغ همایون اوکنده نوبت چالنیر ایکن ال قاوشدیروب طورمق کبی خصوصاتدن عبارت قالدی .

[٢] اراضیسی تیمار وزعامت وخاص صورتلریله تفویض اولنان ایالاتده تیمار معاملاتنه مأموراولانلره تیمار دفترداری ، بونك اوزرینه وزعامت ایشلرینه مأمور بولنانلره دفتر کتخداسی دنیلور ایدی ، بونلر دفتر امانتنه مربوط ایدیلر ، خاص صورتیله عائدات تخصیص ایدلیه‌رك زعامت توجیه اولنوردی.

[٣] ممالك دولت‌علیه‌ده بعض محللرك رسوم وحاصلاتی اصحاب‌تیمار وزعامته تفویض‌وخاص‌اوله‌رق‌تفریق‌ایدلیوب خزینه‌دن نهایت ایکی‌سنه اولمق‌اوزره والیلره ومیرلوالره وملتزملره التزام اولنورایدی . مقاطعه‌جی مقاطعاتی‌حاوی دفترك حاملی وبو ایش ایله مشغول کاتبلرك آمری ایدی . ملتزملردن آقچه تحصیل ایدنه‌ده مباشر دیرلر ایدی . بعده زیاده حاصلات کتیرن تیمار و زعامتلر محلول اولدقچه توجیه اولنمیوب جانب میریدن ضبط ایله التزام اولنمغه باشلانمش وبونلره‌ده مقاطعات میریه تسمیه ایدلمش ایدی . بیوك شهرلرده دخی قنطاریه وکیالیه

وصحن ملالری مقام مولویتده‌در آنلر جمله سنجاق بکلرینه تصدر ایدرلر

داخل مدرسی وخارج مدرسی دخی مقام مولویتده‌در وخارج وصحن وداخل اللیشر اقچه ایله اولور حالیا بنا ایلدوکم مدارس عالیه‌یه صحن دیو اسم قونلمشدر صحندن بشیوز اقچه ایله قاضیلغه وصول بولور وایاصوفیه مدرسه‌سندن داخی کذلك بویله وصول بولنور

وابتدا یکی ملازم یکرمی اقچه مدرسه‌یه اندن یکرمی بش اندن اوتوز اندن اوتوزبش اندن قرق اندن قرق بش اندن اللی اقچه‌یه واصل اولور اللی اقچه مدرس جمله اغالرك اوستنه اوتورر صحنه واردقدن صکره بشیوز اقچه قاضی اولور اندن قاضی عسکر اولور

دارالسلطنتم قاضیسی بکلر بکیلر ایله برابردر

واوچ ایلده [١] یکرمی اقچه مدرس قاضی اولسه قرق بش اقچه ایله اولور

واوچیوز اقچه قاضی مقام مولویتده‌در سائر یوز اللی اقچه قاضیلر دفتر کتخدالرینك وآلای بکلرینك اوستنه اوتوررلر اما ایکییوز بیك اقچه سنجاق دخی اولورسه آلتنه اوتوررلر منصبی اوچیوزه وارمینجه مال دفتردارلکنه مستحق اولمز وداخل منلالرینه دخی دفتردارلق ونشانجیلق ورلمك صحن مدرسلرینه داخی قانونمدر

وزیراعظم اوغللری آلتمش اقچه ایله متفرقه اوله‌لر وسایر وزرا اوغللری اللی اقچه ایله متفرقه اوله‌لر ونشانجی اوغللری دخی کذلك قرق بش اقچه ایله متفرقه اوله‌لر وبکلر بکیلر اوغللری دخی قرق بش اقچه متفرقه اوله‌لر[٢]

وباج بازار وقره کمرکلری ومسکرات رسومی مثللو برطاقم رسومات احداث اولنه‌رق مقاطعات میریه جمله‌سنه ادخال ایدلدی، بووجهله مقاطعات تکثر ایتدی.

[١] استانبول ، ادرنه ، بروسه مدارسنه وبونلرك حوالیسنده‌کی قصبه‌لرده واقع مدرسه‌لرك کزیده‌لرینه مخصوص برتعبیر ایدی .

[٢] بونلره « واجب الرعایه » دیرلر ایدی . امرا ودوشیرمه اوغلانلرندن وزرا و امرا یتیشدیرلمکه باشلاندقده زادکان قدیمهٔ دولت کبی اصالته مالك

وسنجاق بکی اوغللری اوتوز بیك اقچه زعامت اله

وچاوش اوغللرینه اون بیك اقچه تیمارویره‌لر

وابنای موالیٔ عظامدن مفتی افندی وخواجه افندی نوك اوغللری آلتمیشر آقچه شهر امیننددن علوفه‌یه متصرف اوله‌لر وقاضی عسکر اوغللری قرق بش اقچه علوفه‌یه متصرف اوله‌لر وتخت قاضی اوغللری اوتوز اقچه علوفه‌یه متصرف اوله‌لر و شاه زاده خواجه‌سی اوغلی داخی اوتوز اقچه علوفه‌یه متصرف اوله‌لر وصحن منلاسی اوغللری یکرمی اقچه‌یه متصرف اوله

ویکی ملازم زعامت استسه یکرمی بیك اقچه تیماره امر ویرلر

وزیراعظم التی‌دن براکسوك تیماری بلاعرض ورمسی قانونم اولمشدر

بولندقلرندن و پدرلری کبی مساعیٔ ذاتیه‌لری سایه‌سنده یوکسك مقاملری احراز ایتمه‌لرینه قوانین موضوعه مساعد اولمدیغندن طولایی بونلرك اولادلری ایچون متفرقه‌لق صنفی احداث ایدیله‌رك قیدوادخال اولنمغه، بعده سرای همایونك خاص اوطه‌سندن واسکیلرندن دخی بوصنفه چیقارلمغه باشلاندی . مؤخراً پادشاهلرك همشیره وکریمه زاده‌لری بیله متفرقه اولدی ایسه‌ده بو خصوص مدت مدیده دوام ایتمدی . ارباب علوم وفنوندن ودیوان همایون کاتبلرندن بعضیلرینه دخی متفرقه‌لق ویریلوردی . زعما وارباب تیمارك اکثری متفرقه اولدی ایسه‌ده مدت قلیله‌ده قصروحصر ایدلدی . ایام اخیره‌ده بومنبعلر تماماً ترك اولنه‌رق سرای همایونده بولنان بوستانجیلرك اکثریسی متفرقه اولدی . بونلرك برقسمی علوفه‌لی . دیکر قسمی دیرلك تصرف ایتدکلرندن علوفه‌لی متفرقه، تیماروزعامت متفرقه‌لری دینلورلر ایدی. علوفه‌لی متفرقه‌لرك یومیه‌سی یوز. سکسان. آلتمش آقچه اولمق اوزره یوکسك ومتفاوت بولنوب کوچك روزنامه‌جیدن آلورلر ایدی. متقاعد اولدقلرنده اون بیكدن یکرمی بش بیك آقچه‌یه قدر ویریلور ایدی . متفرقه‌لرك بر قسمی کدکاو اولوب محلول وقوعبولدقچه یرینه باشقه‌سی کچیریلور وعددلری هیچ بروقت تزاید وتناقص ایتمز ایدی . بونلر درت یوز اوتوز اوچ نفر ایکن صوکره بش التی یوزه بالغ اولمش بعده دها زیاده تزاید ایتمشدر. متفرقه باشی نامنده برآمر اداره‌سنده ایدیلر. متفرقه‌لر خدمات دولتده بولنمازلر ، یالکز پادشاهك معیتنده استخدام اولنورلر ایدی . پادشاه سفره کیتدکده برابر کیدرلر، شهری طولاشمغه چیقدقده اوکنجه یوررلر ایدی . سرایدن چیقانلر هپسنه تصدر ایتدیکی کبی دیرلك تصرف ایلینز دخی مقداری وجهله بربرینه تقدم ایدرلر ایدی . حضورینه چیقدقلرنده صدراعظمك آیاغه قالقوب متفرقه‌لره تعظیم ایتمسی قانون ایدی .

وقاضی عسکرلرم سلاطینه متعلق اولمین جهاتك ایکی اقچه‌لرین بلاعرض ویرمکی مأمور اولسون

ودفتردارلرم خزینهٔ عامره‌مدن ایکی اقچه بلاعرض ویرمکه مأمور اولسون

واطرافده بکلر بکیلر تیمار وزعامتی توجیه ایدوب عرض اتسونلر عرضلری مقبول اولسون

ویلده برکره رکاب همایونمه دفتردارلرم ایراد ومصرفم اوقیالر خلعت فاخره کیسونلر

واللی اقچه مدرس رئیس الکتابه ودفترامیننه تصدر ایده

ودفتر امینی شهر امینی بلوك اغالرینه تصدر ایده اما دفتر امینی پایه‌ده دفترداره قریبدر شهر امیننه ورئیس الکتابه تصدر ایده

ودفتردارلرم خدمت ایدن کمسنه‌لره یوللرینه کوره چاوشلق وسپاهلق وکاتبلك هر کشنك استحقاقنه کوره عرض اتمکه مأمور اولسون وسنجاق وزعامتلك داخی لازم کاورسه عرض اتسونلر

ویکیچری طایفه‌سنه هریبل بشر زراع چوقه واستر ویرسونلر[١]

[١] سلطان مراد خان ثانی یکیچریلرك بهرینه یدیشر اندازه چوقه ، بری بوکا آستاراولق ودیکرینی باشلرینه صارمق ایچون دخی یدیشردن اوزدرداندازه بز واون برر آقچه یاقه آقچه‌سی تخصیص ایلمش وخلفی سلطان محمد خان ثانی بونی عجمی اوغلانلرینه تعمیم ایلمش ایدی . سلطان سلیمان خان قانونی دخی یتیم قالوب فدوله خواران قول اوغلانی دنیلنلره آلتیشر اندازه چوقه تعیین ایلدی . سلطان مراد بوجوقه‌یی سلانیك شهرنده نسج شرطیله ومقاطعاتی اولمق اوزره تخصیص ایتمش وبوکا مخصوص اولمق اوزره اوراده براناردخی انشا ایتدیرمش وریایا باشی مأمور ایلمش ایدی . مؤخراً نفرات تکثر ایتمکله مقاطعات مذکوره کفایت ایتمدیکندن بقیه‌سی‌ده محال سائره‌ده اثمانی ویریله‌رك ایشلدیلوب اعطا اولنوردی . مؤخراً عیناً اعطا خصوصی ترك ایدیله‌رك بدلی ویرلدی . یکیچری مواجب دفترلرنده‌کی « ذمستنی » بودر . مع مافیه مأمورلری اولان چوقه امینلری وکاتبلری ایله چورباجی دنیلن ضابطانك بوبابده پك چوق سوء استعمالاتی وقوع بولور ایدی . ** چوقه‌نك یدی اندازه اولانسه یغمورلق وآلتی اندازه بولنانسه دونلق یاخود میراخوری تعبیر ایدرلر ایدی .

بوقدر احوال سلطنته نظام ویرلدی شمدنصکره کلن اولادکرامیمدن دخی اصلاحنه سعی اتسونلر

امور سلطنته متعلق ترتیب ایین بیانده‌در .

اولا برعرض اوداسی یاپلسون جناب شریفم پس پرده‌ده اوتورب هفته‌ده‌دورت کون وزرام وقاضی عسکرلرم ودفتردارلرم رکاب همایونمه عرضه کیرسونلر

دیوانه هر کون وزرام و قاضی عسکرلرم و دفتردارلرم کلدکده چاوش باشی وقپوجیلر کتخداسی اوکلرینه دوشوب استقبال اتسونلر

وبعض مصالح ایچون بندن طشره خبری قپواغاسی قپوجیلر کتخداسنه سویلسون و اول دخی وزرامه و قاضی عسکرلرمه و دفتردارلرمه سویله‌سونلر

وبر خاص اوطه دخی یاپلمشدر اوتوز ایکی عدد خاص اوده اوغلانی ایله ایچنده بری سلحدار [١] و بری رکاب دار [٢]

[١] ارکان خواص جوانی دنیلن آغالرك برنجیسی خاص اوده باشی اولدیغی کبی ایکنجیسی دخی سلحدار ایدی . پادشاهك قلیجینك محافظی اولوب عزیمت همایون وقوعنده باشنده زلفلی اسکوف اولدیغی، سیف دخی الده بولندیغی حالده جانب یمیننده کیدر ایدی . یکرمی آقچه علوفه‌سی ودرت عدد جامهٔ خاصه سالیانه‌سی وارایدی. بعده دارالسعاده طاقمندن ماعدا اندرون همایونده بولنانلرك ضابطی اولمق اوزره درجهٔ نهایه‌ده تمیز ایتدیلر . هرکون مابینده نزد همایونده بولنور وتلخیصات تعاطیسی وسائرخدمات سنیه‌یی ایفا ایدروادرون همایون رجالی محتاج عرض خصوصاتی واسطه‌سیله ایلرلر ایدی . اکثریسی صدارت ، قبه وزراتی ، دریا قپودانلغی ومصر کبی ایالات مهمه والیلکاری ایله چیقمشلردر. ١٢٤٧ سنه‌سنده سلحدار کریدلی علی آغانك وفاتندن صوکره سلحدارلق الغا اولندی .

[٢] پادشاه تنهاجه باغچه وسائره سیرینه عزیمت ایچون سواراولدقده اوزنکی آغاری موجود اوله‌میه‌جقلرندن رکابدار یاننده بولنور ورکاب همایونی طوتمق خدمتنی ایفا ایدر ایدی . بونك دخی علوفه‌سی یکرمی آقچه وسالیانه‌سی درت عدد جامهٔ خاصه‌ایدی. اولجه رکابدار سلحدارك مأدونی وچوقه‌دارك مافوقی اولدیغی

وبری چوقه‌دار [١] وبری دولبند اوغلانی [٢] اوله .

اوده اوغلانینك ضبطی اوده باشنه مفوضدر سلحدار دخی عجمیلره سله چالمغه مأموردر وانلر چقمق لازم‌كاسه سلحدار ورکابدار اللی اقچه متفرقه اوله‌لر رعایت اولنسه بلوك اغاسی وچاشنكیر باشی‌اوله وسایراوده اوغلانی اوتوزبش اقچه ایله سلحدار قپوجی باشی اولمق داخی واقع اولمشدر وخزینه اوغلانی اون سكز اقچه ایله چیقه [٣]

وطعامی حضور عالیشانه كیلارجی باشی قویه

باغچه‌یه بوستانجی باشی قونلمشدر قایغه كرلدكده بوستانجی كورك چكوب اول دومن دوته [٤]

حالده مؤخراً ایكنجیسی كندیسنه تقدم ایتمشدر. سلحدارلر تمایز ایتدكده بونكله چوقه‌دار مولود وسائره كی ایام رسمیه‌ده معیت همایونده اثبات وجود ایتمك، سائر وقتلر دائرهٔ مخصوصه‌لرنده اقامت وآرام ایلمك اصول اتخاذ ایدلدی . سلحدار آغالرك حضور همایونده بولنه‌مدقلری ایام رسمیه‌ده چوقه‌دار آغا اوده بولنه‌ماز ایسه ركابدار آغا سلحداره وكالت ایلر ایدی .

[١] ایام رسمیه‌ده پادشاهك خاص یغمورلغنی طاشیر وصاغ جانبنده یورور ایدی . علوفه وسالیانه‌سی ركابدار مثللو ایدی .

[٢] بوكا دلبند غلامی وآغاسی دخی دیرلر ایدی . پادشاهك صاریقلرینه وچماشیرلرینه مأمور اولوب بونلرك تدویر وتنظیفنه نظارت ایدر ایدی . بعده شمدی ثوابجی باشی دینلمكده اولان صاریقجی باشیلق نامیله دیكر برمأموریت احداث وخدمت مذكوره آكا تودیع ایدلدی . دلبند آغاسی خرقهٔ سعادت دائره‌سنك تنظیف وسائره‌سنه مأمور اولدی . مع مافیه ركابدار آغالرنك مأذون وملازمی بولنمق خصوصاتی محافظه ایلدی .

[٣] اسرا ودوشیرمه اوغلانلرندن سرای همایونلرده وعجمی اوغلانلری قشله‌لرنده تربیه ایدیلنلر اوقات معینه‌لرنده ویاخود لزومی كورلدكجه سواری وپیاده اوجاقلرینه قید وچاوشلق وسائره كبی وظیفه‌لره تعیین اولنور وبوكا چیقمه‌یاخود اوجاغه قپویه چیقمه دینلور ایدی . بعده دوشیرمه اصولی ترك وقانونی بشقه براصوله تحول ایلدیكندن بوتعبیر یالكز سرای همایوندن مأموریت طریقیله اخراج اولنانلره تسمیه اولندی .

[٤] سرای همایونه تفریق اولنان اسرا ودوشیرمه اوغلانلرندن برمقداری سرای همایون باغچه‌لری خدمتنه مأمور اولدقلرندن بونلره بوستانجی دینلدی. بعده ادرنه

وبیراملرده میدان دیوانه تخت قوریلوب چقمق امرم اولمشدر

ال اوپولدكده وزرام وقاضی‌عسكرلرم و دفتردارلرم قفادارم اولوب دوره‌لر خواجه ومفتی‌الانام اولنه

وزرامه وقاضی‌عسكرلرمه وباش دفتردارمه ونشانجی‌یه كندم قالقمق قانونمدر

وچاوشلر ال اوپمك قانونمدر و اهل منصبك خرده اهل منصبلردن الای‌بكی ال اوپمك قانونمدر ومتفرقه علوفه‌ایله اولورسه ال اوپمك قانونمدر وچاشنكیر ال اوپمك قانونمدر

وزعیم وارباب تیمار ال اوپمك لازم دكلدر

زعیم متفرقه‌سی یوزاللی بیك آقچه ایسه ال اوپمك قانونمدر

والتمش آقچه‌دن یوقاری ویتمش آقچه قاضیلر ال اوپمك قانونمدر

ویكرمی اقچه مدرس ال اوپمك قانونمدر

وكتابدن نفر اولان رئیس كاتبلری ودفترخانه كاتبلری كرك كاتب اولدقده وكرك عیدده ال اوپمك قانونم دكلدر واهل منصب اولان محاسبه‌جی [١]

وكلیبولی شهرلرنده بولنان سرای وبوستانلر دخی بونلره تفویض ایدلدی . بعد بعد آمرلری اولان بوستانجی باشی اداره‌سنده اولاق اوزره آیروجه برعسكری اوجاغی هیئتنی آلدی. بوستانجی باشی سرای همایونلر ایله حدایق پادشاهی و بوغاز ایچی جوارلرینك امور ضابطه‌سنه مأمور اولدی . بوستانجیلردن برقسمی امورانضباطیهٔ مذكوره وسرای همایونك محافظه‌سی ایله اشتغال ایلر دیكر قسمی دخی دائرهٔ همایونده قایقجیلق وسرای همایون و جوامع شریفه انشاآتی ایچون ایجاب ایدن ملزمهٔ اخشابیه‌یی ، سرای همایون حطبنی اذیتدن نقل ایدن قدرغه‌لرده كوركجیلك و طائفه‌لك ایدرلر ایدی . اوجاغك بوستانجی باشیدن صوكره اك بیوك ضابطی بوستانجیلر كتخداسی ایدی . ادرنه‌ده‌كی بوستانجیلر دخی ادرنه بوستانجی باشیسی نامنده آیریجه برضابط اداره‌سنده ایدیلر. یكیچریلرك الغاسنی متعاقب بو اوجاق دخی لغو اولندی .

[١] ایلك اول محاسبه‌جی بعده دیوان همایونده خراج ، اوقاف وسائره نامليله محاسبه‌جیلرك تعدد ندن طولایی باش محاسبه‌جی دینلن مأمور روم ایلی محاسبه‌جیسی ایدی . دولتك بالجمله واردات ومصارفاتی حساباتی بومأمورك اداره‌سنده

ویکیچری کاتبی [١] وسپاهیلر کاتبی وروزنامه‌جی [٢] ال اوپمك قانونمدر وبالجمله دیوانه واران اوزون یكلی قفتان ایله كله‌لر انلر خواجه مقامنده‌در [٣]

جناب شریفم سفر ظفر رهبره متوجه اولسه یاناشمق وزرامك وقاضی عسكرلریمك ودفتردارلریمك قانوندر معزول بكلربكیلر وبكلر داخی دعوت ایدرسم یاناشمق قانونمدر

اولان ، اولامحاسبه مؤخراً باش محاسبه تسمیه‌اولنان قلمده طوتیلور ایدی . باش محاسبه خزینهٔ دولتك كافهٔ قوانین ونظامات وقیوداتنك مركزی واك اهمیتلی بر موقعی اولدیغندن كیسه‌داری اكثریا دفتردارلغه منشأ ایدی .

[١] بوكا یكیچری افندیسی دخی دینلوب اوجاغك اكابر ضابطانندن‌ایدی. یكیچریلرك كوتوك واسامه دنیلن دفترینی بالخاصه كندی یازاروبودفتره باشقه‌سی قلم قاریشدیره‌ماز ایدی . درت تقسیط اولدیغی‌حالده سنه‌ده اوچ دفعه‌ده ویریلن علوفه دفترلرینی تنظیم دخی جملهٔ وظائفندن ایدی . مع مافیه یكیچری‌اوچاغنك بلوك وسكبان وجماعت دنیلن اوچ بیوك قسمنك وهراورطه‌نك آیریجه بررر كاتبی دخی وار ایدی .

[٢] هركون دولتك خزینه‌سنه داخل وخزینه‌سندن صرف صورتیله‌خارج اولان مبالغ شیمدی یومیه تسمیه‌اولنوب اوزمان روزنامه دنیلن‌دفتره قیداولنور وخزینه‌یه وقوعبولان تسلیماتی مبین تذكره بومأمور جانبندن اعطا ایدیلور ایدی. مأموریت مذكوره‌بعده بیوك وكوچك نامیله‌ایكی‌یه تفریق‌ا لدی. برنجیسی‌بالاده بیان اولنان وظائفایله وایكنجیسی‌متفرقه ، چاشنكیر ، چاوش، قپوجی باشیلرك علوفه‌لرینی دیواندن اخذ وتوزیع ایله مشغول اولور ایدی .

[٣] دولتك‌امور قلمیه‌سی‌ضابطلكنه مأمور ذواته‌خواجكان‌دیوان‌همایون‌تسمیه اولنور ایدی . مؤخراً معاملاتده اولان ساده‌لك زائل وقیودات وتدقیقاته‌احتیاج حاصل اولدیغندن برچوق قلملر احداث ایدلش وبوصورتله مناصب خواجكان تزاید ایلمش ایدی . بونلرك منتهای طریقلری مناصب سته تعبیر اولنان نشانجیلق شق اول‌وثانی وثالث دفتردارلقلری ، رئیسلك ، دفتر امینلكی ایدی . عید فطرده اجرا قلنان توجیهات عمومیه‌ده خواجكانه برسنه‌لك اولق اوزره مناوبه مناصبی دنیلن مأموریتلر ابقاءً ویامجدداً توجیه اولنور وبومناصبك باش محاسبه ، بیوك روزنامجه ، آناطولی محاسبه‌سی كبی بیوكلری صدر اعظم كتخداسی ودفتردار ورئیس الكتاب معزوللری كبی رجاله وكوچكلری خواجكانه تفویض ایدیلور بونلردن محروم قالانلره عطایای سنیه احسان اولنور ایدی .

وكندودوم وقاترمدن اللیشر قطار قاتر وزرامه بشر قطار قاتر دفتردارلرمه ورلسون خزینه‌لرین كوتورمك ایچون

وجناب شریفم ایله كمسنه طعام یمك قانونم دكلدر مگر اهل عیالدن اوله اجداد عظامم وزراسیله یرلریمش بن رفع ایتمشمدر

وسفر ظفر رهبرم واقع اولدقده ركاب همایونمده صولاق [١] باشی وپیك [٢] باشی یوریسون

وبركوچك صندق ایله جیب خرجلغی ایچون فلوری كتوره‌لر

وهر كمسنه‌یه اولادمدن سلطنت میسر اوله قرنداشلرین نظام عالم ایچون‌قتل ایتمك مناسبدرا كثر علما دخی تجویزایتمشدر انكله عامل‌اوله‌لر

واودم خاص اوغلاننه ییلده درت دفعه خلعت قفتان ویرلسون اوزرینه چاتمه‌دن تاقیه وپابوج ویرلسون

ومهر شریفم وزیراعظمده دورسون خزینه‌م و دفترخانه‌م مهرلنمك لازم كلسه وآچلمق لازم كلسه دفتردارلرم امریله حضورلرنده آچیلوب قاپانسون

[١] بهرنده یوزر نفر اولمق اوزره درت اورطه‌یه منقسم اولان صولاقان خاصه صولاق باشی نامنده برقوماندان اداره‌سنده ایدیلر . بونلر هیچ بروقت تزاید وتناقص ایتمیوب دائما درتیوز نفر بولنورایدیلر . محلول وقوعبولدقجه یرینه یكیچریلرك بونامده اولان و آلتمشنجیدن آلتمش اوچنجی نومرویه قدر اولان جماعتلری اورطه‌لرندن بری اخذ اولنور ایدی . صولاقلرك سفر وكرك در سعادتده‌كی‌ركاب همایون رسملرنده پادشاهك اطرافنده‌ماشیاً یوررلر وهركوپری كچیلور ایكن صولاق باشی اسب پادشاهینك لجامنی طوتار ایدی . آلای كونلری باشلرینه طوغلی كلاه‌وآرقه‌لرینه بیاض بنش واوزرینه بیاض ودرت قوللی خفتان كیرلر وبوقوللرك ایكیسنی كیوب دیكر ایكیسنی قوشاقلرینه‌صارارلردی، اللرنده یای وآرقه‌لرنده تیركش بولنوردی .

[٢] قیافتجه صولاقلرك باشقه برنوعی ودها مزینی اولان پیكان خاصه آنلرك بولندقلری سفر وایام رسمیه‌ده بولنورلرواوكلرنده یوررلر ایدی. مع‌مافیه صولاقلر بروظیفه ایله مكلف اولدیغی حالده پیكلر همان برزینتدن عبارت اولوب باشقه برخدمتلری یوق ایدی .

وخزینه‌مه داخل وخارج اولان اقچه دفتردارلرم امریله داخل خارج اولسون

احوال جرایم واهل منصبه تعیین اولنان محصولاتی بیان ایدر

اولا جریمه قانونده کرك میری صوباشیلرینه وکرك اهل تیمار صوباشیلرینه اوچ بیك اقچه اوله وکوز چقمغه بیك بشیوز اقچه اوله وقول قیرلمغه بیك اقچه اوله وباش یاروغنه اللی اقچه اوله

وبرکشی برکشیه فحش ایله سوکسه شرعله تعزیر اولنوب قرق اقچه جریمه النه

وبرکشی برکشینك حرمنه ناظر اولسه یکرمی اقچه جریمه النه

وچاوش وکاتب تیماری بکلر زنجیرندن سربستدر مکر امورمعظمه اوله

وخواص همایونم قرامی وتیماری بکلر زنجیرندن سربستدر کوتری دفتردارلریمه مخصوصدر انلرك لازم اولان حل عقدی انلره مفوضدر

وبکا یرار خاص دفتردارلرم هرکمده بولسه‌لر کرك وزرامده وکرك غیریده اللرندن آلوب یرینه بنم خاصلرمدن بی‌حاصل اولنلری ویره‌لر

ووزرام اون ایکی کره یوز بیك اقچه ایله اوله‌لر خاص اولمقدار تعیین اولنه

انلره عایده بنم رکاب همایونمه هریره‌دن خراج و پشکش کلورسه وزرامه ودفتردارلرمه دخی حصه‌لری کلسون

وبکلر بکیلردخی اون کره یوز بیك اون ایکی کره یوز بیکه وارسون اولا سکز کره یوز بیك ایله اولسون

ودفتردارلرمه خاص ویرلسون التی کره یوز بیك اقچه ویرلسون

اکر خزینه‌دن سالیانه ویریلورسه سالیانه عالیدر یوز اللی بیکدن ایکییوز قرق بیکه‌دك ویرلسون

خزینه‌مدن وزرامه سالیانه ویرلورسه ایکییوز قرق بیکدن اوچیوز

اللی بیك اقچه‌یه‌دك ویرلسون سایر وزرایه یوز یکرمی بیك اقچه ویرلسون

وزیر اعظم تقاعد استه‌سه سنه‌ده یوز اللی بیك اقچه ویرلسون وبکلربکیلر یوز بیك اقچه ایله تقاعد اوله‌لر وسایر مال دفتردارلری سکسان بیك اقچه ایله متقاعد اوله‌لر و سنجاق بکیلر آلتمش بیك اقچه ایله اوله‌لر

وقزلرم اولادندن اولنلره بکلربکیلك ویرلمسون اغرسنجاق ویرلسون

وزرامه اوتلوغمدن کفایت مقداری اوتلق وشهر امیندن کفایت مقداری اودن بهالری الەلر

ودفتردارلرمك عایده‌سی خواص همایونمدن کرك التزام وکرك امانت ایله امنایه ویران خاصلر قچ یوك ایسه یوك باشنه بیك اقچه حق امضا الەلر ومطلقا خزینهٔ عامره‌مه اقچه تسلیم اولندقده بیك اقچه‌دن یکرمی ایکی اقچه کسر میزان الەلر ودفترارلره خدمت ایدن کتابه دخی حق کتابت الەلر خواص همایونم اعشارندن دفتردارلرم مأکولاتنه معاونت ایده‌لر

وجناب شریفمه هرنه یردن پشکش کلسه وزرامه ودفتردارلرمه حصه ویره‌لر

وقضاة برسجلده یدی اقچه وحجتدن اوتوز ایکی اقچه وصورت سجلدن اون ایکی اقچه وامضادن اون ایکی اقچه الەلر وقسمت اموالدن بیکده یکرمی اقچه ونکاحدن بکر ایسه اوتوز ایکی اقچه‌سیبه ایسه اون بش اقچه الەلر

قاضی عسکرمه خزینه‌دن کونده بشیوز اقچه ویکیچری اغاسنه کونده دورتیوز اللی اقچه ومیرعلمه یوز سکسان اقچه ومیر اخوره یوز اللی اقچه وتپوجی باشلرینه یوز اللیشر اقچه وبلوك اغالرینه یوز یکرمی بشر اقچه وچاوش باشنه التمش اقچه وقپوجیلر کتخداسنه التمش اقچه وجبه‌جی

وطوبجی باشنه اللیشر اقچه علوفه ویرله [١]

وجمله القاب بویله یازیله   وزیر اعظم دستورا کرم مشیر افخم نظام العالم ناظم مناظم الامم انیس الدولة القاهره جلیس لسلطنة الزاهره مدبر امور الجمهور بالرأی الصائب متمم مهام الانام بالفکر الثاقب مؤسس جناب الدولة والاقبال مخصص ارکان السلطنة والاجلال المحفوف بصنوف العواطف الملك الاعلى وزیر اعظم ادام الله اجلاله وسایر وزرایه برمقدار ناقص یازیله

ومفتی افندی یه وخواجه افندی یه وقاضی عسکرلره بویله یازیله   اعلم العلماء المتبحرین افضل الفضلاء المتورعین ینبوع الفضل والیقین وارث علوم الانبیاء والمرسلین کشاف المشکلات دینیه وصحاح متعلقات تعینیه کشاف رموز الدقایق حلال مشکلات الحقایق شیخ الاسلام والمسلمین مفتی انام المؤمنین المستغنی عن التوصیف والتبیین خواجهم مولانا محمد ادام الله فضائله وخدمت فتواده اولان مولانا بدرالدین ادام الله تعالی فضائله

---

[١] قدیماً اعطا قلنان معاش مطلقا علوفه دینلور ایدی . بالجمله مستخدمین دولت قسماً علوفه لی وقسماً علوفه سز ایدی. مع مافیه علوفه سز دیمك طرف دولتدن معیناتلری اولمامق معناسنه اولمیوب بونلره برر ایکیشر قریه نك اعشار شرعیه وسائره سی بدل خدمت اوله رق توجیه وتخصیص قلنمش اولمغله طوغریدن طوغری یه خزینهٔ دولتدن علوفه آلمیانلر دیمکدر . علوفه نك مقداری هرنقدر یومیه ایله معین ایسه ده زمان اعطاسی یومی دکل ایدی. پك آز مأمورلره شهری اوله رق ویرلدیکی حالده دیکرلرینه هراوچ آیده برکره یعنی سنوی درت تقسیط اوله رق اعطا ایدیلور ایدی . هراوچ ماه عربینك اسامیسنی تشکیل ایدن حروفاتدن آلنان برر حرفدن حصوله کلان کلمات او اوچ آیك تقسیطی اسمنی تشکیل ایدر ایدی : نفروزننده مصر کلمه سی محرم وصفر وربیع الاول . رجج لفظی ربیع الاول وجمادی الاول والاخر . رشن کلمه سی رجب وشعبان ورمضان . لذذ لفظی شوال وذی القعده وذی الحجه آیلری علوفه لرینه مخصوص قسطلرك اسمی اولوب هرتقسیطه دخی مواجب تعبیر اولنور ایدی . مواجبك برر قسطی محرم وجمادی الاولده ومتباقی ایکی قسطی دخی شعبانده ویرلك . یکیچریلرك مواجبی دیوان همایونده وعساکر سائره مواجبنك بعضیسی قشله لرنده وبعضیلری سرکی فرشیله صدراعظم دیوانده اعطا ایدلك قانون ایدی . علوفه بهمه حال صالی کونی چیقار ایدی .

ودفتردارلرمه جانب دیواندن بویله یازیله   افتخار الامراء والاکابر مختار الکبراء والافاخر مستجمع المعالی والمفاخر ذو القدر الاتم والصدر الاکرم المختص بمزید عنایة الملك الباری خزانهٔ عامره مك دفترداری دامت معالیه

وجانب مالیه دن بویله یازیله   قدوة ارباب العز والاقبال عمدة اصحاب القدر والاجلال جامع وجوه الاموال عامر الخزین باحسن الاعمال المختص بمزید عنایت الملك الاعلى خزانهٔ عامره م دفترداری دامت معالیه

وبکلربکیلره بویله یازیله   امیر الامراء الکرام کبیر الکبراء الفخام ذو القدر والاحترام صاحب العز والاحتشام المختص بمزید عنایت ملك العلام قرمان بکلربکیسی دام اقباله

وسنجاق بکلرینه بویله یازیله   قدوة الامراء الکرام عمدة الکبراء الفخام ذو القدر والاحترام صاحب العز والاحتشام المختص بمزید عنایت الملك العلام

ویکیچری اغاسنه وسایر اوزنکی اغالرینه بویله یازیله افتخار الاماجد والاکارم جامع المحامد والمکارم المختص بمزید عنایت ملك الدایم یازیله

وبشر یوز اقچه تخت قاضیلرینه بویله یازیله   اقضی قضاة المسلمین اولاولاة الموحدین معدن الفضل والیقین وارث علوم الانبیاء والمرسلین حجة الحق على الخلق اجمعین المختص بمزید عنایت الملك المعین یازیله

صحن منلالرینه وداخل منلالرینه   افتخار العلماء المحققین مختار الفضلاء المدققین ینبوع الفضل والیقین وارث علوم الانبیاء والمرسلین المختص بمزید عنایت الملك المعین یازیله

ویوز اللی اقچه قاضیلره   قدوة القضاة الاسلام عمدة ولاة الانام ممیز الحلال عن الحرام یازیله   انلردن اشغه برفقره اکسك یازیله

وشهرامینه ورئیس الکتابه بویله یازیله   افتخار الاعالی والاعاظم مختار الاهالی والاکارم المختص بمزید عنایت الملك الدایم یازیله

وجاوشلره بویله یازیله   قدوة الاماثل والاقران یازیله

وكاتبلره   قدوة ارباب التحرير يازيله

وصاحب سلطنت اولوب اطاعت ايدن جليل القدر حاكملره واكر
مملكتده صاحب سكه وخطبه ايسه اخوت مأب يازيله اكر ولايتك اباعن
جد حاكمى ايسه خطبه وسكه صاحبى دكل ايسه امارت مأب يازيله

واوغلوم شاه زاده ادام الله عمره حكم يازلمق لازم كلسه بويله يازيله
فرزند ارجمند اسعد وامجد وارث ملك سليمانى نور حدقه سلطانى روس
السلاطين صاحب العز والتمكين محض لطف الله الكرام اوغلم سلطان جم
ادام الله بقاه يازيله

ومنلازاده لره وپاشا زاده لره قدوة الخاديم الكرام عمدة المعاظيم العظام
يازيله

وخواتين دن سلطانلردن برينه حكم يازلمق لازم كلسه بويله يازيله
عفت پناه سترت وعزت جاه دولت درج السلاطين عزة برج سيد الخواتين
الاعظم بنات السلاطين اوغلم سلطان محمود قزى عايشه دامت عصمتها
ديو يازيله

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

تحريراً فى غرة ذى الحجه الشريفه سنه ۱۰۲۹

باب اول

اول درت فصل اوزرينه ترتيب اولنوب جنايات مقابلهسنده اولان
جرم وسياست بياننده موضوعدر

براى زنا

زنايه متعلق اولان جرمى بيان ايلر

برمسلمان زنا قلسه شرعله ثابت اولسه وزنا قيلان اولو اولسه بيك
اقچه يادها زيادهيه كوجى يترسه اوچ يوز اقچه جريمه النه   واوسط
الحال اولوب التى يوز اقچهيه مالك اولسه ايكى يوز اقچه جريمه النه
و اندن اشاغه درت يوز اقچهيه كوجى يتسه يوز اقچه جريمه النه
واندن اشاغه حاللو اولورسه اللى اقچه جريمه النه   وغايتله فقير اولسه
قرق اقچه جريمه النه

واكر زنا قيلان اركن اولوب باى اولسه بيك اقچه يازيادهيه كوجى
يتسه يوز اقچه جريمه النه   واورته حاللو اولسه اللى اقچه جريمه النه
اندن اشاغه درت يوز اقچهيه كوجى يتسه قرق اقچه جريمه النه وغايت
فقير اولسه اوتوز اقچه جريمه النه

اكر اولو مسلمه زنا قلسه شرعله ثابت اولسه غنيه اولسه غنى

ارقنلغین [١] ویره اورته حاللو و فقیره اولسه اکا کوره ار ارقنلغی کبی جریمه ویره

واکر زنا ایدن طول اولسه انك جرمی ارکنلر جریمه‌سی کبی‌اوله ازلقدن چوقلقدن کوریله

واکر بونك کبی عورتی اری قبول ایلسه کوفتخور قنلغی یوزاقچه النه اکر یخسول اولورسه اللی اقچه النه وغایتله فقیر اولسه قرق یا اوتوز اقچه جریمه النه

واکر عورت یزونکلك ایلسه قاضی تعزیر ایلیه نه قدر وجه کوررسه واغاج باشنه براقچه جریمه النه

واکر زنا قصدینه بره‌کونك [٢] اوینه کیرسه اولو ایسه اولوجرمن ویره واکر ارکن ایسه ارکن جرمن ویره یوقارو تفصیل اوزره‌که بیان اولندی

و اکر قول قراواش [٣] زنا ایلسه حرحره جرمنك نصفن ویره عادت وقانون موجبنجه بایلق ویخسوللق اعتبارنجه

واکر برکیمسه بره‌کونك عورتن اوپسه ویا دیلسه ویا یاپشسه قاضی تعزیر ایده اغاج باشنه براقچه جریمه النه

---

[١] متن کتابده ارقنلق صورتیله یازیلان بوکلمه شمدی ارکنلك دیه تحریر و تلفظ ایدیلور . معلوم اولدیغی اوزره طول قادینك هنوز اولنمه‌مش کنج آدمه واردقده بکاراتی‌حقی‌اوله‌رق هدیهٔ‌ویردیکی مبلغه تسمیه‌اولنور برتعبیرمخصوصدر. بونك غنی‌ارقنلغی وسائره اوله‌رق مقداری متفاوت اولدیغی آ کلاشیلیور . برده کوفتـه خور قنلغی وار ایمش‌که تعریفی متن کتـابده مندرجدر . بو قانوننـامه‌نك اسـتانبول کتبخانه‌لرنده موجود نسخ متعدده‌سـنده کلمهٔ مذ کوره ارقینانی ، ارنلر قینلغی ، کوفته خورار قینلغی دیه محرردر .

[٢] یعنی برکسه‌نك

[٣] قدیم تورکجه‌ده جاریه معناسنه ایدی .

واکر عورت ویا قیز سن‌بکا زنا قلدك دیسه ار انکار ایلسه بونلرك سوزینه اعتبار ایتمیه‌لر اره‌اند ویره‌لر عورتی قاضی تعزیر ایده اکی اغاج باشنه‌براقچه جریمه النه واکر ارعورته بن‌سکا زنا قلدم دیوب عورت منکره اولسه عورته اند ویره‌لر اری قاضی تعزیر ایلیوب ایکی اغاج باشنه بر اقچه جریمه النه

و اکر برکشی زنانی بیلوب کیمسه‌یه دیمسه جریمه یوقدر و الا اوغورلغی [١] بیلوب قاضی‌یه دیمسه اون اقچه جریمه النه

بو ذکر اولنان جرایم کافردن صادر اولسه غنی کافردن غنی مسلماندن النان جریمه‌نك نصفی و متوسط الحالدن اورته حاللو مسلماندن النان جریمه‌نك نصفی وفقیرندن فقیر الحال مسلماندن النان جریمه‌نك نصفی النه

تضاربه وتشاتمه وقتل نفسه متعلق اولان جرایمی بیان ایلر

اکر ایکی کشی بربرینه یاپشوب یقاسن یرتسه قاضی تعزیر ایلیه جریمه‌یوقدر واکر بربرینك‌صاچن‌ویا سقالن‌یولوب‌ثابت‌اولسه‌غنی‌ایسه یکرمی‌اقچه جریمه النه وفقیر ایسه اون اقچه جریمه النه

---

[١] یمن ، سعادت ، برکت معناسنی افاده ایدن اوغورلق کلمه‌سی بوراده سرقت معناسنه اولان اوغریلق لفظی مقامنده استعمال اولنمشدر . بو کلمه‌لر بیننده معناجه مناسبت یوقدر. کلمات مذ کوره کتب قدیمه ده دخی عینی‌معنالره موضوعاً استعمال اولنمشدر . مع مافیه متن قانوننامه‌نك اوغریلامق مصدری مشتقاتنك استعمالی ایجاب ایدن محللرنده باشقه بر معنا افاده ایدن اوغورلامق مصدرینك مشتقاتی قوللانلمشدر . یالکز بر ایکی یرده اوغرلق و سائره صورتیله طوغری‌یه قریب اوله‌رق تحریر ایدلمشدر .

بوخصوصك قانونی کفرده داخی بعینه‌در غنی‌دن یکرمی اقچه النه دیو قید اولنمشدر

باش‌یاریلوب قان چقسه اوتوزاقچه جریمه النه   واکر کموك چقسه اوتاجیلو [١] اولسه باش یاران بای‌اولسه‌بیك اقچه‌یه یا دها زیاده‌یه‌کوجی یتسه یوزاقچه جریمه النه   التی یوز اقچه‌یه کوجی یتسه اللی‌اقچه جریمه النه   فقیر اولسه قرق ویا اوتوز اقچه جریمه النه

اکر ادم اولدرسه یرینه قصاص اتمسه‌لر بیك اقچه‌یه یا دها زیاده‌یه کوجی یترسه درتیوز اقچه جریمه النه   والتی یوز اقچه‌یه کوجی یترسه ایکی یوز اقچه جریمه النه   اندن اشاغه حاللو اولورسه یوز اقچه جریمه النه   غایتله فقیر ایسه اللی اقچه جریمه النه

واکر ایکی کشی اوقله وبجاقله بربرین اوروب یرالو ویاشلو اولوب دوشکه دوشسه اوران کشی بای اولوب بیك اقچه‌یه یا زیاده‌یه کوجی یتسه ایکی یوز اقچه جریمه النه   واورته حاللو اولسه یوز اقچه ویره غایتله فقیر اولسه اللی اقچه جریمه ویره

واکر بره‌کونك کوزین ویا دیشین چیقاروب قصدیله قصاص‌ایتمسه‌لر غنی‌اولسه ایکی یوزاقچه جریمه النه   اورته‌حاللواولسه یوزاقچه‌جریمه النه   غایتله فقیر اولسه قرق یا اوتوز اقچه جریمه النه

واکر [صغیر اوغلانجقلر] صواش [٢] اتسه‌لر جریمه الميالر

اکر بوذکر اولنان قضایا کافردن صادر اولسه وجه مسفور اوزره مسلمان جرمنك نصفی النه

[١] « اوتاجی » خسته « اوتاجیلو » طبیب معناسنه‌در . بو قانوننامه‌نك نسخ متعدده‌سندن برنده « طبیب طرفندن تداوی ایدلسه » معناسنه اوله‌رق « اوتاجیلو تیمار اتسه » دیه محرردر .

[٢] یاخود صاواش . منازعه، مقاتله معناسنه قدیم تورکجه برکلمه‌در .

شرب‌خمره وسرقته وغصبه وتعدی‌یه‌متعلق‌اولان جرایمی بیان ایلر

اکر برکشی خمر ایچسه قاضی تعزیر ایدوب ایکی اغاج باشنه براقچه جریمه النه

اکر قاز ویا تاوق ویا اوردك اوغورلسه قاضی تعزیر ایده ایکی اغاج باشنه براقچه جریمه النه

اکر آت اوغورلسه النی کسه‌لر کسمزلر ایسه ایکی یوز اقچه جریمه النه

ویا نجاق [١] ویا دستار اوغورلسه الن کسملو اولمسه قاضی تعزیر ایده ایکی اغاجه براقچه حریمه النه

بوقضیه کفارده دخی بعینه جاریدر

واکر برکیمسه [بره‌کو] نك تخیلن [٢] اوغورلسه غنی‌اولسه قرق اقچه جریمه‌النه   اورته حاللو اولسه یکرمی اقچه جریمه النه   غایتله فقیر اولسه اون اقچه جریمه النه

اوغل اتاسندن ویا اناسندن ویا اتا اوغلندن ویا قرداش قرداشدن ویا ار عورتندن ویا عورت ارندن نسنه اوغورلسه قاضی تعزیر ایلیه براغاج باشندن براقچه جریمه النه

واکریاباندە یوند [٣] یا صغیر ویا قویون بولسه چاغرتمسه‌بای‌اولسه

[١] یاخود یانجوق . زره ، جبه دیمکدر . بوراده آته کیدیریلان زره مراد ایدلمشدر .

[٢] « تخیل » بغدای و سائره‌نك مزروع حالنده اولانه تسمیه ایدلدیکی کبی بونلردن حاصل اولان حبوباته دخی دنیلور ایدی . مع‌مافیه بوراده ایکنجیسی ومتن کتابك سائر محلارنده برنجیسی قصد ایدیلیور .

[٣] خرکله‌ایله کزن تربیه‌سز ویاری بیانی قیصراق دیمکدر . بومعا عمومی اولوب اهلی قیصراغه دخی خاصة تسمیه اولنور ایدی .

اوتوز اقچه جریمه النه اوسط حال اولسه یکرمی اقچه النه غایت فقیر
اولسه اون اقچه جریمه النه واکر چاغرتسه اسی [١] بولنمسه قاضی یه
تسلیم ایده صاقلیه صکره ضایع اولورسه جریمه یوق امر شرع نجه ایسه
اویله اوله

واکر کیمسه یولدن کچرکن ظلمله اتمك ویا یوغورت السه قاضی
تعزیر ایلیه اغاج باشنه براقچه جریمه النه کافردن دخی مسلمان جرمنك
نصفی النه [وجه مسطور اوزره]

واکر برکشینك آتی یا قاتری واوکوزی یا حماری اکینه کیرسه
طوار باشنه بش چوماق اوروب بشر اقچه جریمه النه [٢]

و اینك کیرسه درت چوماق اوروب درت اقچه جریمه النه
وبوزاغو کیرسه بر چوماق اوروب بر اقچه جریمه النه وقیون کیرسه
ایکی قیونه برچوماق وبراقچه جریمه النه وقره جانور کیرسه [جانور]
باشنه ایکی چوماق وایکی اقچه جریمه النه

اما اول حجت ایده‌لر حجت اتدکدن صکره اسلمیوب [٣] طوارلرینه
تیمار ایتمیجك اولورلرسه که تخیله وترکه [٤] یه ضرر مترتب اولمش اوله بو
وجهله چوماقلیوب [وجرملیوب] تهدید ایده‌لر وهم لازم زیانی تضمین
ایده‌لر هرکشی طوارینه تیمار ایده رعایانك ترکسنه زیان اولمیه

واکر یایانده ویاخود کویلر اراسنده ویا طوارصوادنده [٥] اکلش
تخیللر اولسه طوار اوغراغنه اولاغی [٦] ایدرلر

[١] یاخود اصی . صاحبی دیمکدر .

[٢] بو وآشاغیسنده‌کی مواده محرر حیوانانك صاحبی ضرب اولنه‌جقدر .

[٣] دیکلمه‌مك، اهمیت ویرمه‌مك .

[٤] « ترکه » مطلقا بغدای وسائره کبی ارزاق دیمکدر . بوراده حبوبات مذکوره‌نك مزروع حالی مراد اولنیور .

[٥] قویونلرك صولاندیغی محل وبونك یولی

[٦] یاخود آولاغو . برمحلك محافظه‌سی ایچون چیت وسائره صورتیله اطرافنه چکیلان حائل . جغتای لهجه‌سنده شکارکاه معناسنه اولان « آولاق » ایله صومجراسنی دخی افاده ایدن « اولاغ » ویاخود « اولاق » کلمه‌لری باشقه‌در .

مجرد سیاستن بیان ایلر

قیز واوغلان چکان کمسنه‌نك وخیانت ایله بر اجنبینك اوینه کیرن
کمسنه‌نك عورت وقیز چکمکه بیله واران کمسنه‌نك انجمکی [١] کسیله

قیز وعورت چکوب کوجله نکاح اتدورنه جبرله بوشادوب نکاح
ایده‌نك سقالن کسه‌لر ومحکم لت [٢] ایده‌لر

وعورت ایله دوتلانك شرعاً سیاستی نه ایسه اجرا ایده‌لر

وآدم اولدورن کمسنه‌یی اولدوردوکی کمسنه‌نك یرینه اولدوره‌لر

واسیر اوغورلیانی واسیرایردانی ودکان‌اچانی وبرقاچ کزخرسوزلغی
ظاهر اولمش کمسنه‌یی اصالر

وبزه‌ونکلك ایده‌نك النده داغ ایده‌لر

وبر بلوك خلق ایچنده آدم اولسه [خرسزلق اولسه] تهدید ایده‌لر
[قاتلی] وخرسزی بولدوره‌لر بولمزلر ایسه اول خلقی دوتوب حبس
ایدوب درکاه معلایه عرض ایده‌لر فرمان قضا جریان انلرك بابنده
نه وجهله صدور بولورسه موجبیله عمل ایده‌لر

کوی ایچنده ویا محله ایچنده آدم اولسه ویا کاربان باصیلوب خسارت
ویا برکوی [ایکی کوی ویا اوچ درت پاره کوی] اراسنده اوغورلق وحرامیلق
اولسه البته [ایده‌نی] بولدروب چیقارار شویله که بولمق امکان اولمیه
دیت صالالر [جریمه‌سنی چکه‌لر]

و برکمسنه نك اونده ویا النده اوغورلق نسنه بولونسه صاتون

[١] بوکلمه کوریلان صورتده یازلمش ومعناسی آکلاشیله‌مامشدر . بلکه‌ده دیزك النده‌کی کمیك دیه‌ك اولان « انجیك » در .

[٢] « لت » ضرب معناسنه‌در .

الديه صتانى بولدورەلر   بولمزسه [كه] متهم [اولا] اشكنجه ايدەلر
مكركه [بولدوغى وقت] كتوروب قاضى يه تسليم ايده وياخود ياباندە
بولدوغن اثبات ايده اما اشكنجه ده احتياط ايدەلركه قبل الثبوت تلف
نفس اولميه   واكر اشكنجەدن اولورسه دعواسى صورلميه .

وكاربان سرايجيلر امين ومعتمد كمسنه اولوب هرصباح كاربان سراى
خلقنه اجازت ويرمدين كاربان سرايده قونان خلقدن استفسار ايدوب
كمسنەنك رزقى سرقت ونهب اولمادغى معلوم ومحقق اولدقدن صكره
كاربان سراى قپوسن آچيويره

وكاربان سرايجى بومعنايى ايدوب خلقه دستور ويرمش اولوب صكره
كاربان سراى خلقندن بركمسنه رزقم واسبابوم اوغرلندى ديسه مسموع
اوليه

واكر كاربان سرايجى اول معنايى ايتمدين خلقه دستور ويرمش
اولوب اول كيجه كاربانسرايده قونان خلقك نسنەسى اوغورلنمش اولوب كه
محقق اولا كاربان سرايجيدن چون غدر اولدى اوغورلنان اسبابك قيمتنى
كاربان سرايجى يه تضمين [آتدورەلر]

اكر كاربان سرايدن نسنه اوغورلنمق طاشره ده دلنوب النماغله
اولورسه طاشرەدن مظنه ومتهم اولانلرى دوتوب تهديد ايدوب خرسوزى
بولوب واسبابى بولدوروب شرعله صاحبنه حكم ايليەلر

واكر ايچروده اولان خلقك دخى طاشرەده اولان خرسوزله
قولى واتفاقى بر اولمق توهم اولورسه ايچروده اولان خلقدن مظنه
اولانلرى داخى دوتوب شرعله وعرفله تفتيش ايدوب وتهديد ايليوب
خرسوزى بولدورەلر   بولنمز ايسه كاربان سراى محله ايچنده اولورسه
محلەدن اوغرلق اوليجاق حكم نجه ايسه كاربان سرايده داخى اويله اولا

ويان كسەنك وآدم بچاقليانك اكر بچاقلاماق عادتى ايسه الن كسەلر
اكر عادتى دكل ايسه قوللرينه بچاق صانجوب كزدورەلر

اكر بركشى اناسن ويا اناسن ويا اقرباسن اولدرسه امر شرع نجه
ايسه اويله اوله

شهرلرده وكويلرده اولان اولره اود قورلر اواق دواك [١] اسباب
ينار شرعله ثابت اولميوب بركمسنه يه تهمت اتسەلر تهديد ايله [ايدەنى]
بولدورەلر اكر قصديله اتمش ايسه اصالر وبيله كتلره يساق ايدوب
ايلدن سورەلر

وخرسوز سپاهى طايفەسندن ايسەكه سياسته مستحق اوله حبس
ايدوب دركاه معلايه عرض ايليەلر

واكر عرفيله بركمسنەنك خرسوزلغى ظاهر اولور ايسه قاضى اولان
اهل عرفه حجت ويروب اهل عرف [٢] اول حجت موجبيله اصلماغه
مستحق اولانى اصا وقطع عضوه مستحق اولانى قطع عضو ايدەلر قاضى
بوبابده مانع اولميه وسياستى تأخيراتدورميوب كناه اولان يرده اتدوره

وخرسوز طايفەسى اشكنجەده اقرار اتسه وعلايم داخى دلالت
اتسه اول اقرار معتبر اولا

اكر خرسوز معلوم اولوب اول داخى بركمسنه ايچون شريكمدر
ديسه واول كمسنه لوند [٣] ومتهم ايسه اشكنجه ايدەلر اكرمتهم دكل ايسه
مجرد خرسوز سوزيله اشكنجه ايتميەلر

---

[١] يعنى اوفاق تفك .

[٢] برمحلك امور انضباطيه وملكيەسنه مأمور اولانلردر .

[٣] ونديكليلر شرق اهاليسندن استخدام ايتدكلرى اجرتلى عساكرى
ايتاليانجه شرقى معناسنه اولان « Levantino »تسميه ايدرلردى . بوكله توركلره
كچەرك لونديه معروف اولدى . معمافيه اساس وضع واستعمالى دكيشەرك مملكتده
بولنان سرباز ويراماز كنجلره علم اولدى . بعده دونتماى عثمانيەده استخدام
اولنان دريابكلكلرينك (دفترلى عسكرى) نه تسميه ايدلشدر .

ویایا [١] ومسلم [٢] ویوروك [٣] وطوغانجی [٤] وقف وملك اولسون خرسوز قاچوب انلرك ایچنه کیرسه خرسوزی انلره بولدوره‌لر اکر خرسوزی ویرمزلرایسه غرامتن چکه‌لر وخرسوزك اوغورلادوغنی آنلره اوده‌ده‌لر اکر خرسوز بونلرك بریسندن اولورسه سیاستی سایر خرسوزلر کبی اولا

---

[١] بونلره « پیاده » دخی دیرلردی . دولت عثمانیه‌نك اوائلنده تورکلردن پیاده اوله‌رق تشکیل ایدلمش برصنف علوفه‌لی عسکر ایدی . برمدت صوکره دائرهٔ انتظامدن چیقدقلرندن برلرینه یکیچری عسکری تأسیس ایدلمش وبونلره دخی علوفه‌لرینه بدل قدیم آناطولی ایالتنده چفتلکلر تخصیص ایدلمش ایدی . چفتلکلری حاصلاتیله اداره اولنان بایالردن نوبتی اولانلر یایا بکلری یاخود میرپیادکان دنیلن آمرلری معیتنده سفره کیدرلردی . وظیفه‌لری طوب چکمك ، یوللری تنظیم ایتمك ، ذخیره کوتورمك ایدی . بونلر بیك تاریخندن صوکره الغا اولنمشلردر .

[٢] مسلم دخی یایالرله برا توبررکلردن تشکیل اولنان علوفه‌لی سواری عسکری صنفی ایدی . بونلر دخی عینی عاقبته دوچار اولمشلردر . بونلر یالکز آناطولی ولایتنده اولمیوب قدیم روم‌ایلی ایالتنده دخی بولنورلر وقزلجه‌مسلم تسمیه اولنورلر ایدی . قزلجه مسلملرك اوتوز نفری بر اوجاق عد اولنوب بش نفری سفره کیدر ، متباقیسی یماق نامیله یرلرنده قالیرلر ایدی . اشکنجی اولانلر یماقلردن عوارض دیوانیه مقابله‌سنده اللیشر آقچه خرجلق آلورلر ، اوسنه‌نك اغنام رسمنی ویرمزلر ایدی .

[٣] یوروك عمومیتله ممالك عثمانیه‌ده‌كی کوچبه اهالی‌یه تسمیه اولنور. دولت عثمانیه‌نك اوان فتوحاتنده روم ایلی‌یه بواهالیدن کچیریله‌رك و اوراده‌كی قزلجه مسلملر کبی چفتلکلر تعیین ایدیله‌رق اسکان اولنمش ایدی . آنلر کبی اشکنجی یماقلره منقسم وعینی وظیفه ایله مؤظف ایدیلر . بونلر دخی میریورکان نامنده‌كی آمرلر اداره‌سنده ایدیلر .

[٤] روم ایلیده اهالئ خرستیانیه‌دن بعضلری سرای همایونه مخصوص طوغان بسلرلر و بونلره طوغانجی تسمیه اولنور ایدی . بعض تکالیفدن معاف ایدیلر . حتی بوکونه قدر بلغارستانده (طوغانجی کویی) اسمنی طاشیان قریه‌لر واردر .

باب الثانی

یدی فصل اوزرینه ترتیب اولنوب بیت‌المال وسپاهی‌یه عائد اولان رسوم بیاننده وضع اولندی .

بیك اقچه‌لق تیماری تصرف‌ایدن کندو جبه‌لو ایکی بیك لك کندو جبه‌لووغلامی و اوچ بیك‌لك کندو بورومه [١] جبه‌لو وغلام و درت بیك بشیوزلك کندو بورومه جبه‌لو و غلام بش بیك لك غلام و تنکتور [٢] مع مادکر [٣] وسکز بیك لك جبه‌لو وغلام وتنکتور و طقوز بیك لك کندو بورومه جبه‌لو مع مادکر واون بیك لك جبه‌لو وچادر اون بیك بشیوزلك کندو بورومه جبه‌لو مع مادکر واون بر بیك لك غلام وچادر اون ایکی بیك‌لك کندو بورومه جبه‌لو مع مادکر اون بش بیك لك دخی بویله

[ ] بعض نسخه‌لرده برومه دیه محرردر . بوکلمه ایله صاحب تیمارك باشنه صاره‌جغی صاریغك طرزی مراد ایدلمشدر . سلاطین عثمانیه‌نك ایکنجیسی اولان اورخان غازی حضرتلری معیت خاصه‌سنه آق بورك کیمکی، دیوانه کلیر ایکن بونك اوزرینه بورولو دولبند صارملرینی امر ایتمش ایدی . بعد بعد بونك اصحاب تیماره دخی تعمیم اولندیغی ، اوچ بیك آقچه‌لك تیمار تصرفندن اعتباراً ارباب تیمارك بوطرزده صاریق صاره‌رق مأدوننندن تمایز ایتدیکی آکلاشیلیور . یکیچری آغالری دخی « قلمات » تسمیه اولنان سرپوشی اوزرینه بورومه شکلنده صاریق‌صارارلردی .

[٢] قدیم عثمانلی اوردوسنده مستعمل خیمه‌لر سوقاقلو چادر ، سایبان ، چادر ، وتنکتور ناملریله درت‌قسمه منقسم‌ایدی. چادرك بزلری تعبیر مخصوصنجه بهرپارچه‌سی‌خزینه تسمیه اولنان اون ایکی قسمدن ترکیب ایدیلور . تنکتورده ایسه بوخزینه‌لر دها آز مقدارده بولندیغندن خیمه‌نك الك اوفاغی اولور ایدی.

[٣] متن قانوننامه‌ده محرر « مادکر » کلمه‌سنك معناسی آکلاشیله‌مامشدر . بوقانوننامه‌نك نسخ سائره‌سنده کلمهٔ مذکوره استعمال ایدلمامشدر .

بوندن يوقارو اولان حاصلك هراوچ بيكده برجبه‌لو بيك بشيوز ايكى بيك اولانه غلام

وسنجاق بكلرينك هربش بيك اقچه‌يه برجبه‌لو وهراللى بيك اقچه‌يه بركجيم اعلاسنه ايكى سايبان وكندو اوتوردوغى چادر صوقاقلوچادرخزينه چادرى كلار مطبخ سراج خانه

وصوباشيلرك هردرت بيك قچه‌يه برجبه‌لو وهر اوتوز بيك اقچه‌يه بركجيم واعلاسنه ايكى چادر تنكتور ادناسنه

ارباب تيماردن شول كمسنه‌لركه عسكر منصوره سفر امر اولنوب سفره واروب اتمام سفراتمامش اوله تيمارى حاصلى موقوفدر اول تيمار آخره ويريلوب براتى يازيلو [ب] تعيين تاريخ اولننجه [يه قدر] مابينده اولان حاصلى موقوفجى نكدر

وشول كمسنه‌لركه مشترك تيمار تصرف ايدوب هريپل اشملو [١] كمسنه‌لر [اولوب] سفر امر اولنوب واروب اداء خدمت اتمامش اولا تيمارينك حصه‌سنه متعلق اولان حاصلى اول حصهٔ تيمار آخره كمسنه‌يه ويريلنجه [يه‌قدر] موقوفجى تصرف ايدر

وشول مشتركلركه نوبتله اشملودر سفراولوب هرقنغيسنك‌كه نوبتى اولوب‌سفره اشوب خدمتن تمام اتمامش اولا تيمارينك اول يللق‌حصه‌سى موقوفدر اما نوبتى اولميان مشتركك حصه‌سنه دخل اولنمز

وسفره واران‌سپاهيلردن‌شول‌كمسنه‌لر[ى]كه پاشالر وبكلربكى‌معرفتيله سنجاق بكى اغريق[٢] حفظى‌ايچون قومش اولا آنوك قولاغى مقبولدر موقوفجى دخل ايتميه

[١] كيتمك وبالخاصه سفره عزيمت ايتمك معناسنه اولان « اشمك » مصدرندندر .

[٢] اردونك لوازمات حربيه‌وسائره‌سنه مخصوص‌اولوب شمدى «آغرلق» ديه‌مستعمل اولان‌كلمه قديم توركجه‌ده « آغريق » ايدى . بوكلمه ايران وآسياى وسطاده الآن مستعملدر .

وبكلربكى ويردوكى براتلردن‌كه اناطولى بكلر بكيسنه اوچ بيكدن بش بيكه وارنجه وروم ايلى بكلربكيسنه بش بيكدن التى‌بيكه وارنجه تيمار ويرمكه اجازت ويرلمشدر اول مقدار برات وتاريخ بكلربكى‌يه مفوضدر پادشاه عالمپناه امريله ويرور مادامكه خدمتين ايده موقوفجينك اكا دخلى جائز دكلدر

واصحاب تيمار[دن] شول كه سفره واروب‌معركه‌اولديسه معركه‌ده بيله اولوب اما يرالو اولوب‌صكره تفتيش اوليجاق اويوقلامه‌ده بولنمامغه سببى جراحتى اوله وياخود برمرض عارض اولمش اولا وياخود محاربه‌دن يرالوچيقوب صكره‌كى سفرده كيرو مجروح بولنوب جراحتى اول‌سفره وارماسنه مانع اولوب يرينه ادميسيله جبه‌لوسن كوندرمش واتمام خدمت اتمش اولاكه سنجاق بكى شهادت ويره وياخود شهوديله اثبات ايله ثابت اولا انلر دخى مقبولدر دخل اولنمز

وموقوفجى اولان كمسنه سپاهيلرك جبه‌لولرينه ودفتره يازيلان اوغلانلرينه دخل ايدوب ياجبه‌لو ايچون اوغلان ويا اوغلان ايچون جبه‌لودر ديو نزاع ايتميه وموقوفجى جبه‌لولرى تفتيش ايتميه

اوغلاندن ويا جبه‌لودن برى معركه يرينه وارمدين قاچسه سپاهى اولان كمسنه معركه يرينه وارنجه برآدم داخى دوتوب بدل ايدوب خدمتن ادا ايتسه ارالق واقع اولور ديو دخل اولنميه

جبه‌لوواوغلان تفتيشى بكلر بكينكدر آكا مفوضدر اول كورور شول وقتله بكلر بكى تفتيشده‌بر كمسنه‌ده قصور بولوب بكلر بكى دفترينه اول تيماره موقوف يازلمش اولوب موقوفجيلر بكلر بكيدن كاغد وياصورت دفتر كتورور ايسه تفتيش ايله آنوك علمى ايله اوليجاق موقوفجى اولان كمسنه دخل ايدوب ضبط ايدر

مطلب سپاهی

تیماردن سپاهی تصرفنده اولان خصوصلك وبو خصوصده سپاهی [نه اسلوبده‌در آنی بیان ایدر]

رعایا چفتلکاری بتون چفت ونیم چفت وداخی اکسك داخل دفتر وخارج دفتر هر نه ایسه سپاهی‌یه متعلقدر دفتردن خارج اولانلره عامل [١] وغیری دخل وتعرض ایلمیه‌لر

ودفترده آدی اولمیان رعیت اوغلی وقرنداش کبر و رعیتدر اکا غدر اولمز[هر] وجهله صاحب تیمارد خل ایلمك قانون قدیمدر خارج ازدفتر اولمق ضرر ویرمز خارجدن کمسنه دخل ایلمیه

وکهنه دفترده مسطوراولنلره تلبیسلرادە وغایبدر دیویکی دفتره یازلمیان رعایادن زنده اولانلره داخی تیمارصاحبی دخل ایلمیه

بلکه بر تیمارك قدیمی رعیتلرندن بر نجه‌سی فترت سببندن غیری ولایته کتمش اولسه دفتره یازلدقدن صکره کیرو اول تیماره کلسه صاحب تیمار متصرف اولا

ورعیتك ازادلو قولی داخی صاحب رعیت تصرفنده اولور خارجدن کمسنه دخل ایلمیه‌تا ال یازیجیسی واروب اول ولایتی یازیجاق اول وقتن کیمه رعیت یازیلورسه اول اله

وقدیمی قوز اغاجلر یکه یخسول چفتلکی ایچنده اولمیه نزاع یوقدر صاحب تیمارکدر وشول قوزاغاچلریکی یخسولك بغچه‌سی ایچنده اشلمه‌سی اوله یاچفتلکنده اشلمه‌سی اوله ویا اتاسنك و دده‌سنك چفتلکنده و

[١] عربلرطرفندن والی کبی بیوك مأمورینه عامل تسمیه اولنوردی . بوتعبیر بعضاً عثمانلیلرده اهل عرف دنیلن اداره مأمورینك آشاغی رتبه‌ده اولانلرینه ویرلمش ایسه‌ده تعمم ایتمامشدر .

یاخود حدودی ایچنده اوله ورعیتك اکینه زیانی اولا چفتلك صاحبی انی ضبط ایدوب حاصل اولانی صاحب تیمارله اوله‌شه‌لر

وطاغلرده اولان کستنه‌لوکلرکه رعیتلر وخارجلر دوشوره‌لر رعیتك حمایتلریته‌نظر ایدوب امکلرینه‌کوره کیمك تیمارنده ایسه اولشه‌لردستورسز دوشورنلره دخل ایلمیه‌لر

وطاغلرده کندو کندودن بتمش خدایی کستنه‌لکلر بکلك اولور کیمه تیمار اولمش ایسه انوك حکمنده اولور اما اکثریا بودرکه براتنده و دفترنده دکلدر زواید کبی‌در

مطلب سپاهی

وقتدن اول رعیتدن رسم آلمغی بیان ایلر

وبر سواری رعیتدن قبل الوقت رسم السه قیون رسمی و دونم رسمی [١] کبی وقتی حلول ایلمزدن معزول اولوب تیمار غیره ویرلسه صکره واران سواری اول معزول اولان سواریدن الا رعیتدن نسنه طلب ایتمیه اما رعیت داخی اولکی سواری نه الدیسه اثبات ایدوب قاضیدن حجتا لیوره‌که اول حجت ایله واروب طلب ایلمیه

وبکلر بکیلر بعض سپاهیلرك النه مکتوب ویروب قاضیلره کونده‌رولر ایمش بوکشی رعیتلرندن فلانی قبل‌الوقت اله دیو کرکدرکه بکلر بکیلر انوك کبی مکتوب ویرمیه‌لر واکر قانونه مخالف مکتوب ویرورلر ایسه قاضیلر اول مکتوبله عمل اتمدوکلری ایله معاتب اولمیه‌لر

[١] بوکا زمین رسمی دخی دیرلردی . صو باصان ومحصولدار اولان یرلردن آلنیر ایدی‌که اوده بومحللرك اعلاسنك ایکی ، اوسطنك اوچ ، ادناسنك بش دونمندن برآقچه ایدی . مرحوم سلیمان سودی افندی دفتر مقتصدنده بوکا سالاریه دخی دیرلر دیورسه‌ده سالاریه‌نك تعریفنده کوریله‌جکی اوزره هرایکیسنك وضعی آیریدر .

واكر بررعيت برخستەلغندن ويا يخسوللقدن وياپيرلوكدن كوجى يتمدوكندن چفتن بوزسه چفتلكنى براقسه اندن سوارى الندەكى بناك [١] يرى غيره ويره چفت يازيلوب طوررسون ديوچفت رسمن[٢] طلب ايتمه

وبر رعيتكه بره كويه رعيت قيد اولمش اوله النده اولان چفتلكك بعضى غيرى كوى سنورنده واقع اولمش ايسه دخى چفت رسمن رعيت قيد اولدوغى سوارى الا اخرسوارى بعض يرلرك بنوم سواريلكمدەدر ديو دونم اقچەسن طلب ايتميەهمان عشروسالارلق [٣] اله اكرچفتلكندە زياده ير دوتسه انوك ايچون دونم اقچەسن ويره

مطاب رسم طاپو براى ارض مشاع وغيرى

وبر رعيت فوت اولسه چفتلكى اولوب متعدد اوغللرى قالسه مذكور چفتلكى اوغللرى تصرف ايدركن برى فوت اولسه انوك حصەسنه سوارى قرنداشلرندن قانون جديدمه كوره طاپوطلب ايتمك

---

[١] « بنّاك » صاحب ارضك كنديسنه رعيت قيد اولنان كيمسەلردن آلديغى بررسم ايدى . ايكى قسمه منقسم اولان بورسمدن « اكنلو بناك » النده اولان يرى نيم چفتلكدن اقل بولنان كيمسەنك ويرديكى رسم اولوب اون سكز آقچه ايدى. ديكرى « جبا بناك » اولوب عهدەسنده اراضى اوليەرق اولى بولنان كمسه بورسمى اونايكى آقچه اولەرق اعطا ايلر ايدى .ايكنجيسنه « جبا آقچەسى» دخى تسميه اولنور ايدى . بورسم مارت آينده آلنور ايدى .

[٢] دفاترده تمام چفت اولەرق قيد اولنان محل ايچون صاحب ارضك رعيتدن آلديغى بررسم ايدى . مقدارى متفاوت اولوب بوخصوص هرولايتك حاصلنى حاوى دفترك ابتداسنده كى قانونامەلرده مصرح ايدى . مع مافيه حد اكبرى اللى يدى واصغرى يكرمى ايكى آقچه ايدى . بودخى مارت آينده آلنيرايدى .

[٣] بورسمه « سالاريه » دخى ديرلردى . معناسى آغالق ايچون ديمك اولور . يالكز بغداى ، آرپه ، جوداردن عشر ايله برابر آلنير ايدى. صمان مقابلەسنده اخذ اولنديغندن عشرك متممى ديمكدر .

جايز دكلدر [اما] قسمت اولنوب حصەسى متعين اولدقدن صكره فوت اولسه انوك حصەسى ايچون سوارى [سائر قرنداشلرندن] طاپو طلب ايده بيلور اكر اخره ويرلدكدن صكره حى اولان قرنداشلرى اخر ويردوكن ويرورلر ايسه اكا ويرەلر

و [قراده] او يرى طاپوسى اعلاسى اللىدن زياده التميه واوسطندن قرق ويا اوتوز اقچه انه ادناسندن يكرمى ويا اون اقچه النه

سپاهينك خاصه چفتلكى و خاصه يرى حكمى اولدركه طاپولامقله كيمسەيه ملك اولماز طاپوسى جايز دكلدر

صاحب تيماردن هرقنغيسى كه اقچەيه طمع ايدوب كندو زماننده اول اصل يرى طاپويه ويرسه كندو زماننده طاپو اوله ويردوكى كمسنه انجق اول تيمار [صاحبى] زماننده تصرف ايدر اول سپاهى نزاع ايدەمز اما كندودن صكره تيمار كيمه منتقل ولورسه طاپوبى اول بوزار كندو دخى بوزسه اولور

سپاهينك خاصه چفتلكندن غيرى و يرلرندن غيرى رعيتلك يرلر عرفه موافق طابولندقدن صكره طاپويه آلان كمسنه[نك] ايروق [١] الندن الناز وطابو اوزرينه طابو اولماز نكاح اوزرينه نكاح اولمديغى كبى

وشول رعيتلك يرلركى صاحبلرى فوت اولوب ويا جلاى وطن ايدوب محلول قالور تيمار ارى كندو تصرف ايدر كندو چفتن سورر ويا اورتاغه ويرور و بونك كبى يرلردن ال چكوب ينه طابويه ويرسه جايزدر سپاهى كندو كندودن تصرف اتمكله خاصه اولماز فى نفس الامر رعيتلك يرلردر حتى عوارض [٢] واقع اولسه

---

[١] بو كلمه آرتق اداتى مقابلنده استعمال ايدلمشدر

[٢] « عوارض » دولت عثمانيەنك ازمنهٔ فتوحاتنده احوال فوق العاده وبالخاصه حرب سببيله اهاليدن تحصيل اولنان غير مقنن بر ويركو ايدى. بعده مذكور ويركو بونام عمومى آلتنده برلشمك اوزره برچوق قسملره انقسام ومقنن بر شكل اكتساب ايتدى . لسان حكومتده تعبير مخصوصى « عوارض ديوانيه » ايدى .

اول سپاهی تصرف اتدوکی چفتلك یری بللو رعیت ادینه اضافت اولنوب فلان یریدر دیو رعیتلر ارآسنده عد اولنمش اولسه سپاهی اولان اول یر ایچون عوارض بلاسن [یخسولله] بیله چکمك کرکدر مکرطول زمان ایله متعاقب دفترده سپاهی النده قید اولمش اولا رعیتلك یرلرینك جملهسندن چقمش اولا بو اعتبار ایله خواصك جملهسندن اولوب خاصه حکمنده [اولور]

ولایت قرمانده تقاعد اتمش سپاهیلره سابقا رسم چفت وبناك وجبابناك وسایررسوم [و]عوارض قیداولنوب شهزادهیه خاصه یازلمش ایمش صکره درگاه معلادن رسم چفت و بناك وجبابناك و سایر عوارض اسکی سپاهیلردن رفع اولنوب همان عشر وسالارلق و رسم اغنام ویرمك امر اولندی زیاده نسنه طلب اولنمیه

و بر تیمارده قیو وباغ وباغچه وقوان واسیاب اولمیوب صکرهدن حادث اولسه عشر ورسوم صاحب تیماره متعلقدر

وهرکاه ولایت محروسهده عذب [١] واقع اولورسه سوباشیلر وتیمار ارلری رعیتلرین قاضی قاتنه احضار ایدوب قاضی یازوب پادشاهك امرینی یرینه قویالرتمرد ایدن کمسنهلری بیله قوشیلان قولمطیع ایدیویره

و تیمارده حاصل قید اولنان دکرمن خراب اولسه صاحب تیمار دکرمن اننه یاپمق تکلیفایده قدرتی اولوب قدرتیله یاپمز ایسه اوزرینه

---

[١] متن قانوننامهده یاکلش یازیلان بو کلمهنك طوغریسی « عزب »در، بکار معناسنهدر . دولت عثمانیهنك فتوحاتی زماننده‌کی سفرلرده استخدام ایتمك اوزره طوپلادیغی عسکره دخی عزب دینلور ایدی . بونلر بعده برصنف مخصوص حالنه کیرهرك بحریهده قوللانلمشلردر . متن بوقانوننامهنك دیکر نسخهلرنده کلمهٔ مذکوره موقعنده عوارض لفظی محرردر . مادهنك مألنه نظراً عوارض کلمهسنك طوغری اولدیغی مستبان اولیور. زیرا زماننك تعبیر مخصوصنجه ممالك محروسهده عزب واقع اولماز چاغیریلور ایدی . واقع اولمق یعنی طرح ایدلمك عوارضه مخصوص ایدی .

اولان [رسمی] سپاهی [یه] حکم ایدرلر یاپمغه ورسم ویرمکه قدرتی اولمز ایسه قاضی معرفتیله اخره صاتونر اخر یوریدوب رسمن ویره

و سربست تیمارلرده [١] مسلم و یورکان خداوندکاردن غیری رعایا دوتدقلری یوه [٢] وعبد ابق وجاریه مژدهلری [٣] صاحب تیمارکدر مدت عرفیهلری تمام اولدقدنصکره پازارلرده قاضی معرفتیله بیعمنیزید

---

[١] قدیماً ممالك عثمانیهده بولنان تیمارلردخی سربستاولوب اولمامسی جهتلریله ایکیه تقسیم اولنور واوصورتلرله توسیمایدیلور ایدی. سربست تیمارك دیکرندن واسطهٔ تمایزی « رسوم سربستیه » تعبیرایدیلان رسملرك صاحب تیماره عائداولهرق طرفندن استیفا ایدلمسیایدی. رسوم مذکوره جرموجنایت، عروسانه رسملریله کوله وجاریه مژدهلرندن عبارت اولوب دفترده مقید بولنور ایدی . آشاغیدهکی حاشیهده ایضاح اولنان یوه رسوم سربستیهدن معدود اولمیوب دفتره نهصورتله یازلمش ایسه حتنده او وجهله عمل اولنور ایدی . سربست اولمیان تیمارلرده مستقل حاصل یازلمدقجه مژدهلر آلنماز ایدی .

[٢] یوه صاحبی معلوم اولمیهرق بولنان ویاخود طوتیلان حیوانات اهلیهیه تسمیه اولنور ایدی . لسان قدیممزده مستعمل (یاوه) کلمهسی غائب ، ضایع معناسنی دخی افاده ایتدیکندن بوکلمهنك یوه کلمهسی ایله مترادف ویاخود مرور زمان ایله یوهنك یاوه اولدیغی ظن ایدیلور . آناطولینك بعض محللرنده الآن بولنان وصاحبی مجهولاولان حیواناتك محافظهسنه مخصوص « یاوه خانی » دنیلن محللر واردر .

[٣] صاحبندن فرار ایدن کوله ویاخود جاریه دیکر بر محلده طوتلدقده مادهده بیان اولنان مدت عرفیهسنجه محافظه اولنور ، بومدت ظرفنده صاحبی کلور ایسه مژدهسنی وکرك کوله وکرك جاریهنك حفظ اولندیغی زمانه عائد اولهرق قاضینك تقدیر ایلدیکی نفقهسنی ویرر وکوله ویاخود جاریهسنی آلیر ایدی . کوله وجاریهنك قاچدیغی محلك طوتلدیغی یره اوزاقلغی برکونلك ایسه اوتوز ، ایکی کونلك ایسه آلتمش ؛ اوچ کونلك ویا دها زیاده ایسه یوز آقچه اخذ اولنور ایدیکه «کوله وجاریه مژدهسی» تعبیر اولنان بودر . قاچدیغی محل اوچ کوندن نقدر زیاده اولور ایسه اولسون یوز آقچهدن زیاده آلنماز ایدی . اکر مدت معینه تمام اولوب صاتلمش ایسه صاحبی اصحاب مناصب ویاخود زعیم وارباب تیماروبلوك وسائر عسکرخلقی کبی خنکارقولی اولدیغیحالده کوله ویاخود جاریهسنی صاتین آلاندن کیری آلور ، بونلردن غیری کمسهلر اشترا ایدندن کیری آلهماز ، یالکز بهاسنی اخذ ایدر ایدی .

اولنوب صاتلان قولك و جاریه‌نك و دوابك بهالری اصحابی ظاهر اولنجه
بر امین یرده امانتدن قبض اولنمق قانون قدیمدر

مدت عرفیه‌دخی قولده وجاریه‌ده اوچ آیدر ودوابده بر آیدر بهالوسنده
نصف مدت عبده عائددرکه بریچق آی اولور

و رعایا دوتمه‌سنده اعتبارسربست تیمارده درسربست[اولمیان] تیمارلرده
کندونك رعایاسیله [غیرك] رعایاسی دوتمه‌سنده فرق یوقدر

بعده حکم شریف وارد اولوب قاچقون طپراغه تابعدر قنغی طپراقده
دوتلدیسه جعل[١] انوکدر اقرارغیری طپراقده ایدوکنه اعتبار اولنمیه دیو
فرمان اولنمشدر دفترده بوخصوص تعیین اولمدوغی تقدیرجه میرلوایه ویاخود
سه باشیلر[ه ویاخود] معمول [اولیکلمش اسلوب] اوزره تصرف اولنور
دفترده اعتبارده اقوی در اندن صکره معمول اولیکلدوکی اوزره عمل
اولنمق مرعیدر

ویایا ومسلم ویورکلر دوتمالری داخی بو اسلوب اوزره معمولدر
اما سنجاق بکنه متعلق اولدوغی خصوصنده کندولرك سنجاق
بکنه متعلقدر

---

[١] جعل بوراده بدل مقابلنده استعمال اولنمشدر. معمافیه بوکلمه اصطلاح شرعیٔ مالیدندر. تکالیفك اقسامندن ایکنجیسی اولوب غیرمشروع بولنان تکالیف عرفیه‌نك منقسم اولدیغی ایکی قسمدن برنجیسی اولان تکالیف عادیه‌نك لسان شرعیده مقابلی جعل ایدی. جعل غیرمشروع اولدیغی حالده جهاد ایچون ضروری اوله‌رق موقتاً طرح اولندیغندن مشروع عد ایدلمشدر . دولت عثمانیه داخلی وخارجی غائله‌لردن هیچ بر وقت قورتیله‌مدیغندن جعل مقابلی اوله‌رق طرح اولنان وایلك اول عوارض ومؤخراً تشعب ایده‌رك امدادیهٔ سفریه وحضریه وسائره ناملرینی آلان تکالیف موقت طرزنده قالمیه‌رق دائمی شکلنی اخذ ایتمش ایدی. قانوننامه‌نك دیکر نسخه‌لرنده بعده کلمه‌سندن فرمان اولنمشدر کلمه‌سنه قدر جمله موجود بولنمدیغندن ومآلی دخی مفاد مادیه بردرجه‌یه قدر مخالف اولدیغندن بونك مادهٔ مبحوثه‌یه ذیل اولدیغی آکلاشیلیور .

باجی و بیت المال ومال غائبی و مال مفقودی بیان ایلر

بیت المال ومال غایب ومال مفقودی مقاطعه‌یه آلان کمسنه‌لره شویله
اعلام ایلمك کرکدرکه بریرده بیت المال واقع اولسه واقع اولدوغی کبی
قاضی دفترینه‌یازیلوب بیت‌المالجی‌یه‌تسلیم‌اولنه وارث معلوم اولوب‌اول
وارثك داخل مملکتده مکانی معلوم اولوریسه دفعی بیت المالجی‌یه ویرلمیه
بلکه وصی‌النده آلتی‌آی مقداری طوره اکر وارثی کلمز ایسه بیت‌
المالجی‌یه تسلیم‌اولنه صکره وارثی کلور ایسه بیت المالجیدن اله واکر
وارثی خارج مملکتده اولوب مکانی معلوم اولمز ایسه اول کمسنه‌یه مفقود
دیرلر انوك متروکاتی وصی النده بریل مقداری طوره اندن صکره بیت‌
المالجی‌یه تسلیم ایلیه

مال غائب و مال مفقود دیو بیت المال ایله بیله مقاطعه‌یه ویریلن
ترکهٔ میت اولاندر اوندن چیقوب سفر ایدن کشینك دکلدر یاخود مالی
امانت قویوب کیدنك دکلدر

وقونیه‌ده بریلده اوچکز پول چیقاروب ولایته [طرح] ایدرلر
ایمش‌اول جهتدن فقرایه حیف اولور ایمش کرکدرکه قانون سلطانی
موجبنجه [یلده] بر دفعه پول چیقاروب صرافنر ایله شهره کوندره‌لر
[صاته] یخسوللره طرح ایتمیه‌لر پولی بقر نرخنه الالرمن بعد بو ذکر
اولنان قوانین موجبنجه عمل ایده‌لر [بو قانوندن تجاوز ایتمیالر] تجاوز
ایدنلری قضا[ة] ولایت منع ایده‌لر [منعله ممنوع اولمیوب عناد ایدنلری
درکاه معلایه عرض‌ایده‌لر الا ولایت قاضیلری معاتب اولور]

طشره‌دن کلان متاعك رسمن بیان ایلر

طشره‌دن مسلمان وکافر کلوب [کبه] وکینك وکون و یوك و بال

وياغ و بونلره بكزر هر نه واريسه كتوروب صاتەلر قرق اقچەدن بر اقچه النه

وقماش يوكندن وبز واپليك وجوقه وكتان وپنبه وقالاى وقورشون وبونلره بكزر نه واريسه يوكدن ايكى اقچه النه

وترفانده يمش يوكندن بر اقچه النه يمش بول اولبجاق ايكى اقچه النه اوچ يوكدن

وچره يوكندن برصورتى [١] و ياخود بر پاره چره النه

واشك يوكى [اودون] قلعەيه كيرسه قابوجى رسم براودون اله

وصغير صاتلسه ايكى اقچه الاندن وايكى اقچه صاتاندن النه

وقپانده طارتلن طوارده قنطاردن ايكى اقچه النه بر [اقچه] الاندن وبر اقچه صاتاندن النه

وطشرەدن قيون كتوروب بوغزليوب صاتسه ايكى قيونه براقچه النه

ويرلو قصاب بوغزلسه درت قيونه براقچه النه

وملك صاتلسه باج يوقدر يعنى باغ ودكرمن واوكبى وكويلرده هرنەكم صاتلسه باج يوقدر

وبر كمى يوكندن يوز اوتوز اقچه النه

وبرعربه صوغاندن درت اقچه النه وبرعربه بالقدن سكز اقچه

وبرعربه پرنجدن داخى سكز اقچه النه

وبر اسير صاتلسه ايكى باشدن درت اقچه النه ايكى الاندن وايكى صاتاندن النه

افلاقدن وفرنكدن ودوبرونيكدن [٢] وغير يردن هر نه كلورسه يوزدن ايكى اقچه النه

وبر عربه تختەدن بر تخته النه

---

[١] صورتى كلەسنك معناسى بولنەمامشدر . معمافيه قانوننامه نسخەلرينك بعضيسنده « بوصورتى » شكلنده يازلمشدر .

[٢] قديم راغوزه جمهورتى .

وشهره كلان بر فوچى سوجيدن [١] اون بش اقچه النه

وخنزير بوغازلمق ايچون بسلنسه خنزير باشنه براقچه النه ويابانده يورويننك ايكيسندن بر اقچه النه

ودمور كورەلرنده [٢] قرەدكيز كنارنده قوم جمع ايدوب يويوب امكلر چكوب دمور حاصل ايدرلر ايكى مازونه [٣] براقچه النه كيمه يازلمش ايسه وعامهٔ مواطن اركلى و[قو] زيه توابعنده كمسەنك آدينه قيد [اولنمينلرى] سنجاق بكى عامللرى تصرف ايده كلمش هر مازونه بر اقچه الورلار ايمش دفترده خارج زوائد يازلمشدر

قانون ولايت سمندره وغيره

سمندره اسكلەسنده انكروس ولايتندن كمى ايله صو يوزندن متاع كلسه وكيتسه بيك اقچەلق طواردن خداوندكار ايچون اوتوز اقچه وسنجاق بكى ايچون اللى اقچه النه

وطوز كلسه هر قطعەسنه پادشاه عالمپناه ايچون برر اقچه ويوز قطعەده بر قطعه سنجاق بكى ايچون النه

وغزاة كتوردوكى اسيردن يكرمى بش اقچه النه [٤] وبرودن ازادايدوب اونكروسەكيدن اسيردن يكرمى بش اقچه النه وقاپودان دخى يكرمى بش اقچه اله

---

[١] قديم تركجەده شراب ديمكدر .

[٢] معدن اوجاغى معناسنەدر .

[٣] قوم ايچندن جمع اولنان دمير ذراتنك اولچلمەسنه مخصوص اولان « مازون » حقنده عتيق حساب وسائره كتابلرنده معلومات بولنەمديغندن مقدارى آكلاشيلەمامشدر .

[٤] قانوننامەنك ديكر نسخەلرنده يكرمى آقچه اخذى محرردر .

امر پادشاهی ایله دارالحربه آقین واقع اولسه غزاتك آتلرندن بكلكه اوچر اقچه النه وكتوردوكلری اقتارمادن وصغیردن دردر اقچه النه وخنازیرك ایكیسنه برر اقچه النه

صو یوزندن اونكروس ولایتنه بوش فوچی كیتسه اون ایكی اقچه النه وسنجاق بكی داخی دردر اقچه الوب قابودان ایله اولشه‌لر

وطونه‌ده آولانان بالقدن یكرمی اقچه‌لقدن ایكی اقچه النه میری ایچون وسنجاق بكی داخی برر اقچه الوب قابودان ایله اولشه‌لر

وایللوكدن[١] ذخیره كلوب طونه‌دن سمندره‌یه چیقسه چووال باشنه برر اقچه پادشاه ایچون النه اكر طونه‌دن كلوب سمندره‌یه چیقسه ایكی چووال باشندن برر اقچه النه بر اقچه داخی سنجاق بكی ایچون النه

ویاغیلقدن[٢] كلن وكیدن بازركان كمیسندن مقدما بر فلوری النوب سنجاق بكی ایله قابودان اولشه‌لر

وحبوبات یوكندن كه ایللوكدن كله چووال باشندن سنجاق بكی ایچون برر اقچه باج النه وبر عربه تختەدن ایكی اقچه وبر عربه اغاجدن داخی ایكی اقچه النه

وصاتلان خنازیرك برینه ایكی اقچه النه

وصاتلمغه كلن اوتلوق عربه‌سندن بر اقچه النه واودون عربه‌سندن بر اقچه النه

وعربه [ایله] كلن طوزدن سكز اقچه النه

وشهردن طشره كیدن آت یوكندن هرنه اولورسه قماشدن وبالقدن وغیریدن كه شهرده باغلنوب كیده ایكیشر اقچه باج النه

---

[١] قدیم توركجه‌ده « ایل » مملكت ، « ایللوك » ویاخود « ایلایك » داخلی مملكت معناسنه ایدی .

[٢] اسكی توركجه‌ده « یاغی » یاخود « یغی » دشمن ، « یاغیلوق » یاخود « یاغیلق » دشمن مملكتی معناسنه ایدی . بومناسبتله ممالك خارجیه‌یه دخی تسمیه اولنمشدر .

ایللوكدن ویاغیلقدن صو یوزندن وقره‌دن فوچیله سوجی كاسه صاتاندن اون بش اقچه الاندن داخی صاتاریسه اون ایكی اقچه النه اكر خمر شهردن طشره چیقسه فوچی باشندن دردر اقچه النه

[قانون قپان] سمندره

سمندره‌یه كلان بالدن ویاغدن و پنیردن فی الجمله مأكولات قسمندن هرنه واقع اولوریسه موزوناتدن اولا وقبانه كلوب وزن اولمدین صاتلسه آت یوكندن درت اقچه رسم النه واكر وزن اولوب صاتلسه [هر] قنطاردن ایكیشر اقچه النه وتیمورك قنطارینه صاتاندن التیشر اقچه رسم النه

قانون نهر موراوه وغیره

موراوه ودرین وابره صویندن كمی ایله كچن اتلونك [آتی] باشنه بر اقچه النه هرایكی یایایه دخی براقچه النه وهرعربه‌دن تكرلك باشنه براقچه النه وهر فوچیدن دردر اقچه النه وات یوكندن ایكی اقچه النه وایكی قویوندن براقچه النه ودرت قوزیدن براقچه النه خنزیرك هر برینه برر اقچه النه

وكچن اتلو اوچ كونه دكین كیرو كلسه [تكرار] نسنه النمز واوچ كوندن صكره تمام رسمن ویره

وموراوه صویندن سنجاغ بكنه حاصل [قیداولنان] كوللردن طالیاندن حصه [اولنان] بالقلرك نصفی النه وسپاهیلر[ه] قید اولنان كوللردن اولنان بالقدن عشر النه

مطاب مأكولات وغيره

اوندن وبغدايدن واربه‌دن وعلفدن فی‌الجمله حبوباندن هر يوكدن صاتلمغه كلن [قيونك] ايكيسندن بر اقچه النه

وكفره كفرندن[١] صكره التی هفته‌يه‌دك كلان قوزيدن نسـنه النمز صكره ايكيسندن براقچه النه   و بر صغيردن ايكی اقچه النه

و برصغير دريسـندن ايكی اقچه النوب خنزير دريسـندن بر اقچه النه اولوسنه ايكی اقچه النه

وبريوك طوز وپينر وبال كلسه التيشر اقچه النه   وطوز پاره ايله كلسه دردر پاره‌يه براقچه النه

اونبش اقچه‌لق ياغ قرنندن [٢] براقچه النه

وجوقه‌نك هر پاصتاو[٣]ندن اون ايكيشر اقچه النه   وديكلمش چوقه‌قفتانندن ايكی اقچه النه

وبريوك زيت ياغندن اون ايكی اقچه‌النه

وبريوك قرو بالقدن التيشر اقچه النه   ويaش بالق يوكندن دردر اقچه النه

وبر كوكلك بزدن براقچه النه

وكتان يوكندن دردر اقچه النه

وهركبه‌دن برر اقچه النه

وبويالو ويا[اق] قفتانلق عبا كلسه [هرقفتانلقندن] برر اقچه النه

---

[١] پرهيز كبير وآندن صوكره اولان بيوك يورطی مراد اولنيور .

[٢] قديماً ياغلرك وضع اولنديغی قويون واوكوز دريلرندن معمول طولوملره قرن دينلور ايدی . بونلر يقين زمانلره قدر آناطوليده مستعمل ونام مذكور ايله ياد اولنور ايدی .

[٣] ياخود پاستاو . لسانمزه مجارجه‌دن انتقال ايتمشدر . اوجی يالديزلی چوخه طوپی معناسنه‌در . قديم استانبول وغلطه دلاليه قانوننامه‌سنده هرپاستاو چوخه‌نك اللی آرشون اولمسنك عادت اولديغی بيان ايدلمشدر .

وشلغم وصوغان يوكندن ايكيشر اقچه النه

وچره يوكندن [برپاره چره] النه

بريوك دميردن التی اقچه النه   امامعدن مصالحی ايچون كلن دميردن نسنه النمز

قصابلر قيون وياصغير بوغازلسه‌لر نسنه النمز   وتحته واغاچ وقورشون باجی النمز

بومذكوران طشره كيتسه نسـنه النمز

اما سرم جانبنه كيدن كاربان سمندره‌سنجاغنك هركوشه‌سندن ابريشم ويا[بوبر] ويا بقاصی [١] التسه‌لر هريوكدن سنجاقبكی ايچون بررفلوری النه   وبريوك زردوادن وسكساردن وياقوزی‌دريسندن يكرمی‌اقچه‌النه

واوجانبدن باركير كتورسه‌لر التيشر اقچه وصغير كتورسه‌لر ايكيشر اقچه وطوز كتورسه‌لر هراللی اقچه‌ده درت اقچه النه

وذكر اولنان رودنيك وسره‌برنيچه معدنلرند[ه] ويا [آنلره] متعلق اولان اوجاقلرده كمور ياقسه‌لر سپاهيلر الا   افلاقلر ايچنده ياقانلردن سنجاقبكی اله   ورودنيك توابعنده اولان سنجاق بكی خاصلرندن ات يوكيله خمر صاتلسه هريوكنه برر اقچه النه

رسم چفت وبناك رسم اغنامی واسيابی بيان ايلر

رسم چفت تام چفتلك [٢] اوزره قيد اولنان كمسنه‌لردن اوتوز التی اقچه‌در ونيم چفتدن نصف ذلك

---

[١] ياخود بوغاسی . برنوع آستار وآستارلق بز ديمكدر .

[٢] قديماً خاص تعبير اولنان غايت محصولدار يردن يتمش سكسان، اوسط اولان محلدن يوز؛ ادنا بولنان يردن يوز اوتوز ويوزاللی دونم برچفتلك اعتبار ايديلوردی . نيم چفت محللرينه كوره بونلرك نصفی ايدی . دونم دخی طولاً وعرضاً قرق خطوهٔ متفارقه ايدی .

اما لواء حمیدده رسم چفت تمام چفتلك اوزرینه قید اولنانلر رعیتدن قرق ایکی اقچه‌در نیم چفتدن نصف ذلك سربست اولمیان سپاهیلر تیمارندن یکرمی‌یدی اقچه سپاهینك اون‌بش اقچه سنجاق بکنکدر بعض نواحیده سپاهی یکرمی یدی اقچه الدقدن‌صکره سنجاق بکی انجق التی اقچه الور و بعض نواحیده بتون چفتلودن یکرمی یدی اقچه سپاهی و اوچ اقچه سنجاق بکی و اون ایکی اقچه سو باشی الور نیم چفت نصف ذلك‌در اسلوب مذکور اوزره

واکیردر حصار ارنلری تیمارنده رسم چفت اللی یدی اقچه حق سپاهی یکرمی یدی اقچه و حصاره عشر کتورمکچون اون بش اقچه وحق‌سنجاق بکی اون‌بش اقچه‌در انطالیه وقره‌حصارارنلری اوتوز اقچه تمام چفتلودن و اون بش نیم چفتلودن الدقدن صکره عشرلرین حصاره کتورمك ایچون بتون چفتلودن التیشر اقچه و نیم چفتلودن اوچر اقچه داخی اورلر ایمش

ولواء منتشاده رسم چفت اوتوز اقچه‌در و نصف چفتلودن نصف ذلك‌در

ولواء خداوندکارده رسم چفت تمام چفتلك اوزرینه قید اولنان رعیتدن اوتوز اقچه‌در نصف چفتلودن نصف ذلك‌در

ولواء بولیده رسم چفت بعض نواحیده قرق و اللی اقچه‌در اما سربست اولمیان تیمارلرده یکرمی‌سکز اقچه حق‌سپاهی واون‌سکزی حق‌زعیم وسنجاق بکینکدر جغا و منکن ناحیه‌سنده کذلك وکره‌ده توابعنده رسم چفت اوتوز درت اقچه‌در یکرمی درت حق سپاهی واونی حق میرلوا وزعیم‌در و دیوان شهرده والیارده رسم‌چفت اوتوز لتی اقچه‌در یکرمی دردی حق سپاهی واون ایکیسی حق میر لوا و زعیم‌در و دیوان قره‌کول سربستدر وسپاهی یکرمی اقچه ودیوان دیکر کره‌ده[ده] رسم چفت اللی‌بر اقچه‌در حق‌سپاهی اوتوز اوچ وحق میرلوا

وزعیم اون‌سکزدر ویرانشهرده‌وبولیده رسم‌چفت‌قرق‌اوچ اقچه‌در حق سپاهی اوتوزاوچ اقچه وحق میرلوا وزعیم اون اقچه‌در وناحیهٔ الوسده ملك فلك‌الدینده رسم‌چفت اوتوز[اوچ]اقچه‌در وحق سپاهی یکرمی درت و حق میرلوا التی و حق زعیم اوچ اقچه‌در و اون ایکی دیوانده رسم چفت مثل ذلك وناحیهٔ قبرسده رسم‌چفت یکرمی‌اوچ سپاهی اون یدی و حق میر لوااوچ وزعیم التی وناحیهٔ اوماسیده رسم چفت اوتوز درت اقچه‌در حق سپاهی یکرمی بش حق میرلوا درت وحق زعیم بش ومدرنی ناحیه‌سنده حق سپاهی اون طقوز ودیوان امیر یونس وسوله والیاس بکده رسم چفت اون درت اقچه وضع اولنمشدر حق میرلوا اوچ وحق زعیم اون‌بر وغیری دیوانده رسم چفت اون درت حق میرلوا اون‌بر وحق زعیم اوچ وقوکریه ناحیه‌سنده رسم‌چفت اون‌سکزدر حق سپاهی اون درت وحق میرلواایکی وحق زعیم‌داخی ایکی وبکی دیوانلرده وناحیهٔ طوطرغه‌ده رسم‌چفت اوتوزاوچ‌حق سپاهی‌یکرمی‌درت وحق مولوا التی وحق زعیم اوچ‌اقچه‌در

ورسم‌بناك‌اون‌ایکی‌اقچه‌در وجبا بنا کده لواء خداوندکارده طقوز اقچه‌در وولایت قرمانده التی اقچه در

اما برکمسنه دفترده بناك یازیلوب النده نیم چفته وفا ایدر یربولنسه نیم چفت رسمی‌النور وجبا بناك اکنلو اولسه اکنلو رسمی که اون ایکی اقچه‌در اول النور اضعف رعایا که بعض نواحیده [قره] تسمیه اولنور رسم لتی اقچه‌در اما حمایت اولنمق امر مستحسن‌در

ونسل رعایادن اهل کسب اولمیان مجردلردن نسنه النماز ودفترده دخی اوزرلرنده نسنه قید اولنمامشدر

اما اهل کسب اولان مجردلر مقدارلو مقدارنجه رسم النور

ودفترده مجرد قید اولنان کمسنه‌لر تأهل اتسه‌لر بناك رسمن ویرور اما رعایا کافر اولسه هر مزوج کافر سواری‌یه یکرمی بش اقچه ویرور

طلب اغنام مع بره

رسم غنم ایکی قیونه براقچه‌در   اما و دین سنجاغنده اوچ قیونه براقچه رسم اتماق مقرر اولمشدر

قیون تمام دونی دوکدن صکره مایس ایچنده صایلور وهم قیونله قوزی بیله صایلق امر اولنمشدر صاحب رعیته تابعدر

قیون صایلدالو اولیجاق ولایت قرمانده قاضیلر ادمیسی داخی بیله‌دفتر ایلیوب قیون چوبانی بولنان قیونی هرنه وجهله بیان ایلرسه النده‌کی قیون کیمکدر وقاچ قیون انوك وقاچ قیون غیرکدر قاضی ادمیسی اکا کوره [دفتر ایلر عامل دخی اکا کوره] رسم الور

استانبول واقچه قیونلو قصابلری وجلبکشلری وسایر[یرلر]قصابلری وجلب کشلری یلده برکره ابریلده اللرنده‌بولنان قیونلرینك اکر اول ییل ایچنده ابریلده رسمی ویرلدوکنه حجتلری بولنور ایسه عمال بونلردن تکرار قیون عادتی طلب ایتمیه‌لر   اکر وجه مذکور اوزره اللرنده حجت بولنمزایسه صاتون الدوقلری کمسنه‌لری بولیوره‌که عادت‌اغنامی انلردن اله [لر]   واکر صاتون الدوقلری کمسنه‌لری بولمیوب واللرنده داخی رسمی بتدوکنه حجتلری اولمیه رسملرین بیقصور قصابلردن وجلب کشلردن الالر

وجاب کشلره تنبیه اولنه‌که ابریلدن اول قیون السه‌لر اول یل‌ایچنده اول قیونك رسمی بردفعه ویرلمش ایسه حجت اله   والا عادت اغنامی صکره بندن السه‌لر کرکدر دیو برمقدار اقچه‌سن آشاغه واروب اول وجه اوزره بازار ایده‌لر

قانون ولایت اناطولی برای آسیاب

اناطولی ولایتك سنجاقلرنده ییل یوروین دکرمنلردن بورسه مدیله[١]بر مد بغدای ویرمد اربه قید اولنمشدر
اما بعض سنجاقلرده مذکور غله بهاسی ییل یوروین دکرمنه التمش اقچه وضع اولنمش غله بهالو اولیجاق رعایایه مضایقه ویرلمك ایچون
ولایت قرمانده داخی بو قانون وضع اولنمشدر و التی ای یوروینه نصف ذلك   وولایت مذکورده رسم‌اسیاب تمام دیوانی‌یه قید اولنوب وقف‌قرا‌ده وقفه حصه یازلمایوب اوقافلری متصرفلری تمام اجاریلو ارض دیووقف طلب اتماکن استانهٔ پناهه عرض اولنوب نصفی اجارهٔ ارض ایچون وقفه وملکه بیوریلوب نصف اخر دیوانی‌یه امر اولندی
وبولی سنجاغنده دکرمن حقنده فرمان واجب الاذعان شویله واقع اولدیغی قانون مقرراوزره ییل [یوروینډن بورسه مدی ایله‌برمد بغدای وبرمد اربه النه وآلتی‌ای یوروینډن] انك نصفی النه
وسیل دکرمنلرندن یورودوکنه کوره النه و مقاطعه اعتباری رفع اولنه دیو قید اولنمشدر

قانون ولایت اناطولی وولایت روم برای حبوبات

حبوباتدن حنطه وشعیر وکاورس[٢] اولسه عشروسالارلق‌النورایسه

[١] عثمانلیلرجه قدیماً هربری دردرشنکدن مرکب یکرمی کیله‌یه « مدْ » تعبیراولنوردی . مد عربلرطرفندن‌دخی استعمال اولنمش‌ایسه‌ده مقدارجه مساوی دکل ایدی . متن قانونامه‌ده بروسه شهرینه منسوبیتی بیان اولنان مد عتیق کتب حسابیه وسائره‌مزده آیریجه بیان ایدلامش اولدیغندن بونك دخی تعریف اولنان مقداردن عبارت اولدیغی آکلاشیلیور .

[٢] یاخود جاورس . عربجه اولوب قره داری دیمکدر .

سکز مد غله‌دن برمد اولور هرمددن ایکی بچق کلی[١] اولو[ر] باقی
حبوباتدن نخود ومرجك وبقله وپنبه وکتان انلردن همان عشر النور
سالارلق النماز

وروم ایلنده کفره اولدوغی یرلرده تخیل عشری اکر دمتدن
النور ایسه یوز دمددن اون دمد واوچ دمد سالارلق النور

وپنبوقدن یوز لدره[٢]دن اون لدره اونده اوچ لدره سالارلق النور

وکتانده یوزدمددن اون دمد واوچ دمد سالارلق النور کتاندن
سالارلق النماز الامکرکه کتانی یومشدی ویره

کوکلدن[٣] وزغفراندن اونده وسالارلق یوق

والا ولایت سمندردده بررعیت یازلدوغی کویده زراعت ایلسه جمع
حبوباتدن همان عشر ویرر وسالارلق مقابله‌سنده باشتنه‌دن [٤] باشتنه‌یه
حرمنندن بچق لوقنه[٥] بغدای وبچق لوقنه اربه ویره

ولایت قرمانده واق سرای واورکوب ونیکده قاضیلقلرنده انده‌غی
ناحیه‌ده غلاتدن مالکانه ودیوانی دیو ایکی عشر النور داخی قرالر واردر

[١] یعنی کیله .

[٢] عثمانلیلرده « لدره » دنیلن وزن ایکی درلو ایدی . بری یوز درهم
ایدی‌که بوکا « قنطار لدره‌سی » تعبیر اولنوردی . قنطار قرق درت قیه‌دن
وقیه دخی درت لدره‌دن مرکب اولدیغندن بر قنطار یوز یتمش التی لدره ایدر
ایدی . دیکری یوز یکرمی درهمدن مرکب « وزنه لدره‌سی » اولوب هروزنه
اوچ بیك التی یوز درهمدن مرکب اوتوز لدره ایدی. ایکنجیسی بالخاصه حریر
کبی مواد غالیه‌نك وزننده استعمال اولنوردی .

[٣] یعنی کونلك .

[٤] جنوبی اسلاوجه‌ده ترلایه تسمیه اولنوردی . عثمانلیلرجه روم ایلیده
اهالیٔ خرستیانیه‌نك النده اولان باغ وباغچه وترلانك هرنه بردن باشتنه تعبیر
اولنوردی .

[٥] لوقنه دنیلن وزنه دائر اسکی حساب کتابلرنده ومجموعه‌لرده معلوماته
تصادف اولنه‌مامشدر .

وارکلی قاضیلغنده برعشر وقفه ونصف عشر دیوانی‌یه قید اولنمشدر
وقونیه قاضیلغنده ایکی قریه‌دن و نفس شهر سنورنده اکیلن غلاتدن
[صو بصاردیو] ایکی عشر النور غیری قراسنده عشر وسالارلق
النور و سالارلق بر [مد] غله‌دن ایکی کیله عشر النـدقدن
صکره بچق کیله داخی النور بومذکورلردن زیاده یملك ایچون و
غیری خصوصچون نسنه النماز وولایت مزبوره‌ده عشر کتان کهنه
دفترده عشر وسالارلق قید اولنمشدر ینه اول موجبجه‌النه اما تخم
رعیته ویرلسه رعیت ویردیکی کتانی یومشدیویره

ولایت رومده اربه‌دن و بغدایدن وطارودن هرجنسی آیرو حساب
ایلرلر بش مد اولیجاق یملك برپچق کیله النور بش مددن اون مد[ه]
چقجاق همان بواسلوب اوزره الورلر [اون] مده یتشجك اوچ
کیله یملك الورلر اون مددن نه‌مقدار تجاوز ایدرسه اوچ کیله‌دن زیاده
نسنه المیالر وبرکشینك چاچی [١] اون مددن دخی زیاده اولسه همان اوچ کیله
النور ارتق النمز بش مددن اکسك اولاندن نسنه النمز ولایت
مزبوره‌ده قانون بواسلوب اوزره جاری‌در

اما لواء بولیده وجغاده ومنکنده واون ایکی دیوانده وقبرسده
وارکلیده مدده اوچ کیله النور وخرمن حقی وسالارلق النمز ویران
شهر وبورلی واولوس وملك فلك‌الدین ویدی دیوان و حضر بك ایلی
ناحیه‌لرنده مدده ایکی بچق کیله النور ورسم خرمن وسالارلق النمز

خامس [رسم باغ وچایر]

باغ و چایر [٢] دونمنه بعض ولایتده اون اقچه وبعض ولایتده بش اقچه

[١] چاچ ذخیره کومه و ییغینی دیمکدر . آناطولیده الآن چچ صورتنده
مستعملدر . قدیم تورکجه‌ده یایلق وقوشمق معناسنه اولان چاچمق مصدریله بوکلمه
آراسنده مناسبت یوقدر .

[٢] بو قانوننامه نك کتبخانه‌لرده بولنان بعض مصحح نسخه لرنده چایر
کلمه‌سی یوقدر .

النوب وخدايقدن و حريملردن دخی عشرلرينه كوره كيم النور اما بعض يرلرده باغك دونمنه يديشر و بعض يرلرده سكزر و بعض يرلرده اوز اقچه النور

باغچه‌دن و باغدن عشر حاصل النمق قانون شرعه مطابقدر اما رعايايه [تكليف (١)] عشرده مضايقه اولوب دفع مضايقه ايچون عشر مقدارينه بدل مبلغ تخمين اولنوب خراج اعتبار اولنمش

باغدن دونم اقچه‌سی النميان يرلرده اوزم وغيری فواكه و بوستان يتشجك اوزرينه امين كشيلر الدوب قيمته دوتدروب عشرين الهلر

ودونم اقچه‌سی النان يرلرده اوزوم كسلدوكی وقت النه قبل الوقت النميه

ولايت منتشاده باغ دونميله دونمدن دونمه اعلاسی سكز وادناسی درت اقچه‌در

اما ولايت قرمانده غله‌دن ايكی عشر النان يرلرده باغدن و باغچه‌دن برنجق عشر النور ايمش صكره دركاه معلامه عرض اولنجاق بر عشر الماق مقرر بيورلمش

تيمار [و] وقف وملك اولان قرادن همان بر عشر النه اما وقف اولان قريه‌لرده عشر تمام وقفه النه وقفدن غيری‌ده بر عشر النوب نصفی مالكانه ونصفی ديوانی‌يه اوله سالارلق [ديو] نسنه النمز

وكافرك باغی اولوب شيره حاصل اولان يرلرده واكر شهرده واكر كويده سوباشی وسواری ايكی آی منوبوليه [٢] دوتوب سوجی‌سن صاته نرخدن زياده [يه] كوجله كافر اوزرنه براقميالر

[١] تكليف كله‌سی برينه المزده‌كی نسخه‌ده محلص وكتبخانه‌لرده اولان نسخه‌لرك اكثريسنده تخليص كله‌لری يازلشدر . مخلص وتخليص كله‌لريله جمله‌نك و معناسی آكلاشيله‌مديغندن يالكز بر نسخه ده يازيلان تكليف كله‌سی قبول ايدلمش وبوصورتله جمله‌دن معنا چيقارلشدر .

[٢] بوكلمه قانوننامه‌نك ديكر نسخه لرنده مناپوليه صورتنده محرردر . انحصار معناسنه اولان Monopole كلهٔ اجنبيه سنك لسانمزجه پك قديم اولدرق قبول ايدلديكی آكلاشيليور .

سوباشی ويا سواری منوپوليه دوتمك استيجك كافرك فوچيلرنی و كوپلرنی مهرليه‌لر بونلرك شيره‌سی صاتلمينجه هيچ كيمسه سوجی صاتميه وايكی آی منوپوليه ايچون بيلك قنغی آينی اعتبار ايدرلر ايسه اول كافردن النان اونده‌يه اول آيلرده صتالر

و اكرسوباشينك يا سوارينك بر ايكی آيدن سوجی‌سی ارتسه كوجله كافراوزرنه دوكميه مكر كافر ايل نرخنه راضی اولوب اله وكافر شيره‌سی قوريقاسنه [١] قويوب صقمق ايستيجك دفع الوقته براقيوب صقمغه دستور ويره‌لر و دستور ايچون نسنه الميالر قويه‌لر شيره‌سنی صقه تا كه ضايع اولميه

وكافر جبره‌سنی صقجق اوزرنه طوران آدم اول جبره [يی] ارايه باصلمادق قالديسه باصدوره‌لر جبره‌لرده اوزم قالمديسه صوقويوب قابنه قويسه آندن اونده وسالارلق الميه

وشيره‌ده‌يوز مدره [٢] ده [اون مدره] اونده اوچ [مدره] سالارلق النور

اما ولايت سمندره‌ده بر رعيت يازلدوغی يرده باغ دكسه عشرين ويردكدن صكره اوتوز مدره‌ده [بر مدره] سالارلق ويرور

واكر اخر تيمارده باغ دكسه عشرين صاحب زمينه ويروب سالارين كندو سپاهيسنه ويرور وبر رعيت بر غيری سپاهينك رعيتندن باغ السه عشرين و سالارلغن داخی اول يرصاحبنه ويرور

و كافر فوچی‌سن اچوب سوجی‌سن صاتجاق ادرنه مدره‌سيله اللی مدر[ه] ده بر مدره الـه

[١] بوكلمه ديكر نسخه‌لرده قوريتسه صورتنده محرردر . اسلاوجه اولان مذكوركلمه‌نك روم ايليده مستعمل برقابه علم اولديغی آكلاشيليور .

[٢] هجرتك طقوزنجی عصرندن اون ايكنجی عصرينه قدر تأليف اولنان بالجمله حساب كتابلرنده مدره ناميله بر وزن و اولچی كوريله‌ميور . بلكه قيه‌نك ربعی اولوب لدره ديه ياد اولنان وزن اوله‌رق سهواً بوصورتله يازلشدر. معمافيه قانوننامه‌نك بتون نسخه‌لرنده مدره ديه محرردر .

وشول چایرلرکه قورونوب چایر اوله کلمشدرکه هرکز زراعت اولنمز انوك کبی یرلردن که چوق اوتلوقلر حاصل اولور یوخسوللر تصرفنده اوله عرف پادشاهی مقتضاسنجه عشر ویره‌لر

ولایت مزبوره‌ده هر رعیت باشتنه‌دن باشتنه‌یه خرمن وقتنده بر عربه‌اوتلوق ویواکن[١] بر عربه‌اودون ویرور[لر] موسملرنده اوتلوق واودون المسه‌لر یدیشر اقچه اوتلوق ایچون و اوچر اقچه اودون ایچون النور

و ذکر اولنان ولایتده مسلمان باغلرینك هردونمنه درت اقچه النور

لواء ودینده هر مزوج کافردن دفتره اوتلوق‌حقی بشراقچه وبوستان رسمی ایکیشر اقچه یازیلوب تیمار اربابنك اوزرینه حاصل بغلنمشدر اسلوب دفتر تغییراولنماسون ایچون یکی دفتره مزوج یازیلوب خانه حساب اولنه

بر مزوج رعیت دفتر موجبنجه خانه‌دن خانه‌یه اوتلوغی اولان برعربه اوتلوق ایچون بشراقچه ویره‌لر ورعیت اوغلانلرندن شولکه دفترده مزوج [یازیلیوب] دفتردن صکره تزوج ایدوب کیرو باباسیله‌اولوب انتفاعی باباسی‌چفتلوکندن‌اولوب باباسی باشتنه‌سندن اوله ایل یازیلوب دفتر اولنجه علی‌حده رسم اوتلوق ورسم بوستان النمیه اما اسپنجه‌سی النه مکرشول کمسنه که دفتردن صکره تزوج ایدوب باباسندن ایریلوب باشتنه دیرلیك و دوزن ایدوب معیشتی باشقه اوله انوك کیبدن داخی اوتلوغی اولان بر عربه اوتلوق واوتلوغی اولمیاندن‌بش اقچه ورسم بوستان ایکیشر اقچه النه شویله بله‌لر

[١] نسخه‌مزده یواکن صورتیله یازیلان بوکلمه موقعنده قانوننامه‌نك دیکر نسخه‌لرنده پوزقده ، یوزکده کلمه‌لری محرردر . بوکلمانك هیچ بری جمله‌نك معناسنی اتمام ایده‌میور . مذکور کلمه‌نك یورکن ، کورکن اولمسی‌ده محتملدرکه بوحالده معنا آکلاشیلور واودونك جنسنی ایضاح ایدر .

[رسم قوان]

قوان دوردیغی یره تابعدر کیمك یرنده بال ایلر ایسه عشر انوکدر شول یرده‌که دفترده اقچه‌یازلمشدر اول‌النه وشول یرده‌کی اقچه یازلمامشدر عشر بلوپانلو [١] اون قواندن برقوان النه اما دفعاً للتضییق بعض مواضعده عشردن بدل اقچه تعیین اولمشدر

لواء حمیدده لواء خداوندکارده ولواء انقره‌ده قوان عشری صاحب رعیت اوزرینه قید اولنمشدر

اما عشر عسل بدلی هرقواندن‌بحیث‌الحاصل بعض‌ولایتده برقواندن ایکی اقچه النور و بعضنده قوان باشنه بر اقچه النور وبعض‌ولایتده بر رعیتك آخر سپاهی یرنده قوانی‌اولسه‌صاحب ارضه‌ایکی‌اوچ‌قوانه‌براقچه وصاحب رعیته ایکی قوانه بر اقچه ویرور

و بولی سنجاغنده قوان حقی اوائلده یره تابع اعتبار اولنور ایمش حالیا [رعیته] تابع اعتبار اولنوب حکم همایون ارزانی[قلنمشدر]راسی‌نه یایلر جهتی دیوقوانلقدن حالنه کوره‌بیورلمشدر [قیون] عادتی‌کبی که رعیته تابع اعتبار اولنور وقشلادوغی یره قشله حقی ویریلور

اما لواء حمیدده اوتلاق رسمی [دیو] صاحب ارض بعض یرده‌درت قواندن وبعض یرده اوچ قواندن براقچه الور

ولایت قرمانده قوان کیمك تیمارنده بال ایلریسه عشری اول تیمارك صاحبنه بیورلمشدر هر[بر] قوان باشنه ایکی اقچه رسم در

وشول قریه‌لرکه وقف اولا براقچه‌سی وقفه و براقچه‌سی دیوانی‌یه‌در

[١] نسخه‌مزده بلوپاتلو دیه‌اوقونیلان‌ودیکر نسخه‌لرده ایلوپاتلوصورتنده مقید بولنان‌بوکلمه‌نك معناسی آکلاشیله‌مامشدرمع مافیه‌اشبوقانوننامه‌نك‌یالکز برنسخه‌سنده « ایو وکملو » صورتنده یازلمشدر بوصورتده ایکنجی کلمه کومه لو صورتنده اوقونورسه برنجی کلمه‌یی‌توضیح ایدر وبوحالده معنا آکلاشیله‌بیلور .

و شـول قریه‌لرکه ملك اوله بر اقچه‌سی ملکه و براقچه‌سی دیوانی‌یه‌در
اما الناں اقچه عشر مقداری بال ایلین قواندن بیورلمشدر هیچ بال
ایلین قواندن امره مخالف نسنه طلب اولنمیه

ویرلو قیالردن ویرلو ارولردن هریل بال الورلرایمش واقع اولان یرلرده
سپاهیلر اوزرینه حاصل بغلندی ودفترده قید اولنمیان موقوفجیلرکدر

وطاغلرده باجیلر اولوب اغاج قووغنده بولدقلری و [یاهنوز] واقع
اولمش قیا قووغنده بولدقلری صید قیلنندر

وبعض مواضعده شویلکه قوان دوردیغی یرسنجاق بکنه‌متعلق یراوله
عشر قوانك ثلثانین صاحب رعیت وثلثین سنجاق بکی‌الور

[فصل سادس بادهوانی بیان ایلر]

بادهوا دیو دفتره قیـد اولنان رسم عروسی وجرم جنایتی وچفتلك
طاپوسی واویری طاپوسی وخارجدن کلوب قشلایانك دوتونی رسمی‌در
سربست اولمیان تیمارلرك نصف جریمه‌سی صـاحب رعیتك ونصف
آخری‌خارجدن دخل ایدن سنجاق بکلربنکدر ویاخود خارجدن دخل
ایدن‌سوباشینکدر ایکیسی بله تصرف اتدوکی یرده هر بریسی ربع‌تصرف
[ایدر اماولایت قراماده نصف اخر] شهزاده حاصلرینه یازلمشدر

ورسم عروسیه قید اولنان یرلرده داخی بوطریق‌اوزره‌دخل ایدرلر
کردك دکری ویر طاپوسی بولی سنجاغنده تیمار اربنك در سنجاق
بکلربنك وسو باشیلرك انلرده مدخلی یوقدر قیون حقی وجرایم
سنجاق بکی ایله سو باشینکدر صاحب تیمارك دخلی یوقدر مکرکه
تیمار سربست اولا ویا خاص قید اولنمش اوله
و رسم عروسان جهازلو قیزدن التمش‌اقچه‌در وعورتدن قرق‌اقچه‌در

فقیرلردن نصف رسم‌غنیه‌در ومتوسط الحالدن بین وبین‌در یرلوعورتك
نکاحنده و رسم عروسانه‌سنده طپراق [معتبر] در

کردك دکری رسمی باکره قیزدن رعیت صاحبنکدرا کا حکم اولنه
واکر سـوارینك قیزی چقسه کردك دکرین سو باشی اله سو باشیلق
الی التنده ایسه والا سـنجاق بکی اله یورکده لامکان اولدوغی
سببدن باکره ایله ثیبه انا نه تابع اولمقده بردر

ورسم نکاحك داخی اعلاسی بر دینـار وادناسی اون ایکی اقچه‌در
ومتوسط الحال ناکح ایله منکوحه حاللرینه کوره النور

وبرکمسنه کندونك مطلقه‌سن نکاح اتسه رسم نکاح النور اما رسم
کردك المق قانونه مخالفدر

ورسم‌مکاتب داخی ائمهٔ مجتهدیندن واقع اولان اقوال متخالفه‌اوزره
النوردی صکره‌دن اون یدی اقچه تعیین اولنوب رسم قسمت موارث
داخی بیکده یکرمی اقچه اوزره مقرر اولندی

[رسم قسمت بیانده‌در]

سفر سلطانی‌یه اشن سپاهی اشرلکن تقاعد اتدکدنصکره مادامکه
مذکور متقاعد آخره رعیت یازلمش اولمیه عسکریدر

وحضرت خداوندکار قوللری وجاریه‌لری مادامکه عسکرینك تحت
نکاحنده اوله‌لر بعدالاعتاق انلر داخی عسکریدر

وقضا وتدریس ومشیخت وتولیت ونظارت وسـایر انلرك امثالی
مناصبدن شولکه عتبهٔ علیایه ملازمت ایله ویریلورانلرك [اهلی] عسکریدر

وعسکرینك اولادندن شولکه بر درجه‌ده وکمسنه‌یه رعیت یازلمامش
اوله وزوجاتی‌که بالفعل تحت نکاحنده اوله وعسـکرینك قوللری‌که

بعدالاعتاق اهل عسکری خدمتنده اوله ومعیشتلری اهل عسکردن اوله وکمسه‌یه رعیت یازلمش اولمیه وشول رعیت قیزی‌که سپاهی‌یه نکاح اولوب مادامکه سپاهینك تحت نکاحنده اوله عسکری حکمنده‌در

بو ذکر اولنان کمسنه‌لرك رسوم قسمتلری قاضی عسکرکدر قاضی عسکر قسامی قسمت ایدوب رسم قسمتی قاضی عسکر ایچون اله

اما عسکری نکاح وعتاق‌نامه وحجت بابنده مختاردر قنغی‌جانبه دیلرسه اکا رجوع اید[ه] وهرکیمه مراجعت ایدرسه رسمن اکا ویره [دیو قانون مقرر ایدی] الحالةهذه عسکرینك نکاح وعتاق نامه‌لری قاضی عسکرلره تخصیص وتعیین اولنوب امر جلیل القدر شویله صادر اولدیکه انوك کبی عسکری طایفه‌سنك نکاح ویا عتاق نامه‌لری واقع اولدقده قاضی عسکر قساملرینه مراجعت ایدوب ورسمین قاضی عسکر ایچون اله‌لر واکر قساملری موجود اولمز ایسه داخی ولایت قاضیلری رسملرین الوب محکمه‌لرنده قاضی عسکر ایچون ضبط ایدوب صکره قسامه تسلیم ایلیه‌لر

اما حجت بابنده عسکری طایفه‌سی کیرو مختاردر قانون قدیم اوزره قنغی جانبه دیلر ایسه اکا رجوع ایده وهرکیمه مراجعت ایدرسه رسمین داخی اکا ویره

وطوغانجی‌که برات همایون ایله بالفعل طوغانجیلق خدمتنده اوله کمسه‌نك یازیلو رعیتی اولمیه اشر یایا ومسلم و جانباز ویورك وتاتار وویٓنوق طایفه‌لری داخی عسکریدر ولیکن انلردن شول [کمسنه‌لرکه] غنی اولوب رسم قسمتلری یوز ویا یوزدن زیاده اوله قاضی عسکرکدر ویوزدن اشاغه [سی] ولایت قاضیلرینکدر

وبونلرك اولادندن شولکه کرو بونلرك سلکنده اوله‌لر کمسه‌یه رعیت یازلمش اولمیه‌لر وزوجاتی‌که بالفعل تحت نکاحلرنده اوله انلرك حکمی داخی بونلرك کبی‌در

وطوغانجی بر کمسنه‌نك رعیتی اولوب رسوم رعیتی بالفعل ادا ایدوب

طوغانجیلغی برات همایون ایله ویاچفتلك تصرف [اتمکله] ویاخود عوارضدن معاف اولمغله اوله عسکری اولمز سائر خلق کبی در

وسپاهی قولی ازادلو اولوب سپاهی خدمتندن فراغت ایدوب حضور اختیار ایلیوب کاسبلر سلکنه منسلك اولوب اول طریقی اختیار ایتسه وبنوم جاریه‌لرمدن وسپاهی قیزلرندن شونلرکه رعیت طایفه‌سنه نکاح اولوب رعیتك تحت نکاحنده اوله‌لر وکتخدالر رسومدن وعوارضدن معاف و مجرد اللرنده برات [اولمغله] عسکریده داخل دکلدر

مناصبدن شولکه مجرد قضاة اعلامی ایله ویریلور ملازمته توقعی یوقدر جز [و] تسبیح وسایر وظایف کبی انلرك اصحابی [و] داخی یایا ومسلم وجانباز وتاتار بماقلری یاغجی وکوره‌جی [١] وقاضی نایبلری سایر خلق کبی‌در بو مذکورلرك رسوم قسمت ونکاح وحجتی ولایت قاضیلرینکدر

وعسکرینك زوجاتی عسکری وفات اتدکدن صکره طول ایکن وفات اتسه‌لر اتالری عسکری ایسه کندولر داخی عسکریدر واکر اتالری شهرلو ایسه ویا رعایا طایفه‌سندن ایسه انلر دخی اویله‌در

ومناصبدن شول [که] یومی اوچ اقچه ویا اوچدن زیاده [اوله انلرك] صاحبلرینك رسومی عسکریدن معدود اولوب قاضی عسکر قسامی قسمت ایدرلر ورسومن داخی قاضی عسکر ایچون تصرف ایدوب الورلر

وشول منصب‌که یومی اوچ اقچه‌دن اشاغه اوله انلرك اصحابنك [رسم] قسمتی ولایت قاضیلرینکدر ولایت قاضیلری قسمت ایدوب انلر اله‌لر

وبعض وقت ورثه صبی ویا صبیه اولسه ترکه‌یی قسمت اتدورمك استرلرمش ویا بعض کمسنه‌لر میت ایله ترکه‌ده مشترك اولسه‌لر کیر و نزاع اولورایمش بونلر داخی قانون مذکور موجبنجه عسکری قسمنده داخل اولدقلری صکره بونلری داخی قاضی عسکر قسامی قسمت ایدوب رسمن قاضی عسکر ایچون اله‌لر و مشترك اولان مالك شریك

[١] معدنجی یاخود معدنلرده چالیشان عمله دیمکدر

اخر حصه‌سی اکر عسکریدن دکل ایسه افراز اولنوب رسم قسمتی قاضی‌عسکر ایچون النه

وقرمان قاضیلری بر قاضیلغدن معزول اولسه‌لر اللرنده اولان سجلاتلری صکره کلن قاضی‌یه تسلیم ایلیوب الوب بله کیدرلر ایمش تسلیم ایلمکی الحاح ایده‌لر تاکه مسلمانلرك اموری مختل اولمیه

[رسم آغ]

ولایت قرمانده کهنه دفترده کوللر کنارنده اولان بعض قرا [یه] بر مقدار اقچه یازلمشدر هر ییل اول قریه‌لر [دن] بالق آولنسون کرك آولنمسون بروجه مقطوع اول یازیلان مبانی الورلر ایمش قانونه مخالف اولدوغی سببدن عشر ماهی قید اولندی نه مقدار اولنورسه عشرین الەلر زیاده تعدی ایتمیه‌لر

[رسم اوتلاغ]

قدیمدن قورونوب اوتلاغی رسمی‌النوکلمش یایلاقلرك عرف‌سلطانی‌یه موافق دفترده نیه رسم اوتلاق قید اولندی ایسه انی الەلر

انلرك ماعداسی چایر [لر] دن وقیر[لر] دن که بعضی‌حیمانه طایفه‌سنه یورد و بعضی شهرلویه خاصه و بعضی‌اخر سپاهیلره تیمار قید اولنمشدر و بعضی خالی وخارج دفتردرکه انلرك کبی یرلردن عمال وسپاهیلر اوتلاق رسمن الورلر ایمش قانون عثمانی‌یه مخالف ودفتر عتیقدن خارج اولدوغی سببدن انلره رسم اوتلاق قید اولنمدی المیه‌لر قیون رسمی الندقدن صکره طلب اولنمیه

ورسم اوتلاق قید اولنان یرلردن عادت قدیمه اوزره هرسوریدن بر اورته قیون الەلر

ورسم اوتلاق اولدن [اوتلاق] رسمی قید اولنان یرلردن النوب قید اولنمیان یرلردن النماز

وخارجدن سنجاغه کلن قیوندن رسم اوتلاق اعلا سوریدن بر قیون بهاسی یکرمی اقچه واوسطدن بر قیون بهاسی اون بش اقچه وادنا سوریدن بر قیون بهاسی اون اقچه اوله زیاده النمق شرعاً وعرفاً جایز دکلدر شویله بلنه

[رسم قشلاق]

بر تیمارده خارجدن‌قیون‌کلوب قشلسه‌اغرجه سوریدن بر ششك[١] قیون النه والچق سوریدن [التی] اقچه النوب زیاده نسنه طلب اولنمیه

[رسم بزیرخانه]

قرمان دفترندن غیریده بولونمدی انده داخی بو اسلوب اوزره یازلمش‌که ولایت قیصریه‌ده جاری اولان قانون اوزرینه یلده یکرمی بش اقچه قید اولندی زیاده طلب اولنمیه

[فصل سابع مسلّمه ویایایه‌متعلق احوالی بیان ایلر]

تکه ایلنده اولان مسلّملرك کهنه دفترلرنده درت بش [کمسنه باش]

[١] یاخود شیشك . ایکی یاشنده قوزی‌یه تسمیه اولنور.

مسلم یازیلوب [بنوبت] عساکر منصوره ملازمت ایدرلر ایمش برنیجه کمسنه‌لر بونلره رعیت قید اولنوب مشترك اولان کمسنه‌لردن برینك نوبتی واقع اولیجاق [مسلملك] یرده واقع اولان غله وباغ و قوان عشرلرین و دکرمن رسمن ورعیت یازیلان خانه‌لردن قرقدن اللی‌دن اقچه‌لرین الوب عساکر منصوره‌یه ملازمت ایدرلر ایمش صکره ولایت مزبوره درکاه معلامدن یازلمساغه امر اولیجاق مسلملر تفتیش اولنوب بعض اوجاقده اون و اون بش خانه و بعضنده قرق واللی خانه رعیتلری بولنوب مشترکارندن سفره کیدن کمسنه بورعیت یازیلان خانه‌لردن مرادلری اوزره بعضندن ایکیشر وبعضندن اقل خرجلق الورلر ایمش وتعدی ایدرلر ایمش بوقضیه‌لری درکاه معلامه عرض اولندقده هر اوجاقده اون بش خانه‌دن نقصان اولانی اتمام ایدوب وزیاده اولانی اون بش خانه‌یه بر اشکونجی وضع اولنمق مقرر اولدی ورسم چفت تعیین اولنوب کمسنه‌یه ظلم وتعدی اولنمسون‌دیو هر براوجاغك نقصانن تمام ایدوب وزیاده‌سنه [اون بش‌خانه حسابی اوزره] برر اشکونجی وضع اولنوب رعیت یازیلان کمسنه‌لردن تمام چفتلوسنه اوتوز ونیم چفتلوسنه اون بش وبناکه اون ایکی‌واهل کسب اولان‌مجردلره التی اقچه وایکی قیونه براقچه تقدیر اولندی

ومسلملرك‌قیون‌عادتی‌ایله بادهوالرینك‌نصفی‌وتمام‌چفتلوکدن [التیشر ونیم چفتلوکدن اوچر اقچه‌بعض یرده‌الای‌بکی وبعض‌یرده سوباشیلر وبعض یرده‌چری‌باشیلر الوب قیون عادتنك و بادهوانك نصفی مسلم اشکونجیلر وکدر

ولواء حمید ده هرمسلم اوجاغنده سکز طقوز نفرکمسنه بربرینه یماق قید اولنوب تمام عسکر منصوره ملازمت ایدرلر ایمش

ومسلم [لر] که دفترده یماق قیداولنمشدر بردن ایکیدن خدمته یرار اوغللری ویاخود قرنداشلری کندولری ایله بله اولورلر انلر داخی یماق قید اولنوب نوبتلرنده خدمت ایدرلر

وبریماق که پیر وفانی ویامعذور اولوب سفره اقتداری اولمسه ویرار اوغللری داخی اولمسه خدمته کیدنه مقدارنجه خرجلق ویرور

و[بر]اوجاقده مسلملك‌قانون قدیم اوزرینه بر رچفتلك یرلری واردر اول چفتلکده واقع اولان غلاتدن وباغدن وباغچه‌دن ودکرمندن کمسنه‌یه عشر ورسوم ویرمز واول‌یر صاتلمق‌وطاپویه ویرلمك‌جایز دکلدر و قیونلری عادتنه وباقی رسوملرینه کمسنه دخل اتمز واکرسپاهی یرنده زراعت اتسه‌لر عشرلرین وایکی‌دونمه براقچه یر رسمن ویرور[لر] و باغلری اولسه هر دونمه اوتر اقچه رسم ویرر[لر] سفر ویا خدمت واقع اولور ایسه خدمته کیدیجك یماق سایرلرینك غنیلرندن اللی و التمش و متوسط‌الحالدن اوتوز وقرق وادناسندن اون ویکرمی اقچه خرجلق‌الور وقیونلری وقوانلری وارایسه رسومن اول مسلملك یرده اولان غله‌نك عشرین الان الور والا اختیارلری و رضالری بربرندن نسنه المیوب نوبتی اولان کندو خرجلغی ایله کیدر

ومسلملك‌بادهواسن‌الای بکی‌ایله چری‌باشیلری بطریق‌المناصفه‌تصرف ایدرلرایمش شمدیکی حالده مسلمه مستقل سنجاق‌بکی نصب اولنوب الای‌بکی حصه‌سن سنجاق بکی تصرف ایدر

ومسلم اشکونجیلرینه بعض یماقلرندن اللی شر اقچه خرجلق وضع اولنمش چفتلك داخی تصرف ایدرلر اوچر نفردر وبعض دوردردر بواسلوب اوزرینه یازلمشدر چفتلکدن اولان حاصلی هر قنغیسی اشرایسه اول تصرف ایدوب اشمینلردن سایر یماقلر کبی اللیشر اقچه خرجلق وعشرین الور و بعض وقتده حاجت اولوب اوچی ویا دردی بله اشر ایسه چفتلك حاصلنی و یماقلرك اللیشر اقچه خرجلوغنی علی‌السواء تصرف ایدرلر

مسلمك ویماقلرك کردك دکری وقنلغی سنجاق بکنه قید اولنمشدر نصفی چری باشیلرینکدر ونصفی سنجاق بکلرینکدر

يماق مجرد اولسه يكرمى بش اقچه خرجلق ويرور

ونفس سمندره‌ده مسلم قيد اولنانلر عشر ويرمزلر اما باغلرندن حاصل اولان [خمردن] فوچى باشنه سنجاق بكى ايچون اون ايكيشر اقچه ويرور وشول مسلملركه بر يرده باغلرى واردر ير آسى نه عشرين ويردكدن صكره خمرين شهره كتورسه فوچى باشنه التيشر اقچه رسم النور

[احوال پيادكان]

هر اوجاقده التى ويدى نفر كمسنه بر برينه يماق قيد اولنوب [بنوبت] عساكر منصوره خدمت ايدرلر

بر يماق يازيلان يايانك بردن ايكيدن خدمتيارار اوغللرى وقرنداشلرى واردر كندوايله بله اولورلر انلر داخى يماق يازيلوب نوبتلرنده خدمت ايدرلر

يايالق قانون قديم اوزره برر چفتلك يرلرى واردر اول يرده اولان غله‌نك و باغك ودكرمنك عشرينه ورسمنه كمسنه دخل ايتميوب كندولر تصرف ايدرلر اما اول يرك صاتلمه‌سى طابويه ويرلمسى قطعا جائز دكلدر وقيونلر[ى] عادتن داخى ويرمزلر

بر ياياكه پير وفانى ومفلس اولوب سفره اقتدارى اولمسه على قدره كيدنه خرجلق ويرور والا پير ويا معذور اولوب غنى اولوب كندو وارمغه قادر اولمسه يرينه بدل دوتر

ويايالر سپاهى يرنده زراعت اتسه عشرلرين ويروب ايكى دونمه براقچه ير رسمن ويرورلر

ويايا سنجاق بكى كندويه متعلق اولان يايالردن هر اوجاقدن بغداى واريه اقچه‌سى ديو قرق اقچه وسفره وارميوب يرينه بدل دوتان يايالردن بدل اقچه‌سى ديو اوتوز اقچه الور

ومذكور سنجاقده اولان يايالرك جرم وجنايتنه وكردك رسمنه ويايالر دوتديغى وشق وقپلان دريسنه يايا سنجاغى بكى متصرفدر

يايا باشيلرينه متعلق اولان يايالردن يايا باشيلرى هر اوجاقدن بغداى واريه اقچه‌سى ديو قرق اقچه الورلر

يايانك باد هواسنه يايا باشيلرينك دخلى يوقدر

و يايانك رسم جرم وجنايتى رسم عروسى اوجاق تخيلى يايا سنجاق بكينكدر اول متصرف اوله

ويايانك بدلى مطلقا جائزدر ويايا سنجاق بكلرى [كندو] ادملرينه يايا اقچه‌سن اليوروب بدل اتمك اولميه

و يايايه سفره وارمدك ديو ويا سفره كيچ كلدك ديو [پيرسن ويا] اوغلان سن بدلك قبول ايتمزين ديو ومقدمدلك وسقالق وبوغاسى [وبكنندك] اقچه‌سى ديو اقچه‌لرين الورلر ايمش اول نسنه‌لر بدعتدر قانون دكلدر

ويايا طايفه‌سى غيبت منقطع ايله غايب اولوب اله كرميوب اله كلمسى ممكن اولمدوغى معلوم اوليجاق اوجاقده [يايا] برداخى [اوله‌جق] اولور ايسه چفتلكنك جميعنى اكا تسليم ايدوب اول مملكتك قوللغن اول بركشى ايدر

اما [يايانك] وفاتى وياخود غيبت منقطع ايله غايب اولدوغى معلوم اولميوب بولنمق احتمالى اولسه اكر خاص يايالردن ايسه بولماق ونوبتنده اكا تكليف خدمت ايدوب اشدورمك يايا سنجاغى بكى اوزرينه‌در و اكر خاص يايالردن اولميوب يايا باشنه [متعلق يايا] ايسه مادامكه غيبت منقطع ايله غايب اولدوغى ويا وفاتى معلوم اولمايجاق بولمق نوبتده سورمك يايا باشينك اوزرينه لازمدر

ويرلو يايالردن هر قنغيسى كه چفتلكلرين قيوب قاچسه سنجاق بكنه واجبدركه اول قاچان يايايى هر قنده ايسه بولوب طوتوب كيرو يرينه كتوره

واول ولايتك قاضيلرى داخى سنجـاق بكينك صورت دفترنده مسطور اولان يايالردن تيمـارلرده وملكده ووقفده فى‌الجمله هر قنده‌كه وارايسه انلر داخى‌قاچان‌يايانك كچوروب يرينه كتورمسنده معاونت ايليه‌لر اهمال ومساهله اتميه‌لر والا معاقب اولورلر وهم يساق ايده‌لركه يايايه كمسنه مانع اولميه وكزليه وارالرينه كيرميه والا يايايه اوليجاق سياست انلره اولور

اما سنجـاق بكى ادمى داخى يايانى بولدوغى يردن كچوروب الوب كيدوب يازلدوغى چفتلكه ايلدوب نوبتنده قوللغن اندوره اقچه‌سنى الوب صالو ويرميه

اكر بونك كبى نسنه [لر] اولورايسه‌قاضيلرمنع ايده‌لر منعله‌ممنوع اولمزلرايسه يازوب‌دركاه معلامه‌بلدوره‌لركه حقندن كلنه واكرقاضيلر اهمال ايدوب بلدورميوجك اولورلرايسه منصبلرى الناغله اولمايوب انواع بلايه اوغرايه‌لر

سنجاغى چكيجيسى وسنجقدارى يايادن اولسه جايزدر

ويايا سنجاغى بكنه متعلق يوه وقاچقون بابنده داخى قانون شونك اوزرينه‌دركه ياياسنجاغنده دوتولان يوه وقاچقون يايا سنجاق‌بكنك اوله

[سياست پيادكان]

سفره وارميان يايانك يسـاغى قضاة معرفتيله تفتيش اولنوب شول ياياكه سفره كلدكدن‌صكره‌خدمتى‌تمام اولمدين دستورسز [قاچوب كتمش] اوله وياخود سفره كيدركن يولدن دونوب [قاچوپ] كيده وبونك كبى ايشى‌عادت ايدوب بر ايكى [اوچ] دفعه اتمش اوله انى صلب ايده‌لر

وشول يايا دنكه بونك كبى ايش [متعدد واقع اولوب]عادت ايدنمش

اولميه انوك كيبلرك داخى قاضى معرفتيله كيمنك بورنن يبروب وكيمنك قولاغن كسه‌لر

وشول يايا‌كه سفره وقوللغه [١] كچ كله انلرك صقالن كسه‌لر

ويايانك يساغنه هيچ احد مانع اولميه واراسنه كيرميه [والا] انواع بلايه اوغرايه

وسياسته مستحق اولان يايايه ذكر اولنان موجبجه سياست ايده‌لر نسنه‌سن الوب صاليويرمك اولميه

ويايانك سياستنده شوالكى قوللق قصورى ايچون سياستدر يايا سنجاغى بكينكدر اتلو سنجاغى بكينك اكا دخلى يوقدر

اما يايانك شرعى كناه غليظى اولوب سياسته مستحق اولسه‌كه صلب اتمك ويا قطع عضودر قضاة حكم ايدوب حجت ويردكدن صكره سياست اتلوسنجاغى بكينكدر اما يايا سنجاغى بكى‌معرفتيله‌ايده داخى‌يايادن قنايوب [٢] جرم جنايت الميه مسلمده دخى بوسياست جاريدر

[باب ثالث]

[يدى فصل اوزرينه ترتيب اولنوب رعايايه مختص احوال بياننده وضع اولندى]

---

[١] « قوللق » عسكرك ومأمورين سائره دولتك ايفا ايده‌جكى و ايتديكى خدماته مخصوص بر تعبير رسمىٔ قديمدر .

[٢] كلهٔ مذكوره قانوننامه‌نك نسخ متعدده‌سنده بوصورتله يازلمشدر. مفاد افاده‌دن شمدى ديت طلب اتمك معناسنه مستعمل اولان قان ايستمك مصدرينك مقابلنده قوللانيلديغى آكلاشيليور . حالبوكه توركجه‌ده معناى مذكوره موضوع اولان قنامق كلمه‌سى يوقدر. بلكه‌ده قاندرمق مقابلى اولان قانمق مصدرندندر.

[فصل اول بر رعيتك رعيتلكنه متعلق قضايايى بيان ايدر]

بر رعيت فوت اولوب صغير اوغلو وچفتلوكى قالسه صغير چفتلكك عهده‌سندن كليجك اتاك چفتلكيدر ديو سپاهى رسم چفت طلب اتميه صغير بيوينجه اخره ويروب زراعت اتدورب قوللغن چكدوره حتى صغيرك وكيللرى چفتلكك حقندن كله‌بلورز ديو طلب ايده وزدينلرك اوزرلرينه قيداولنه باشريمزز [١] ديو قبول اتمينلره يازليوب صغير بيوينجه سورمكى ملتزم اولانلره يازيله

صغير چفتلكه يرادقدن صكره اتاسى چفتلوكى هركيمك النده بولنوب طابويه داخى المش ايسه حاصلن تصرف اتمشدر قانون سلطانى موجبنجه چفتلك ينه صغيره حكم اوله

و اوكسوزدن طابو المق يوقدر زيرا اتاسندن قالمش يرى ملك موروث كبى اعتبار اولمشدر

ورسم چفت بغايت [خاص] بنبه بتر وياخود [صو] بصاريردن ايكى دونمه‌بر اقچه‌واوسط‌يردن‌اوچ‌دونمه‌براقچه‌وادنايردن‌بش‌دونمه‌براقچه [الته خاص يردن يتمش سكسان دونم [و اوسط] يردن يوزدونم و [ادنايردن يوز اوتوز و] يوزاللى دونم يربرچفتلك‌اعتبار اولنمش

وبر رعيت زراعته‌قابل‌يرنى‌اوچ‌يل‌بوزقومار (٢) [سپاهى‌يه] ضرردر اول ضررى‌دفع اتمك ايچون اول‌اوچ يل بوز قالان يرى‌صاحبنك الندن

[١] بجرمك ، تسويه اتمك معناسنه اولان باشارمق مصدرندندر

[٢] برترلانك قابليت زراعيه‌سنى تجديد ايچون اجرا اولنان ديكلنديرمه عمليانته بوز قومق تعبير اولنديغى كبى ترلايه دخى اوحالده قالديغى مدتجه‌بوز تسميه ايديلور . تعبرات مذكوره الآن آناطوليده مستعملدر . برده‌بوزاغيلق تعبيرى واردر ، بونك معانئ مختلفه‌سندن برى ايشلنمامش خام وچاليلق حالنده اولان اراضى اولديغى كبى ديكرى‌ده اوچ سنه ايشلنميوب حيوان‌رعى اولنان ترلادر . مذكور اراضى وترلايى زراعته قابل حاله كتيرمك ايچون ياپيلان عملياته بوزاغيلق بوزمق دنلور. بوزقير تعبير مخصوصى باشقه در .

الوب غيرى كمسنه‌يه طابويه ويرمك عرفاً قانون وجايزدر

اما طاغ و [قيريرلر] اولوب وياخود هريل صو بصوب وزراعته قابل اولميوب بوز قالسه [الوب] غيره ويرمك ممنوعدر زيرا زراع طرفندن تقصيرات [متواليه اولمامشدر]

ورعيتك چفت اوكوزى مصلحتى ايچون وخرمن يرى ايچون برقاچ دونم يرى بوز قويوب مرعى‌ادنمك ممنوع دكلدر بوسببله‌نقدر زمان بوز قالسه طابويه ويرلمز

قديم‌الزماندن شهرلونك واهل قرانك طوارلرى خصوصيچون اورو(١)[سى] ايچون‌وضع‌اولنان‌يرلركا كلمايى‌وقوروتماسى‌ضررعام‌اولديغى سببدن منع ودفع اولنمشدر

وعورت ارى يرنده بوز قومايوب عشرن ورسومن ادا ايلسه‌الندن المق حيفدر اتميه‌لر

ودفترده مسطور اولان وساحل يازيلان‌چفتلكلر محلول اولوب‌رعايا اراسنده نابديد اولسه احياسنه ورسومنه ملتزم اولان رعيته ويرلوب هركيمك النده اول چفتلكدن ير بولنورسه حاكم الوقت اولان حكم ايدوب‌اليويروب اول‌چفتلوكى احيا اتدوره اكر طابويه دخى الدق ديرلر ايسه دعوالرى مسموع اوليه

ورعيتدن تكرار عشر شول كمسنه‌دن‌النور [كه] كندو سپاهيسنك تيمارنده [كى چفتلوكى ترك ايدوب واروب غيرى يرده] زراعت [ايده اماسپاهيسنك تيمارنده زراعته] قابل ير [ى]اولمديغى تقديرجه‌غيرى يرده زراعت ايدن كمسنه‌دن تكرار عشر المق حيف ونامعروفدر كافرده

[١] اوروم‌رعى معناسنه اولديغى كبى اطرافى ديوار ويا چيت وياخود ايپله آيراش‌محله‌دخى‌دينور . متن قانونامه‌ده‌كويلر اطرافنده‌اولان‌مرعى‌مراداولنيور . قانوننامه‌نك نسخ سائره‌سنده بوافاده « ... طوارلرى اوروسى ايچون وضع اولنان ... » صورتنده‌در ، كه دها زياده طوغريدر .

داخی بوقانون جاریدر   عشری صاحب ارضکدر

اما ولایت سمندره‌ده بررعیت اکر یازلدوغی یرده زراعت اتمیوب غیری سپاهی یرنده زراعت اتسه نصف عشر صاحب ارضه و نصف اخری بدل سالاریه بیله کندو سپاهیسنه ویریر

وچفت قید اولمیانلر چفته وچفتلکه مالك اولسه رسم چفت النور بوبابده‌اعتبار چفتلك مقدارینه جائزدر چفتلك مقدارندن زیاده یرتصرف ایدن کمسنه زیاده‌سنده خارج [رعیت] کبی رسم ویرور

پیر اولوب ویاخود فقر وفاقه عارض اولوب چفت‌وچفتلکی الندن کیدن کمسنه‌دن رسم چفت المق حیفدر خصوصا که الندن کیدن یرمعمول اولوب رسوم حقنده نقصان کلمه‌مش اوله

وسپاهی‌دن چفتلك طوتان رعایادن رسوم تمام چفتلودن تمام چفت رسمی ونیم چفتلودن نصف رسمی النوب نصفندن اقل اولان یرلردن اکر اراضی سقیه‌دن اولوب ویاخود ایو خاص یر اولسه هر یل زراعت اولنوب حاصل ویرسه ایکی‌دونمه براقچه رسم‌النور واکر متوسط الحال اولسه اوچ دونمه براقچه رسم النور وادنا اولسه درت بش دونمه براقچه رسم المق قانونه مطابقدر   زیرا خاص یردن یتمش وسکسان دونم یر ومتوسط‌الحالدن یوزدونم وادنا یردن یوز اوتوز یوزاللی دونم یرچفتلك اعتبار اولنور [١]

دونم داخی خطوات متفارقه ایله طولاً وعرضاً قرق خطوه‌یردر

ورسم‌چفت وبناك اوایلده خرمن وقتنده النور ایمش شمدیکی‌حالده مارت اینده المق قانون مقرر اولنمش

وشهرلرده شهرخلقندن شهرسنورنده اکین اکسه‌لر بوخصوصده امر عالی‌شویله صادراولمش‌که وقف وملك اولان یردن غیری‌تیماراولان یرده اکسه‌لر بتون چفتدن و نیم چفتدن نقدر یر دوتر ایسه [یر] مقدارنجه

[١] جفتلك اعتباری حقنده یوقاریده دخی ایضاحات ویرلمش ایدی .

چفت رسمن ویره‌لر   اما چفتلرین بوزوب فراغت ایدرلر ایسه چفت رسمی یازلمامشدر [طلب اولنمیه]

ولایت قرامانده شهزاده‌یه خاصه قید اولنان غله‌لردن اورتاقچی اولانلره بکلکدن تخم ویریلوب اندن حاصلن مناصفه‌ایده‌لر   [مکر]که کندو تخمیله اکمکی طلب ایلیه   اختیارلریله طلب ایتمینجه جبر اولنمیه

واورتاقچیلر نصف حاصلن بکلکه ویردکلری جهتدن مملکت‌عثمانیه‌ده مطلقا عوارض‌دیوانیه‌دن معافلردر   بکلربکیلر وقاضیلر اسلمیوب انلری عوارضه بله قاتارلر ایمش انلردن عوارض مرفوعدر عوارضه قاتمیه‌لر

وشهرلرده اولانکیله [رسمی] رسم تیمارده قید اولمیوب الچیلر ایچون وقاپودن کلان قوللر ایچون تعیین اولندی   اللرنده اولان حکملری موجبنجه ول اقچه‌دن قاضی معرفتیله خرج ایده‌لر وباقی نه قالور ایسه صاحب تیمار متصرف اوله

والچیدن هر قنغیسنك النده حکم همایون اولوب [انوك ایچنده] اتمك ویمکدن و یچکدن و یمدن واولاقدن [وقولاوزدن]وغیریدن هرنه قید اولندی ایسه انی ویره‌لر زیاده نسنه ویرمیه‌لر   واکر نسنه امر اولنمدیسه همان اوده [ویره‌لر] هر نه حاجت اولور ایسه کندو یانلرندن صاتون الوب کمسنه‌یه زحمت ویرمیه‌لر ایدرلرسه درکاه معلامه اعلام ایده‌لر

ورعیت کندو کتسه طامی و چولی سپاهینکدر   سواری قووسه طامی وچولی رعیتك اولور

وبر رعیت فوت اولوب اوغلی وقیزی قالسه جمیع چفتلك اوغلی النده اوله قیزینه حصه یوقدر قیزی داخی بنومده حصه‌م واردر دیوب حصه طلب ایتمیه

ورعیت سپاهی عشرینی انباره ایلدوب وحصارارنلرینك حصاره ایلتمك رعایا اوزرینه بدعت معروفه‌در اما مسافه بر کونلکدن زیاده اولسه دفعا للحرج تکلیف اولنمیه دیو امر اولنمشدر

واورتاقجیلره حاصل کتورلمك تکلیف اولنمیه همان کویلرده اولان انبارە ایلده‌لر

وقانوننامه‌لرده رعیت سواری‌یه اویابو ویرمك‌مدفوع اولنمشدر همان حاصل اولان عشرلرین قویاجق انبار یاپوویرمك رعایایه تجویز اولنمشدر

وبر رعیتك [الندە] چفتلکی اولسه‌بروسه مدیله‌درت مد تخم اکمك هریل بورجی‌در هیچ اکمدوکی یلده اللی اقچه اکمدوکیچون النه بروسه‌مدیله ایکی [مد] اکسه یکرمی بش اقچه النه وعلی هذا اما درت مدتخم تمام اکدکدن صکره غیری صنعت اشلر ایسه داخی تعرض اولنمیه

وتیمار ارلری وعمال خرمن اولچمکدن نسنه المق ایچون تأخیر ایدرلر ایمش اول بابده بر هفته توقف ایده‌لر اکر کلوب اولچمزلر ایسه کویك امامی وکتخداسی ویرار ادمیلری معرفتیله خرمنین اولچدوروب انبارینه قویه تیمارارى وعامل بنوم معرفتممز اولچدك دیو اول کمسنه‌ی انجتمیه‌لر انجدورلر ایسه قاضی منع ایلیه

و بعض رعایانك چفتلکلری دفترده یازولدوغندن تفاوت فاحش ایله زیاده اولسه شو یله‌که برچفتلك یازیلانك بربچق چفتلك اولسه نیم یازیلانك هربری چفتلك اولسـه دفتردن زیاده رسمنه التزام کوستروب حقندن کلور ایسه دخل اولنمیه ابقا اولنه [رسمنه] ملتزم اولمزایسه زیاده‌سی قاضی معرفتیله چفتلکی اولمینه ویرله

و بعض یرلرده چفتلك قلیل اولوب یوقاروده ذکر اولنان چفتلك مقدارندن اکسك اولوب اما اولانجه یری حاصللو اولدوغی اجلدن کهنه دفتر موجبنجه بتون‌چفت ونیم‌چفت‌اولنمشدر چفتلکوم اکسوکدر

دیو نزاع ایدرلر ایسه مسموع اولمیه دفتر موجبنجه عمل اولنه

ومسجد وقفن تصرف ایدن ائمـه‌دن رسم چفت رفع اولنوب دفترده حاصل یازلمشـدر عورض خود مطلقا ائمه‌دن مرفوعدر امام اولدقلری زمانده تکلیف اولنمیه

وقف یرلرده اوتوران رعیتلرکه اوزرینه دیوانیه داخی وضع اولمش اوله جابئ وقف اولان [خرمنلرین] اولچوب عشرلرین اخراج ایلینجه‌رعیت حاصلن خرمن یرندن کتورمیه اکر کتورر ایسـه تهدید ویساق اولنه‌که وقفك حاصلی ضایع اولنمیه

وخارجیات امر[ی] بادشاه عالمپناه حضرتلرینه عرض‌اولنوب شویله بیورلمش‌که خارجدن اکن کمسـنه‌لرکم کرکسـه اولسونلر اکدوکاری یرلرك صاحب تیمارلرینه‌تمام رعایا کبی رسوم‌عرفیه ویره‌لر چاچلری‌اولچوب مدده ایکی بچق کیله النـان برلرده بونلر داخی [ایکی بچق کیله ویره‌لر اوچ کیله النان یرلرده بونلرداخی] اوچ کیله ویره‌لر فی‌الجمله مقاطعه اعتباری بالکلیه مرتفع اولوب عوارض اولسه داخی اکر سـپاهی داخی یرینه کوره بی نزاع بلاسن چکه‌لر رعایادن امتیازلری کردك دکری صورتنده و [اخذ] و ترك اختیار[لر]نده اولمق امرنده ظاهر اوله هرخارج‌که بووجهله النده‌کی یرك بلاسن چکه صـاحب تیمار اولان انك یرنی خارج سن دیو نزاع ایدوب الندن المیه مکرکه رعیتك یره ضرورتی اوله اشبو معنا برله‌که ادینه یر یازلمش اوله اما النده هرکز یری اولمیه حتی [تکمیل] ناقص خارجیانه تعرض ایتمکه سبب اولمز

ورعیت‌ادنه یرکه یازلمشدرا کرازا کرچوق‌یازیلان یازی‌یه‌کوره بلاسن چکمك کرك بو نقصانك تکمیلی ایچون خارج الندن یر الوب اکا ویرمك اولمز اما محلولاتدن وقییدن و بوجاقدن وطاشدن و بایردن تکمیل اولنسـه اولور زیرا اکثر بودرکه انك کبی النده یری از

اولوب ادینه یر یازیلان اختیاریله الومده بومقدار یروارددر دیو یازلمشدر
صکره غوغا ایدوب یازیلان مقدا ی یر دوتمقلغیچون اول سببدن
غوغاسنه اعتبار اولنمیه

ماشول خارجلر که رعیتك اوله کلان مزارعی [زراعلرندن] ضرو تی
وقتنده صاتون الوب وسپاهیدن طابولیوب ویا دفتروقتنده ادنا مناسبت ایله
ادینه یازدروب مرعی وقوری یرادنمش اوله وصاحب تیماراولنه اوایلدن
اولی کلان منفعت یتشمز اوله ونقدده وغلهده [معتدبه] نسنه واصل اولمز
اوله انوك کبیلر [ه] تعرض اولنوب اللدن النوب رعیتهویرلسه اولور

وتیمارلردن متفرق اولان رعایایی جمع اتمك قانوندر اما اون
بش یلدن زیاده متمکن اولوب طورانی قالدورمق رفع اولنمشدر وشهرده
یکرمی یل متمکن اولانی اول اوتوردوغی شهره [یازمق] بیورلمشدر و
استانبولده برکمسنه متمکن [اولسه] کوچرلك ممنوعدر

سورکون قیزنی سورکونه نکاح ایدهلر اخره نکاح ایتمیهلر سورکون
طایفهسی اخره واروب بکلکدن ویاغیری یرده ایش دوتماق وعمل المق
اولمیه استرلرایسه قبول اولنمیه وسورکون ایچون احکام شریفه
یازلملو اوایجاق کاغدی پادشاه حضرتلرینه عرض اولنه

ورعیت نسلندن برکمسنه برشهرده اون بش یل توطن اتسه اما
[بو خصوص] رعایا دفترنده مقید اولمسه انوك کبی کمسنه رعیت دفترینه
قید اولنمیوب شهرلویه الحاق اولنوب شهر اوزرنده یازلماق قانون جدید
اولمشدر

اما سمندره ولایتنده یرلر [ندن قالقوب] پراکنده اوتوران رعایادن
سپاهیلر مخیردردیلرسه محلنه کوره تمام عشرویا نصف عشرالوب یا چفت
بوزان رسمی یتمش بش اقچه الور

ودربند بکلمیوب اخر کویده اوتوران دربند کافرلری داخی سایر
رعایا کبی در

وسپاهیلره خاصه قید اولنان چایرلرین رعیتلری [بچیویروب] یرنده
یغارلر اوینه کتورمزلر

وبر رعیتك غیری سپاهی کوینده خنزیری یورویسه رسمنك نصفنی
کندو سپاهیسی ونصف اخرین صاحب زمین الور وبوغزلدوغی وقت
خنزیر باشنه سپاهیسنه براقچه ویرور

وسپاهیلره افلاقلردن ووینوقلردن مزرعهلری ایچون یازیلان اقچه
خرمن وقتنده النور

وهرسنجاقدن طوتلان قپلان و وشق دریلری یاریسی سنجاق بکنه
متعلقدر مکرکه یایا و مسلم طوتمش اوله انلرك طوتدقلری داخی کندو
سنجاق بکلرینکدر

وطاغلرده بتمش خدایی اغاچلر صاحب تیمار وصاحب ملك دستوریله
برنسنه جك تشریف ایدوب اشلسهلر اول اشلیهنك ملکی اولور یلدن
یله کندو دوشوره عشرین ویره وغیریلر انك اذنسوز دخل ایلمیه

و طاغلرده و اورمانلرده بتمش اودونلر اوتلر وخدایی بتمشلرکه
اشلنمامشدر مباح الاصلدر کیم دیلرسه دوشوره انوکدر مکرکه
قورینوب ضبط اولنوب بجرمکله حاصل اولمش اوله عرفله کیمك تصرفنده
ایسه اول دوشوره غیریلر اکا دخل ایتمیه

[فصل ثانی کفرهیه مخصوص احوالی بیان ایدر]

سواری اوزرینه حاصل یازلمش هرقنده بکلك باغ وار ایسه رعیتلری
یلده اوچ کون اشلیهلر بکلك باغ اولمیان یرلرده اشلمیه [لر]
وکافردن قانون و دفتر سلطانی موجبنجه حقلرین الدقدن صکره

اتلرن و قکلو[١]لرین کوجله اولاق دوتمیه‌لر کندولره کوجله ایش ایشلتمیه‌لر

وتیماردن رعیت اولمیـوب خارجدن زراعت ایدر کافرلر عشرین صاحب تیمارك کویده اولان انبارینه ایلده‌لر

دار الحربدن کلان کفره‌دن برکمسنه بنوم ممالك محروسه‌مده وفات ایدوب بعد اداءالدین ترکه‌ی قالسه اول ترکه قاضی معرفتیله‌یازیلوب دفتر اولنوب ضبط اولنه اکر میت مذکور ایچون دعوای وراثت و[یا] دعوای وصیت اولوب مسلمان شاهده ضرورت اولوب و کافر شـاهد اولوب وصیته ویا وراثته شهادت ایدرلرایسه شرعاً جایز اولدوغی سببدن قبول اولنوب نوجهله شهادت اولمش ایسه مقرر دوتیله نزاع اولنمیه

اکردعوای وراثت ووصیت اولمزایسه‌اول ترکه نقدرواریسه قاضیلر معرفتیله ضبط و حفظ اولنوب امین‌ومصون یرده دوروب بیت المالجینك وغیرینك اکا[دخلی] اولمیوب‌صکره اول‌وفات‌ایدن‌کمسنه‌نك ولایتندن اول ترکه ایچون ادم کلیجك کلان ادم ومکتوب قاضیلر یازدوغی ترکه دفتریله درکاه معلامه عرض اولنوب قپودن امر ایدوب تفتیش اولنوب کلان ادم وفات ایدن کمسنه‌نك ولایتندن‌اولوب وکاغد داخی بکلری‌کاغدی اولوب اول مصلحت ایچون کلدوکی ظاهراولیجاق حکم شریف ویریلوب اول ترکه اول کلان ادمه تسلیم اولنوب کوندریله

و[هم] کفرهٔ مذکوره متوفی اولدوغی یرده قضـاة قسمت ایدوب میراثلرینه قاریشوب حربی کافر ترکه‌سندن رسم قسمت المق اسـترلریمش المیه‌لر

[١] قاکلو یاخود قاغنی آناطولینك بعض یرلرنده‌الآن‌مستعمل‌ایکی‌تکرلکلو آرابه‌یه تسمیه اولنور . متن قانوننامه‌ده مطلقا آرابه مقابلنده استعمال اولنمشدر .

[فصل ثالث عزب ایچون تعیین اولنان قانونی بیان ایدر]

هربار که ممالك محروسه‌دن عزب یازلملو اولسه قاضیلر وسو باشـیلر اول خصوصچون واران حکم شریفك مضمونته نظر ایدوب رئیسـلره واوده باشـیلرینه وعلمداران وعزبه هرنه بیورلمش ایسـه امر شریف موجبنجه بیقصور ویرله ضبط ونقص اولنمیه

ویازیله‌جق‌عزب‌بابنده داخی هربر محله‌ده عزب بیورلدقچه یوقلنوب محله امامی وکتخداسی معرفتیله تعداد ایدوب و هر برینك قدرتن معلوم ایدینوب قپودن‌ویریلن‌اقچه‌دن غیری خرچلق‌ویره‌جك اقچه‌که[هر]عزب ایچون نهایتی اوچ یوز اقچه‌درکم فرضا برمحله‌دن اون عزب چقملو اولسه اوچ بیك اقچه اولور ائمهٔ محله وبالفعل برات همایون ایله اولان اهل‌منصب اسـتثنا اولندقدن صکره نه مقدار کمسنه قالور ایسـه اول مقدار مبلغی اول کمسنه‌لره حاللو حالینه کوره وبدرتلو قدرتنه کوره صـالنوب النه وطول عورتلردن نسنه النمیه وپیرلرك غناسین‌وفقرین تفتیش ایدوب بلوب اندنصکره حالنه کوره طلب اولنه وهیچ برفرده حالندن وحدندن زیاده‌نسنه‌تکلیف وتوجیه‌اولنمیه وکمسه‌یه میل‌ومحابا ایدوب اندن سهل‌نسنه الوب باقی [سن] سـایرینه تحمیل اتمك اولمیه

اکر برمحله خلقندن از واکر چوق عوارض نوبتی ایچون قاچوب عوارضدن امین‌محله اولوب واروب انده التجا ایدرلریسه محله‌سی خلقنك بالفعل موجودندن معدود ایدوب حالنه وحدینه کوره متوجه اولان طلب قلنوب النه

ونفس عزبده داخی عزبلکه قابل ومقاتله‌یه و محاربه‌یه قوی وقادر اولان کمسنه‌لردر البته انلریازیله اوغلاندن‌وپیردن ومریض‌ومعلولدن هیچ برفردی عزبه یازمیه‌لر

وهم عزب یازلمق عدد خانه اعتباریله اولوب فرضا یکرمی خانه یه برعزب دوشسه اول محلهده اول یکرمی عدد کمسنه نك بر یارین ایچندن عزبلکه یازوب باقی اون طقوزندن اکاخرجلق جمع ایدوب اول اون طقوز کمسنه دن نه مقدار اقچه النمو [اولورسه] الوب وکندوعوارض اقچه سن داخی محسوب دوتوب عزب چیقمالو اولیجاق عینی و خصوصله ایجاب و تکلیفله انی [چیقره لر] وعزبه اخردن زیاده اقچه وبروب خلقدن زیاده نسنه المق فسادینك سببیله که عزبی خارجدن یازوب راضی ایده میوب زیاده نسنه [ویرمکه] مؤدی اولمقدندر اول نسنه عادت دکلدر بدعتدر انی بالکلیه مرفوع ومتروك یلوب اول معنایه رضا ویرمیه لر

[مکرکه] اول یکرمی عدد کمسنه ده عزبلکه یرار کمسنه اولمیه اول وقت خارجدن بریرار یکت یازوب بیوتلیه لر [١] وچیقملو اولیجاق ایجاب ایدوب جیقاره لر

وکمسنه نك یالن بوزلی اوغلانن وقولن یازمیه لر وهرکمسنه یی که یازه لریازدوقلری یرده محکم بوتلره ویره لر تاکه ثابت[وغنی] کمسنه لر اوله لر انلردن کفیل الوب اندن یازه لر تاکه عزب خدمتن تمام اتمدین کیدوب ویاخود غیبت ایدوب اله کیرمیجك عزبه ویریلان اقچه یی کفیلدن طلب ایدوب المقده عسر اولمیه

وبردفعه یازیلانی قطعا تبدیل وتغییراتمیه لر مکرکه یازیلوب تعیین اولندقدن صکره وفات ایده ویاخود خسته اوله سفره اقتداری قالمیه وقالمدوغی علی التحقیق معلوم اوله اول وقت ضروریدر

عزبه ویریلان اقچه یی نه مقدار ایسه بتمامه الوب برکمسنه یه داخی ویروب

[١] آکلاشیلدیغنه کوره بوکلمه نك مصدری بیوتلمقدر، برقاچ سطر آشاغیده بیون کلمه سی تعهد وکفالت مقابلنده استعمال اولندیغنه نظراً بیوتلمق مصدرینك معناسی دخی تعهدوکفالته ربطایتمك اولمسی ایجاب ایدر. معمافیه بیوتلمق الآن مستعمل اولمیوب یالکز درعهده ایتمك وضامن اولق معناسنه اولهرق بوینه آلمق قوللانیلور.

یازوب کوندریله وعزب اغالری بوخصوص ایچون قضاتدن حجت الهلر تاکه حین احتیاجده احتجاج ایدینه لر

وعزب علوفه سندن اغالری وکاتبلر الدقلری اقچه ایچون خلقدن کیرو ازدن وچوقدن اقچه المیه وتسلیم اقچه سی دیو کمسنه دن براقچه وبرحبه المیه لر

وهرعزب ایچون محله دن النان بشراقچه بالکلیه نفی ومتروك اولوب النمیه

وعزب رئیسلرینه که عادت بریك رنك خلعت [در] خزینه دارلغی وچاوشلغی رسمی هرخلعتدن [اللیشر (١)] اقچه در رئیسلر کندو یانلرندن ویره لر کمسنه دن المیه لر

وعزب قاضیلر وسو باشیلر حضورنده یازیله غایبانه محلاتده وسایر یرلرده یازیلوب عزب اغالری ویازن امینلر وکاتبلر وقوللر کندومقتضالرنجه کذا ایش اتمك اتمیه لر

وهرقاضیلقدن که عزب یازیلور ایکی دفتراولوب بری قاضیلرده طورب وبری درکاه معلایه کلوب خزانهٔ عامره یه تسلیم اولنه تاکه عزب یوقلنملو اولوب ویا کفیل طلب اولنملو اولیجاق اکر قاضیلرده طوران دفتره نظر اولنوب انوکله عمل اولنه واکر درکاه معلاه ه تسلیم اولنان دفتره نظر اولنوب انوکله عمل اولنه

واکر عزب کتمك ویا غیبت اتمك واقع اولوب عزبك اقچه سی کفیلدن النملواولسه اول دفترایله النه وهم تبدیله وتغییره مجال واحتمال قالمیه

[فصل رابع یوروکه وخیمانه یه متعلق خصوصاتی بیان ایدر]

یوروکده داخی یرلو بکی [٢] رسم غنم ایکی قیونه بر اقچه در

[١] المزده کی نسخه ده « التیشر » ایسه ده سائر نسخه لرده اللیشردر.
[٢] قدیم تورکجه ده کبی مقابلنده مستعمل ایدی .

ویوروکدن رسم قره اون ایکی اقچه‌دور ویوروکك قیونی قیریلوب
هیچ قالمسه و یاخود یکرمی درت عدددن اقل قالسه بونلره داخی قره
دیو اون ایکی اقچه النور وقیون باجی النمز

واکر یورك بر سپاهی‌دن یرطوتب زراعت اتسه عشر وسالاراق
ویردکدنصکره رسم بیوندرق دیو اون ایکی اقچه ویروب زیاده نسنه
ویرمز زیرا زیاده رسم ویردوکی تقدیرجه تکرار رسم النوب قانون
قدیم اوزره مخالف حیف اولور بوقضیه مراراً تفتیش اولنوب
امر پادشاهی ایله موجب مذکور اوزره مقرر اولنمشدر

ویوروکلر سنجاغی بکی وتیمار اری یرنده زراعت ایدرلر ایسه تمام
چفتلودن اون‌ایکی ونیم‌چفتلودن التی اقچه رسم‌چفت واردر واوتلاق
رسمی یرلوده‌کی کبی اعلا سوریدن یکرمی واوسطدن اون بش و ادنادن
اون اقچه‌در و رسم اغیل هر اغیلدن ایکیشر اقچه سنجاق بکنه
ویرورلر

ویورك طائفه‌سنك رسومی اوایلده قوزی قرقنده النورمش شمدی
ابریلده قانون اولمشدر

و ناحیهٔ طوکزلقده [قره] اغاجنه خارجدن‌یایلا [یوکلان] قرجه
قیونلودن ویوروکلردن‌اوزاقچه اوتلاق رسمی وقیونی‌اولمیانلردن ایکیشر
اقچه اوتلاق رسمی النوب سنجاغی بکی ایله سوباشی بطریق المناصفه
تصرف ایدرلر

ولایت قرمانده مجموع خیمه‌لر شهزاده‌یه خاص اولنمش ایمش‌بعضسنه
آت اقچه‌سی وضع اولنوب و بعضسنه اولنمامش آت اقچه‌سی وضع
اولمیانلر اوزرینه قید اولنان یوردلرینه اکنلردن عشر غله ورسم چفت
و بناك و جبا و رسم اغنام و رسم عروس و جرم جنایت یازلمشدر
یوردلرنده زراعت ایده‌جك یرلری اولمیوب اخریرنده زراعت ایتدکلری
تقدیرجه اکدوکلری یردن عشرلرنی یراسی‌نه ورسم چفت وباقی رسوم

خاصه ویرلمك قید اولنمشدر عوارض داخی ویرورلر وآت اقچه‌سی
وضع اولنان طوایفدن رسم چفت وبناك وجبا وکندولره یورد یازیلان
یرلرده اکدوکلری عشرلری آت چکدوکلری مقابله‌سنده عفو اولنوب
عوارض ویرمك داخی رفع اولنمشدر همان آت اقچه‌سی آت باشنه
اوچر یوز اقچه‌وجرم جنایت ورسم عروس ورسم غنم ویرورلر

اما آت چکنلردن [وچکمینلردن] بعض جماعت خاصلردن افراز
اولنوب تیماره ویرلمش آت چکنلردن تیماره [ویریلنلرك] آت اقچه‌سی رفع
اولنوب انوك مقابله‌سنده یوردلرنده اکدوکلرینك عشرلرینی ویرمك
وقیونی اولمیانلردن بناك وعوارض ویرمك قید اولنمشدر

وآت چکمینلر[دن] تیماره ویریلنلر همان‌خاصه قید اولندوغی‌رسومیله
ینه‌تیماره قیداولندی الان آت اقچه‌سی ویرنلردن طورغود [و]بایبورد
واسکی ایل قبیله‌لرنده قالمشدر وآت چکن طایفه‌دن هر قبیله‌دن
موجود اولان جماعته باقی قالان آت اقچه‌سی تعادل طریقیله توزیع جدید
اولمق امر اولنمش ایمش

وآت اقچه‌سی چکمیان قبیله‌لرك رسومی اوتراق رعایا رسومی کبیدر
شویله بلنه

[فصل خامس افلاقلر احوالنی بیان ایلر]

برانچوه وودین افلاقلری خراج وعشر واسپنچه ویرمزلر وجمیع
عوارضدن‌معاف‌ومسلملردر ورسم کردك داخی‌ویرمزلر جرم‌جنایت
ویرورلر سنجاق بکنه ویریلن جرم جنایتك عشرین کنز [١]لر الورلر

[١] اسلاوجه پرنس معناسنه اولان Kniaz کلمه‌سنك لسانمزده آلدیغی
شکلدر ، قدیم تعبیرات رسمیه‌مزده کوی مختارلرینه تسمیه اولنوردی .

ومذکور افلاقلر بش اون اوه بر کوندر ویرورلر احتیاطلو یرده قراول بکلرلر دشمن اولیجاق جمیع افلاقلر آتلنورلر یولداشلق ایدرلر وتوتوندن توتونه [١] سنجاغی بکنه یلده سکسان اوچر اقچه ویرورلر وسمندره افلاقلری خراج وعشر واسپنچه وعادت اغنام ورسم عروس وسایر رسومدن نسنه ویرمیوب میلاد عیسی علیه السلام کا کادینلرنجه بوژیك دیرلر خانه دن خانه یه بر فلوری ایچون قرق بش اقچه و برقوچ بهاسی اون بش اقچه واللی فلوری نه که برقانونه دیرلر بر [چرکه] وایکی قوچ ویا بهاسی وایکی تکرلك پینر وایکی ایپ وایکی یولار ایچون اوچراقچه در جمله [التمش] اوچراقچه در الور بوژیکده انی ویروب [ایلك یاز] حضر الیاس کونی دیدکارنده برفلوری و برزماندن صکره بر [قوزیلو] قیون بهاسی ایچون بکرمی اقچه جمعاً سکسان اوچر اقچه ویرورلر وبش فلوری یه بری وینوق خدمتن ایدوب احتیاطلو یرلری نوبتله بکلیوب آمین واقع اولیجاق اودن برینی سفره چیقار سنجاغی بکنه [اللی] اوه [برتوریجه که] خدمتکار درانی ای قوللق ایدرلر قانون [اوزره] جرم جنایت و یرورلر والنان جرمك عشرین کنزلری الور چره وتحتا کتورمیوب حصار بکلامز وسنجاق بکنك افلاقلری ایچنده وغیری یرده اوین یاپمزلر واوتلوغن بچمزلر وبریمکور [٢] لرك کناهسز بریمکور [لکی] النمز وشرط معتبر اولوب فی الجمله عوارض دیوانیه وتکالیف عرفیه دن معاف ومسلم لردر وطوزجی ارالرینه کیرمز

اکر و ینوق ویا افلاق طایفه سی یازولدوغی کویدن غیری سپاهی تیمارنده زراعت ایلسه نصف عشر ویرور کندو باغنده تحصیل ایتدوکی خمرین قنغی سپاهینك تیمارنده صتارایسه هرفوچیدن دوردر اقچه ویرورلر

[١] خانه دن خانه یه مقابلنده مستعمل قدیم برتعبیر رسمیدر .

[٢] متن قانوننامه ده محررمحافظه وسائر خدمتده بولنان اولاخلرك افرادینه پریمکور تسمیه اولنوردی .

شهرنده اولان عجایبات وکارخانه‌لر وباخصوص ایمپراطورك برعتیق سرای باغچه‌سنده کندو مخترعی اولان قلعه تماشا اولندی بونك رسم وابنیه‌سی و درونده انشا اولنان اوطه‌لری ایکی بیك سنه مقدم روما چاسارلری وقتلرندن قالمش بعض اوانی و آلات حرب وسائر عتیق اشیادن مرتب اولوب و درت یوز سنه مقدم اعمال اولنمش مقعد شکلنده برمقدار کووز قطیفه کورلمشدر والحاصل افرنج طائفه‌سی قدمادن قالمش طاش واغاج هرنه ایسه اعتبار ایلدکلرندن درودیوارلرینه تعلیق ایده‌کلوب قلعهٔ مرقومه‌دخی بوصورتده یادکار قدما مجمعی اوله‌رق برشیدر لکن صفا ولطافتدن خالی وبریدر قلعهٔ مرقومه‌یی تماشا ایدنلر اسملرینی یازمق ایچون جلدی سیم بر دفتر اختراع اولنمش اولمغله سیروتماشایه مأمور سرای اوقجیالی دفتر مذکوری ارائه اسم وشهرتمزك تحریرینی التماس ایتمکین فرانسزجه وتورکیجه اولمق اوزره مأموریت ورتبه‌مز قید اولندی بوندن صکره بچدن دخی حرکت ومجار وار دلدن مرور ایله ممالك محروسه مضافاتندن بکرش شهرینه وصول وبعده مدینهٔ سلستره‌یه ورود ایله مدت وافره‌دنبرو آرزو ومشتاق اولدیغمز جوامع شریفه ومناراتك دیدارلریله قریرالعین اولوب اندن دخی حرکت و وارنا اسکله‌سنه وصول وبحراً درسعادته عزیمت اولنوب سکزنجی کونی وصولمز میسر وخاکپای اولیای نعمی‌یه رومال ایله افتخار ومباهاتم اوج اعلایه برابر اولمشدر

[۱] اللّه‌تعالی وتقدس اسم اعظمی وحبیب محترمی صلی الله تعالی‌علیه‌سلم حرمتنه ولی نعمتمز اولان دولت علیه‌یی هرحالده تأییدات سنیه‌سیله مؤبد وتوفیقات ربانیه‌سیله مؤید ایلیه آمین [۲]

---

[۱] بورادن نهایته قدر سطرلری کمال بك نسخه‌سنده یوقدر .

[۲] اشبو سفارتنامه‌نك مجموعه‌نك یکرمی ایکنجی جزؤنده مندرج قسمنده و ۱۳۷۹ نجی صحیفه‌سنده « ورنیناق » نامیله محرر اولان سفیر ایچون حاشیه‌ده فرانسه‌نك نزد دولت علیه‌یه کوندردیکی ایلچیلر آراسنده بونامده کمسه اولمیوب بونك « مارکی دوبوناق » اوله‌جغی یازلمش ایدی. اخیراً اجرا قلنان تدقیقاتدن بونك سلیمخان ثالث زمان سلطنتنده فرانسه جمهوری جانبندن استانبوله کوندریلان «Verninac de Saint-Maur» اولدیغی آکلاشلمشدر .

اکر خارجدن الوب صتار ایسه انلر داخی رعیت کبی فوچی باشینه اون بش اقچه ویرور

[فصل سادس بدع مرفوعه‌یی بیان ایلر]

قونیه باغلری اوائلده بربرین بکلمکه محتاج اولمش اول جهتدن چاوشلر بکلیوب هر بر دونمدن برراقچه وهرخرمندن برر کیله غله تقدیر اولنوب المشلر اول‌زماندن برو عادت اولندوغی شیمدیکیحالده بکلمدین داخی الورلر ایمش بدعت اولدوغی سببدن رفع اولندی

وقونیه باغلرینك هردونمه‌اوتوز اقچه‌النوریمش اوایلده‌میرابلغی مقاطعه‌یه الان کمسنه باغلری صوواره‌جق وقتنده شهرلولر اتفاقیله امین ادملر چیقاروب صوقسمتنه متولی‌قلنور [مش] هر دونمه اوایلده دوردر اقچه میرابانی رسمی‌النورایمش صکره صوقسمتنه عامل کندو متولی اولوب رسمده اصل قانوند[ن] تجاوز ایدرلر ایمش وهم باغلرك صوواره‌جق [وقتنده] ترتیبلری واریمش زیاده رسم ویرن کمسنه‌یه نوبتی کلمدین نوبت ویرورلریمش صو از اولدیغی یللرده صکره حادث اولان باغلره ضرر [اوله‌جغیکن] قدیم باغلره که حق شرب انلروکدر انلره ضرر اولوریمش اویله اولسه ینه اولکی کبی شهرلو اتفاقیله امین کمسنه‌لر متولی نصب اولنوب صو [یی] قسمت اتمك امر اولندی تاکه کمسنه‌یه ضرر اولمیه صکره حادث اولان بدع رفع اولندی

ومیرابلق عمله الان [کمسنه بعض] کمسنه‌لره بوستانا کدوروب ثلث حاصلین کندوالوب ثلثانن بوستانجی المق قول ایلریمش بو سببله باغلرك حق شربی ضایع اولورمش قره‌مان اوغلی زماننده مذکور صویله اوچ بوستان صوارلریمش بریسی [دزدار] و بریسی خاتون

وبریسی داخی مولانا جلال‌الدین حضرتلرینك تربهٔ مطهره‌سی ایچون
اکلوزیمش باقیسی باغلره وچشمه‌لره وحماملره [صرف اولنورمش]
وجم سلطان قلعه‌دن طاشره برکوشك یاپوب اصل صودن کوشکنه کلنکه
برمقدار صوالوب کوشك حوالیسنده باغ داخی ایدرلرایمش صکره
اول بهانه ایله کوشکه ناظراولان کمسنه‌لر اول صودن چوق صوالوب یولده
بوستانلر احداث ایدوب خرج ایدرلریمش مسلمانلرك حماملرینه
وچشمه‌لرینه خیلی نقصان وضرر اولوریمش اویله اولسه میراب اولنلر
وکوشکه ناظراولنلر منع اولنوب عادت قدیمدن تجاوز اتمیه‌لر واسلمیانی
قاضی شهر اولان درکاه معلامه عرض ایلیه

وقونیه بزازستانی دکانلرندن ایدن ایه هربرندن برر اقچه النوریمش
ایچنده بز ازستانجی وارایکن عسس بکلدوکنه احتیاجلری یوغکن
اهالئ بزازستان طلبلریله رفع اولنماسی مقرر قلندی

وقونیه‌ده محتسب اولان کمسنه اتمك اسبابن صتان کمسنه‌لردن دکان
اهلندن هرهفته هفته‌لك دیو ایکیشر اقچه الور ایمش وخباز اشلدوکی
کون ایکی اقچه‌الور ایمش وبرطلوم پینردن ایکی اقچه بدعت الوب اندن
صاتدررمش قاضی قاتنده وریلن نرخی کوزه‌دوب اکسوکن طوتوب
جرم المنه مشغول دکل ایمش بلکه کسم ایلریمش بونلر بدعت
اولدوغی سببدن رفع اولندی کرکدرکه قاضی معرفتیله نرخ وریلوب
محتسب اولنلر کوزه‌ده اکسك صتاندن ایکی درهمه براقچه جریمه النه
زیاده‌نسنه النمیه وکمسنه‌دن کسم النمیه فی الجمله بوامردن تجاوز اولنمیه

وچلبی سلطان خلق وقوللری و[قره‌مان وحمید] سپاهیلری قونیه‌یه
کلیجك جبریله شهرلونك او [لر] ینه قونمیه‌لر اختیارلریله قونه‌لر اول
بابده قاضیلر جبریله قونمق ایستینلری منع ایده‌لر اسلمیانی یازوب
درکاه عدالتمه عرض ایده‌لر

وشهرلرده وکویلرده طوارلر النوب صاتلورایمش بیونلر طلب اولنمزایمش

اول جهتدن اوغرلق طوارصاتلمق اسان اولوریمش اویله اولسه بیونسز
طوارالنمیه علی‌الخصوصکه شبهه‌لو یردن اوله شبهه‌لو یردن بیونسز طوارالانی
تأدیب ایده‌لر

وبرکیمسه مجرم اولسه نایب قانون اوزرینه جرم الدقدنصکره برجرم
داخی صو باشی الورایمش [برجرم داخی عسسلر ایله عسس باشی آلورمش]
نایبدن غیری کیمسه جرم المیه

وعبدابق طوتلسه یواجی اولان کمسنه عبدابق طوتوب کتوره‌نه
یکرمی اقچه‌مژده ویرمك عادت اولمشدر ابقك مولاسی کلیجك برکونلك
یولدن قاچمش ایسه [اوتوز اقچه وایکی کونلك یولدن قاچمش ایسه]
التمش اقچه و اوچ کونلك یولدن قاچمش ایسه داخی زیاده همان یوزاقچه
مشتلق ویرور وقوللك قاضی تقدیر ایلدوکی نفقه‌سین ویرور
وبونلردن غیری عبد ابق طوتوب کوتوره‌نه ویردوکی یکرمی اقچه‌یی
داخی ابقك مولاسندن الوریمش مرحوم خداوندکار طاب ثراه اول
اقچه‌یی یواجی یانندن امر ایلمشدر انوك اوزرینه مقرر قلندی

وچلبی سلطانلر جانبندن خراج جمع ایلمکه واران کمسنه یانجه برنجه
کشی چیقوب یوریوب اتلرین [یملدوب] ومفت یمك وخمرالورلر ایمش
ومرده‌لرین چیقارمغه داخی بر قانون قونلمامش هرکلن چیقاریرین دیر
ایمش اون یللق مرده‌نك خراجن ویرورز دیو شکایت ایلمشلر کرکدرکه
خراج جمعنه واران کمسنه‌لر اقچه‌سز نسنه المیه‌لر واوچ یلده برتفتیش ایلیوب
موجود بولنان نو یافته‌سینه خراج وضع ایدوب نقدر مرده‌سی واریسه
چیقاره‌لر بوقانوندن تجاوز اولنمیه

واول یرك اکثر سپاهیلری اولرندن طاشره چیقجاق قوندقلری یرده
جبریله یم ویمکلك الورلر ایمش یساق اولنه

وچلبی سلطان قوللری داخی برقاضیله خدمته امراولندقده حکمی
قاضی‌یه کوسترمدین کندولر نجه دیلرسه ایدوب کیدرلرایمش وخرسوزلقله

متهم اولان کمسنه‌لری عمال وصو باشیلر قاضیلر قاتنه ایلتمدین جرم الورلر
ایمش اول سببله خرسوزلر قاضی‌یه معلوم اولمیوب حقندن کلمزلر ایمش
اول بابده عماله ونوابه یساق اولنه‌که قاضی قاتنه ایلتمدین کمسنه‌دن جرم
المیه‌لر و [قاضی] معرفتنسز کمسنه‌یی حبس ایتمیه‌لر وچلبی سلطان قوللری
قاضی معرفتنسز اولمیه قاضیلره ایصال ایلدو [کاری] حکمه‌لرده
قاضیلر حکمیله عمل ایلیه‌لرو تمردلری مطیع ایلیوویروب قاضی‌یی تعطیل
ایدوب کندولرایشه مباشراولمیه

وقونیه جوارنده برسپورکه‌لك بر واریمش شهر خلقی انوکله فایده‌لنور
ایمش بردفعه انوك ایچنده طوشان بولنمش اندن‌صکره واروب سپورکه‌لك
الان کمسنه‌یی قوللر قوری‌یه کیردوك دیوانجدورلریمش کرکدرکه اولدن
مسلمانلر منتفع اولدقلری یردن منع اولنمیه‌لر

وقره‌مان ولایتنك بعض خرسزلغله متهم اولمش کشیلری بر ولایتك
جرایمن وياخود عادت اغنامن مقاطعه‌یه الورلریمش کندولر امثالی برنجه
خرسوزلری کفیل یازدروب اون بش یکرمی مقداری کشی اولوب ایل
اوزرینه چیقارلریمش قوندقلری یردن قیون وقوزی و ات یمی و اتمك
الورلریمش اول کویده برکیشی برکیشینك فی‌الجمله شکایتن ایتسه قاضی‌یه
ایلتمدین وصوجی ثابت اولمدین ایاغندن اصماغیله و انواع تهدیداتله
الوبلدوکلرین الورلر ایمش قاضی‌یه دعوت ایلیوب کل دیسه‌لر تمرد ایدوب
وارمیوب بر کویه داخی کیدرلریمش [کرکدرکه] املرك کبی تهمتلویه ایش
ویرمیه‌لروعامللره یساق‌اولنه‌که‌قاضی معرفتنسز کمسنه‌یی طوتمیه‌لر واقچه‌سز
یمك المیه‌لر

وبعض قصباتده‌خاصلر غله‌سی‌صاتلق‌ایچون [برنیجه‌کون] بازارطوتوب
رعایا غله‌سن صاتدرمزلر ایمش اول خصوص داخی رفع اولندی

وسمندره‌ده شهر خلقنك باغلرندن‌حاصل‌اولان خمری‌شهره‌کتوریجك
هرفوچیدن ایکی اقچه‌لق خمر الورلر ایمش وعشرین ویردکدن‌صکره

فوچیدن فوچی‌یه ایکیشر اقچه داخی الورلر ایمش سلیمان‌پاشا زماننده‌ن
برو حادث بدعت اولمغله حاصل بغلمیوب امر پادشاهیله رفع اولندی

[فصل سابع اودون ایچون وضع اولنان قانونی بیان ایلر]

دارالسعاده ومطبخ‌عامره مصلحتی ایچون‌هریبل ازنکمید قاضیلغندن
یکرمی بیك وزنه ویلاق اووه قاضیلغنـدن طقوز بیك وزنه وککبوزه
قاضیلغندن‌ایکی‌بیك وزنه‌اودون مقررقلنمشدر هرقاضیلقلرك‌خلقی ذکر
اولنان مقداری اودونی توزیع مذکور اوزره وقتنده کسدورب احضار
ایدوب یالی‌یه‌ایلدوب حاضر ومهیا ایدوب اودون مصلحتی ایچون واران
کمیلره متحمل اولدوغی مقداری اودون یوکلدوب کوندره‌لر وهر
قاضی کندو قاضیلغنه تعیین اولنان اودونی اولدن اخرینه مباشرت ایدن
کمسنه‌لره تکلیف ایدوب کتورده

وهرقاضیلغه‌تعیین‌اولنان اودون برایه نهایت ایکی‌ایه‌دکن کسیلوب کلوب
بونده‌تسلیم‌اولنه اول‌مقداروقتدن‌تجاوز ایتمیه وبکلك‌ایچون[اودون]
کسلمك‌والنمق‌همان‌سرای‌عامره‌ایچون مخصوص‌اوله‌هیچ برفرد ایچون‌بکلك
ادینه اودون ویرلمیه و پاشـا اوینه وبکلربکیلروقاپو اغالری‌وغیری‌یه
ووضیعدن ورفیعدن هرکیمه‌که اودون حاجت اولور ایسه کندو اقچه‌لریله
طیب‌خاطرایله[اودون]صتان کمسنه‌دن الەلر کمسنه‌یه جبر ایجاب ایتمیه‌لر

واودون اسکله‌لرنده اسـتانبول وزنه‌سیله بر وزنه دوزیلوب هربارکه
بوندن اودون ایچون کمی واردقچه بونده کله جك اودونی وزنه ایله وزن
ایدوب یوکلده‌لر واودون ایچون خزانهٔ عامره‌دن کوندریلن اقچه‌که
هر وزنه ایکیشر بچق اقچه مقرر اولمشدر و اول اقچه‌یی اودون کسوب
ایندورن رنجبرلره بیقصور ویریلوب داخی کوندریله وکمی‌یه نه‌مقدار

اودون ویریلور ایسه هرقاضی اودون ایچون کمی ایله واران کمسنه‌لر النه
حجت ویره‌لر بونده کلیجك اکا کوره یوقلنه

وهم دار السعاده ایچون بیك بشیوز وزنه پلاموود اودونی صرف
وخرج اولنور بوندن واران وزنه ایله ذکر اولنان مقدار پلاموود اودونی
مذکور قاضیلقلره بشر یوز[وزنه] توزیع مقرر اولوب پلاموود اودوننڭ
کسدروب باقیسنی سائر اودوندن الوب ایکی بیك وزنه تکمیل ایده‌لر و
بکلکه النان وسائر خلق ایچون صاتلان اودون هر وزنه‌یه ایکیشر بچق اقچه
مقرر قلنمشدر

والله اعلم بالصواب

قانون بیت المال خاصه و مال عصوبت وجه تذکره اولدرکه ممالك
محروسه‌مده منصبی و جهتی اولنلردن فوت اولوب انلروڭ مخلفاتی
ترکه‌لری بیت‌المال جهتیله ویاعصوبت جهتیله قپومه متوجه اولسه بونلروڭ
کیملرڭ مخلفاتی قلیل و کثیر هر نه‌قدر اولوریسه عامله مقاطعه‌یه ویرلمش دکلدر

وقپودن جهتی اولمیانلردن داخی شونلرکه جملهٔ ترکه‌لری قاضی دفترنده
اون بیك ویا اون بیکدن زیاده اوله مدیون اولسون اولمسون ترکه‌لرینی
دیون احاطه ایتسون ایتمسون انلروڭ داخی بیت‌المال عامله صاتلمش دکلدر

اویله اولسه بو ذکر اولان طوایفڭ مخلفاتی بابنده مرحوم سلطان
محمدخان طاب ثراه زماننده قانون مقرر بوایدیکه بونڭ کیملرڭ ترکه‌لرندن غرما
دعوای دین ایلسه‌لر اللیدن والتمشدن ویوزدن اکی اوچ بیکه وارنجه انده
بیت‌المالجیلر ویاخود وصیٔ میت ویا قبل شرعدن نصب اولنان وصی مواجهه‌
سنده ولایتی قاضیلری تفتیش ایدوب معدّل ومزکی شاهدلر ایله شرعی تمام
ثابت و ظاهر اولدقدن صکره میتڭ ترکه‌سندن انده ویروب ادا ایدوب
بعده علی التفصیل درکاه معلامه اعلام ایده‌لردی ماعداسی استانهٔ معدلت
پناهه ارسال اولنوردی وبرکمسنه مستقل اوچ بیك ویا اوچ

بیکدن زیاده نهایت اقل دین دعوی ایلسه والیٔ ولایت وقضاة مملکت
برموجب شرعی قویم شاهدلردن انده استماع ایدوب تمام تعدیل وتزکیه
اتدکدن صکره قبل‌الحکم نقل شهادت ویروب درکاه معلاده قاضی
عسکرلروم استماع ایلیوب شولکه مقتضای شرع مطهردر یرینه‌قورلردی

اما شول دینکه مستقل بر شخصه اون بیك ویا اون بیکدن زیاده
اوله انلری قضاة ولایت استماع ایتمیوب مدعیلری شاهدلریله استانهٔ سعادته
کوندروب بونده قپوده استماع اولنوب کیرو امر شرع رعایت اولنوردی
صکره بوقانونه رعایت اولنمیوب بونڭ کبی برك ترکه‌سندن دعوی ایدنلری
قلیلاً کان کثیراً جمعنی شاهدلریله درکاه معلایه ارسال اولنه وقضاة
ولایت استماع ایتمیه دیو امر اولنوب بوسببدن مسلمانلر بوندن زیاده متضرر
اولوب هر خصوص شاهدلریله قپومه کلمکده فوق‌الحد عسر وضرورت چکوب
رنجیده اولدقلری حالیا بنوم عز حضورمه عرض اولندقده مسلمانلره
مزید عنایت ومرحمت ایلیوب وبوبابده صکره‌دن احداث اولان قضیه‌لری
رفع ایلدم وبیوردمکه فما بعد بو خصوصلرده مرحوم سلطان محمد خان
علیه الرحمة والغفران زماننده جاری اولان قانون اوزره قضاة ولایت عامل
اولوب ذکر اولان کمسنه‌لرڭ مخلفاتندن غرماء دعوای دین ایتدوکلرنده
شونلرکه پراکنده فرده دیونلر ومتفرق کمسنه‌لره‌در یوز ایکی‌یوز بشیوز
ویاخود بیڭ نهایت اوچ بیکدن اقل اوله بونلروڭ کبیلری سزلرکه
قاضیلرسز کندو نفسکز ایله مباشر اولوب علی وجه‌الاهتمام والاستقصا
بر موجب شرعی قویم یرنده بیت‌المال ضابطلری وار ایسه انلروڭ
مواجهه‌سنده والا وصیٔ میت ویا وصیٔ شرع حضورنده تفتیش ایده‌سز
شویله‌که معدل مزکی شاهدلریله ثابت وظاهر اوله قطعا شبهه‌ده اولمیه انلروڭ
کبی پراکنده دیونی انده حکم ایدوب میتڭ ترکه‌سندن ویروب ادا ایده‌سز
ویازوب بلدیره‌سز اما شول کمسنه‌لرکه مستقل اوچ بیکدن زیاده
واون بیکدن اقل دین دعوی ایلسه انلروڭ کبی امرڭ شاهدلرین انده‌سز

کندو نفسکزله شرع شریف مقتضاسنجه استماع ایدوب تمام شرع ظاهر اولوب شبهه قالمدقدن صکره حکم ایتمیوب همان نقل شهادت ویروب مفصل عرض ایدهسزکه بونده استانهٔ سعادتمده قاضی عسکرلروم شرعله تفتیش ایدهلر هرنهوجهله ظاهر اولورسه اکا کوره عمل ایدهسز

اما شول کمسنهکه اون بیك ویا اون بیکدن زیاده آلیم دعوی ایلسه قانون قدیم اوزره مدعی ایله شاهدلری قپومه کوندرهسز بونده استماع اولنوب حق یرینه واره بوبابده بردرلو داخی ایتمیهسز

وذکر اولنان کمسنهلرك وصیتلری خصوصنده دخی قضاة مملکت بواسلوب اوزره عامل اولوب خرده وصایا کهاوچ بیکدن اقل اوله اونده بعدالثبوت والتنفیذ والصرف عرض اولنه اکر اوچ بیکدن زیاده اولورسه بعدالثبوت قبل التنفیذ والصرف درکاه معلامه عرض اولنه اکر اون بیکدن زیاده اولوریسه استماع اتمیوب شاهدلریله ومدعیلریله درکاه معلامه کوندرهسز ولیکن بوخصوصلرده زیاده اهتمام وتیقظ اوزره اولوب حیلهدن وتزویردن وشهود زوردن وشرعاً مقبول الشهاده اولمیانلردن زیاده احتراز ایدهسزکه کمسنهیه تزویریله وتلبیسله مال ویرلمیه اما صکره خلاف ظاهر اولورسه انك کبی تزویریله ویا شرعاً مقبول الشهاده اولمیان کمسنهلر شهادتلریله کمسنهیه مال ویرلمك اولور ایسه مستحق عقاب وعتاب اولورسز شویله بلهسز

والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب

قانوننامهٔ آل عثمان

سلطان سلیمان خان قانونی امریله جمع وتلفیق اولنان قانوننامه اولوب ویانه کتبخانهٔ ایمپراطوریسنده موجود نسخهسندن استنساخ ایدلمشدر

استانبول

احمد احسان وشرکاسی

مطبعهجیلق عثمانلی شرکتی

١٣٢٩

تاریخ عثمانی انجمنی مجموعهسنك علاوهسیدر .